

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra filozofie a společenských věd

**Komunální volby v roce 2022
v obcích s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje**

Diplomová práce

Autor: Bc. Viktor Mervart
Studijní program: N0114A300053 Učitelství pro střední školy
Studijní obor: Český jazyk a literatura
Základy společenských věd
Forma studia: prezenční

Vedoucí práce: JUDr. et Mgr. Filip Rigel, Ph.D.

Hradec Králové, 2024

Zadání diplomové práce

Autor: Bc. Viktor Mervart

Studium: P21P0672

Studijní program: N0114A300053 Učitelství pro střední školy

Studijní obor: Český jazyk a literatura, Základy společenských věd

Název diplomové práce: **Komunální volby v roce 2022 v obcích s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje**

Název diplomové práce AJ: The Municipal elections in 2022 in so called "ORP municipalities" of the Hradec Králové Region

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem této diplomové práce je zjistit trendy ve volebním chování voličů a úspěšnosti kandidátních listin v Královéhradeckém kraji. Výzkumným vzorkem jsou obce s rozšířenou působností na území Královéhradeckého kraje. Práce zkoumá zejména volební chování v porovnání s dalšími volbami v kraji, podobu a úspěšnost kandidátních listin a zapojení sněmovních subjektů v kandidátních listinách. První část práce charakterizuje komunální volby v České republice a jejich specifika. Druhá část se zaměřuje na analýzu kandidátních listin a výsledků komunálních voleb v roce 2022 ve vybraných obcích. Dále se věnuje porovnávání volebního chování voličů v těchto volbách s komunálními volbami v roce 2018 a ostatními typy voleb konaných v Královéhradeckém kraji.

BALÍK, Stanislav. *Česká komunální politika v obcích s rozšířenou působností: koalice, voličské vzorce a politické strany na místní úrovni v letech 1994-2006*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2008. Politologická řada. ISBN 978-80-7325-144-4.

BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada, 2009. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-2908-4.

ČMEJREK, Jaroslav, Václav BUBENÍČEK a Jan ČOPÍK. *Demokracie v lokálním politickém prostoru: [specifika politického života v obcích ČR]*. Praha: Grada, 2010. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-3061-5.

HÁJEK, Lukáš a Stanislav BALÍK. *Komunální volby v roce 2018*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2020. ISBN 978-80-210-9602-8.

ŠARADÍN, Pavel. *Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-1876-6.

Zadávací pracoviště: Katedra filosofie a společenských věd,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: JUDr. et Mgr. Filip Rigel, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 15.6.2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne: 3.5.2024

.....

Bc. Viktor Mervart

Anotace

MERVART, Viktor. *Komunální volby v roce 2022 v obcích s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2023, XX s. Diplomová práce

Cílem této diplomové práce je zjistit trendy ve volebním chování voličů a úspěšnosti kandidátních listin v Královéhradeckém kraji. Výzkumným vzorkem jsou obce s rozšířenou působností na území Královéhradeckého kraje. Práce zkoumá zejména volební chování v porovnání s dalšími volbami v kraji, podobu a úspěšnost kandidátních listin a zapojení sněmovních subjektů v kandidátních listinách. První část práce charakterizuje komunální volby v České republice a jejich specifika. Druhá část se zaměřuje na analýzu kandidátních listin a výsledků komunálních voleb v roce 2022 ve vybraných obcích. Dále se věnuje porovnávání volebního chování voličů v těchto volbách s komunálními volbami v roce 2018 a ostatními typy voleb konaných v Královéhradeckém kraji.

Klíčová slova: komunální volby, volební chování, obec s rozšířenou působností, kandidátní listina

Annotation

MERVART, Viktor. *The Municipal elections in 2022 in so called „ORP municipalities“ of the Hradec Králové Region*. Hradec Králové: Philosophical faculty, Univerzity of Hradec Králové, 2023, XX pp. Master Thesis

The aim of the Diploma Thesis is to identify trends in behaviour of voters and the success of candidate lists in the Hradec Králové region. So called „ORP municipalities“ of the Hradec Králové Region are the research sample of the thesis. The thesis examines particularly behaviour of voters compared to other elections in the region, the form and success of candidate lists and the involvement of parliamentary entities in candidate lists. The first part of the thesis characterizes a municipal elections in the Czech Republic and their specifics. The second part focuses on the analysis of candidate lists and the results of the 2022 elections in selected municipalities. It also compares the behaviour of voters in these elections with the 2018 municipal elections and other types of elections held in the Hradec Králové Region.

Keywords: municipal elections, behaviour of voters, ORP municipality, candidate list

Obsah

Úvod.....	9
1. Komunální volby.....	11
1.1 Systém komunálních voleb.....	11
1.1.1 Volební právo.....	11
1.1.2 Způsoby volby.....	12
1.1.3 Uzavírací klauzule.....	12
1.1.4 Volební formule.....	13
1.1.5 Volební obvod.....	13
1.2 Poznatky z odborné literatury.....	15
2. Obce s rozšířenou působností.....	17
2.1 ORP Královéhradeckého kraje.....	18
2.1.1 Počet obyvatel.....	18
2.1.2 Počet voličů.....	19
2.1.3 Velikost zastupitelstva.....	20
3. Kandidátní listiny.....	23
3.1 Počet kandidátů.....	23
3.1.1 Počet voličů na kandidáta.....	25
3.2 Demografické charakteristiky kandidátů.....	26
3.2.1 Pohlaví kandidátů.....	26
3.2.2 Věk kandidátů.....	27
3.2.2.1 Průměrný věk z hlediska pohlaví kandidátů.....	28
3.2.2.2 Věkové kategorie kandidátů.....	29
3.2.3 Vzdělání kandidátů.....	32
3.3 Kandidáti podle navrhuujících politických subjektů.....	35
3.3.1 Nezávislí kandidáti.....	36
3.3.2 ANO 2011.....	37
3.3.3 Česká strana sociálně demokratická.....	38
3.3.4 Křesťanská demokratická unie – Československá strana lidová.....	38
3.3.5 Komunistická strana Čech a Moravy.....	39
3.3.6 Občanská demokratická strana.....	40

3.3.7 Česká pirátská strana	40
3.3.8 Svoboda a přímá demokracie.....	41
3.3.9 Starostové a nezávislí	41
3.3.10 TOP 09.....	42
3.3.11 Volba pro město.....	42
3.3.12 Ostatní subjekty	43
3.3.13 Srovnání všech navrhujiících subjektů	44
3.4 Předvolební koalice	49
3.4.1 Spolupráce na kandidátních listinách v roce 2018.....	49
3.4.2 Spolupráce na kandidátních listinách v roce 2022.....	51
3.4.3 Porovnání spolupráce na kandidátních listinách z let 2018 a 2022	52
4. Zvolení zastupitelé	55
4.1 Demografické charakteristiky zastupitelů.....	56
4.1.1 Pohlaví zastupitelů	56
4.1.2 Věk zastupitelů	57
4.1.2 Vzdělání zastupitelů	59
4.2 Zastupitelé podle navrhujiící strany	60
4.2.1 Nezávislí kandidáti	60
4.2.2 ANO 2011	62
4.2.3 Česká strana sociálně demokratická	62
4.2.4 Křesťanská demokratická unie – Československá strana lidová	63
4.2.5 Komunistická strana Čech a Moravy	64
4.2.6 Občanská demokratická strana	65
4.2.7 Česká pirátská strana	66
4.2.8 Svoboda a přímá demokracie.....	67
4.2.9 Starostové a nezávislí	67
4.2.10 TOP 09.....	68
4.2.11 Volba pro město.....	69
4.2.12 Ostatní subjekty	70
4.2.13 Srovnání všech navrhujiících subjektů	71
4.3 Porovnání úspěšnosti významných politických subjektů s dalšími typy voleb	76
4.3.1 Porovnání s krajskými volbami v roce 2020.....	76

4.3.2 Porovnání s volbami do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2021.....	78
5. Volební účast	81
Závěr	83
Seznam literatury a dalších zdrojů	86

Úvod

Diplomová práce se zabývá komunálními volbami, neboli volbami do obecních zastupitelstev, v České republice v roce 2022. Zkoumaným vzorkem jsou obce s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje. Cílem práce je odhalit trendy ve volebním chování voličů, úspěšnosti kandidátních listin a demografické charakteristice kandidátů a zvolených zastupitelů v těchto obcích. Data z voleb roku 2022 jsou porovnávána s daty z předcházejících voleb do obecních zastupitelstev v roce 2018.

Nejprve se seznámíme s volebním systémem komunálních voleb a zmíníme jejich specifika oproti jiným typům voleb v České republice a přiblížíme si poznatky, které byly zjištěny v některých odborných publikacích věnujících se komunálním volbám. Vymezíme také pojem *obec s rozšířenou působností*. Tento dlouhý termín v některých případech v textu nahradíme zkratkou *ORP* a případně tyto obce označíme pojmem *město*, protože všechny obce s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje mají statut města. Obce s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje můžeme příležitostně označit i zkratkou *ORP KHK*. V určitých případech budou názvy měst, které mají v názvu více než 2 slova, zkráceny. Jedná je o Dvůr Králové nad Labem se zkrácením na *Dvůr Králové n/L*, Kostelec nad Orlicí psán jako *Kostelec n/O*, Nové Město nad Metují zkráceno na *Nové Město n/Met* a Rychnov nad Kněžnou s označením *Rychnov n/K*.

V další části práce zanalyzujeme složení kandidátních listin, jejich úspěšnost a volební účast ve zkoumaných městech v komunálních volbách v roce 2022. Výsledky analýzy z roku 2022 srovnáme s daty z voleb v roce 2018. Volební účast a úspěšnost kandidátních listin bude také porovnána s daty z dalších vybraných typů voleb mezi termíny těchto dvou sledovaných komunálních voleb. Z daného období jsou data srovnávána s výsledky krajských voleb v roce 2020 a voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2021.

Analýza úspěšnosti kandidátních listin se bude soustředit zejména na kandidátní listiny, do kterých se zapojily politické strany a hnutí ovlivňující nejvyšší patra českého politického systému, tedy politické subjekty se zastoupením v Poslanecké sněmovně. Jedná se o ANO, KDU-ČSL, ODS, Piráty, SPD, STAN a TOP 09. Neopomeneme ale ani tradiční strany, které své zástupce v dolní komoře Parlamentu České republiky v současné

době nemají, ale hrály významnou roli v Poslanecké sněmovně po volbách v roce 2018, což platí pro ČSSD a KSČM.

Při charakteristice kandidátů se vychází z dat, která má každý kandidát do obecního zastupitelstva uvedeny na kandidátní listině. Jedná se o věk, navrhuující politický subjekt a členství v politickém subjektu. Dále bude zkoumáno i pohlaví a vzdělání kandidátů. Tyto parametry nejsou v kandidátních listinách přímo uvedeny, proto musí být určeny pomocí zápisu jména kandidátů. Ženské pohlaví je rozlišeno většinou pomocí přípony v příjmení „-ová“, případně končí na samohlásku „á“. V případech příjmení, která neobsahují tuto příponu a koncovku „á“, je pohlaví určeno podle křestního jména. Vzdělání kandidátů je rozlišeno pouze na vysokoškolské a nižší, protože se v kandidátních listinách udávají akademické tituly. Rozlišíme tedy kandidáty s titulem a bez něho.

Data pro analýzu kandidátních listin, výsledků komunálních voleb a porovnávání s jinými typy voleb jsou získány většinou z webového portálu Českého statistického úřadu *Volby.cz*, který shromažďuje a zveřejňuje výsledky všech voleb v České republice. Data z celorepublikových voleb do roku 2018, jejich analýzu a popsání trendů provedli politologové Lukáš Hájek a Stanislav Balík v publikaci *Komunální volby v roce 2018*. Ačkoliv se jedná o analýzu celostátních dat, budeme z ní vycházet a navazovat na popsané trendy ve voličském chování, podobě kandidátních listin a úspěšnosti kandidátů. Výsledky z této publikace ale nebudeme aplikovat na celostátní data voleb do zastupitelstev obcí v roce 2022, ale pouze na data související s obcemi s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje.

1. Komunální volby

V úvodní části se zaměříme zaprvé na charakteristiku systému voleb do zastupitelstev obcí. Popíšeme pravidla tohoto typu voleb v České republice a určitá specifika spojená s komunálními volbami. Taktéž shrneme poznatky, které o volbách do obecních zastupitelstev sepsali odborníci v dosavadní odborné literatuře.

1.1 Systém komunálních voleb

Volební systém a současná pravidla pro volby do obecních zastupitelstev jsou určeny *zákonem č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů*¹ a platí od voleb v roce 2002. Komunální volby v České republice jsou konány vždy po 4 letech a spadají pod Ministerstvo vnitra České republiky, které je organizuje. Termín voleb však vyhlašuje prezident České republiky. Volební dny jsou určeny vždy na pátek a sobotu. Poslední komunální volby v České republice se uskutečnily v termínu 23. a 24. září. 2022. Volby v roce 2018, se kterými budeme data srovnávat, se uskutečnily 5. a 6. října 2018.

1.1.1 Volební právo

Aktivní i pasivní volební právo má každý právně způsobilý občan České republiky s trvalým pobytem v dané obci, který nejpozději druhý den voleb dosáhne 18 let.² Stejná věková hranice pro pasivní i aktivní volební právo je v České republice pouze u dvou typů voleb, a to voleb komunálních a krajských voleb.

Funkce obecního zastupitele je však neslučitelná z některými jinými funkcemi, které také *zákon o volbách do zastupitelstev obcí* vyjmenovává. Například se jedná o neslučitelnost s funkcí zaměstnance na příslušném obecním či městském úřadě. Do zastupitelstev obcí nesmí kandidovat také zaměstnanci městských obvodů a městských částí daného města. Rovněž zaměstnanci pověřených obecních úřadů nebo krajských a finančních úřadů se komunálních voleb nemohou pasivně účastnit.³

¹ Zákon č. 491/2001 Sb. zákon o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů. In: *Zákony pro lidi*. [online]. AION CS, 2010–2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-491>

² BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada, 2009. *Politologie (Grada)*. ISBN 978-80-247-2908-4. s. 83–85.

³ Zákon č. 491/2001 Sb. zákon o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů. In: *Zákony pro lidi*. [online]. AION CS, 2010–2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-491>

1.1.2 Způsoby volby

Český komunální volební systém je proporční a listinný, protože ho definují kandidátní listiny předložené volebními stranami. Kandidátní listiny jsou v případě těchto voleb volné, což je pro komunální volby specifické, v jiném typu voleb v České republice volné kandidátní listiny neexistují. Volič ve volbách do zastupitelstev obcí může vybírat kandidáty i z jiných kandidátních listin a má tolik hlasů, kolik je mandátů v dané obci. Volič obdrží jediný volební lístek se všemi listinami. A má tři možnosti úpravy. Zprvė může označit volební stranu a dává hlas každému kandidátovi této strany. Nebo může označit jednotlivé kandidáty různých volebních stran a každý označený kandidát získává hlas. Zatřetí může označit volební stranu a z ostatních stran další jednotlivé kandidáty, jednotlivě označení kandidáti tak mají hlas a zbytek hlasů získávají kandidáti označené strany v pořadí shora.⁴

Vždy se v první řadě hlasuje nejprve pro celou kandidátní listinu a preferenční hlasy ovlivní až přidělování mandátů v rámci zvoleného subjektu. Pro přeskocení výše postavených kandidátů na vlastní kandidátní listině musí mít kandidát nutně o 10% více hlasů než je průměrný počet hlasů všech kandidátů na této kandidátní listině.⁵

1.1.3 Uzavírací klauzule

Zákonem je stanovena hranice, označená jako uzavírací klauzule, kterou musí volební strana překonat, aby byla zařazena do systému rozdělování mandátů. Neslučujeme s přirozeným prahem, který je výsledkem součinnosti více faktorů. Uzavírací klauzule může znamenat nástroj proti malým stranám a proti nežádoucí fragmentaci zastupitelstva. Na jedné straně tedy stojí reprezentativnost voličů a na druhé akceschopnost zastupitelstva.

Od roku 2001 je zavedena uzavírací klauzule na 5% z celkového počtu hlasů děleného počtem volených zastupitelů a vynásobeného počtem kandidátů strany, nejvýše však počtem volitelných členů zastupitelstva. Nepřekonají-li tuto hranici alespoň 2 kandidátní listiny, snižuje se hranice postupně vždy o 1%, dokud se přes hranici alespoň 2 volební strany nedostanou. Takto musí být obsazena alespoň nadpoloviční většina mandátů, jinak se opět snižuje hranice postupně o 1%, dokud není i tato podmínka splněna. Vstupuje-li

⁴ BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada, 2009. *Politologie (Grada)*. ISBN 978-80-247-2908-4. s. 92-95.

⁵ Tamtéž, s. 104-106.

do voleb pouze jedna kandidátní listina, ke klauzuli se nepřihlíží. Klauzule na 5% spolehlivě oddělí malé strany nebo nezávislé kandidáty. Význam má ale spíše u větších zastupitelstev, u menších je většinou nižší než přirozený práh a klauzule se neprojevuje.⁶

1.1.4 Volební formule

Způsob převádění získaných hlasů ve volbách na mandáty se nazývá volební formule. Rozdělují se na dva způsoby. Volební kvóta zjišťuje minimální počet hlasů k zisku jednoho mandátu v prvním skrutiniu, ale často se tím způsobem nerozdělí všechny mandáty. A proto tu je druhý způsob, volební dělitel, který vychází z toho, že na zisk mandátu má nárok ten zvolený subjekt, který má nejvyšší průměr hlasů na mandát. Volební zisk stran a hnutí, které přešly přes uzavírací klauzuli, se dělí postupně řadou čísel a mandát získá subjekt s nejvyšším aktuálním průměrem na mandát.

Od roku 2001 se používá čistá d'Hondtova metoda. Nejprve se sečtou počty hlasů pro jednotlivé kandidáty strany a získá se celkový počet hlasů pro volební subjekt. Tento výsledek se následně dělí postupně řadou celých čísel od 1 tak, aby se počet dělicích operací rovnal počtu kandidátů daného subjektu. Tento postup se zopakuje u ostatních kandidujících subjektů, které přešly uzavírací klauzuli, a nakonec se vybere tolik nejvyšších podílů, kolik je mandátů. Podle toho kolik zastoupení má v těchto nejvyšších podílech daný subjekt, tolik získá mandátů. Volební formule je rozhodující až v součinnosti s faktorem velikosti volebního obvodu. U menších obvodů d'Hontova metoda zvýhodňuje strany, které získaly významné množství hlasů.⁷

1.1.5 Volební obvod

Velikost volebního obvodu je jedním s důležitých faktorů, které ovlivňují rozdělování mandátů v poměrném volebním systému. Jedná se o vliv zejména na proporcionalitu volebních výsledků. Větší obvody odráží volební výsledky nejvíce.

V české komunální politice se nachází téměř výhradně jeden volební obvod na obec, což znamená, že se volí celé zastupitelstvo v celé obci. Rozmezí počtu volených zastupitelů v obci je určeno počtem obyvatel daného obce (viz Tabulka 2.1.3) Od roku 2001 mohou být obce do 10 000 obyvatel rozděleny na volební obvody tak, aby se v každém obvodu

⁶ Tamtéž, s. 98-101.

⁷ BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada, 2009. *Politologie (Grada)*. ISBN 978-80-247-2908-4. s. 101-104.

volilo minimálně 5 mandátů. V obcích mezi 10 000 a 50 000 obyvateli lze vytvořit obvody o alespoň 7 volených zastupitelích a pro obce nad 50 000 obyvatel platí, že v jednom volebním obvodu se musí volit nejméně 9 mandátů. Není však učen horní hranice počtu mandátů na volební obvod.⁸

⁸ BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada, 2009. *Politologie (Grada)*. ISBN 978-80-247-2908-4. s. 92-95.

1.2 Poznatky z odborné literatury

Politologové a odborníci, kteří se ve svých odborných publikacích rozhodli věnovat tématu komunálních voleb, se ve většině případů zaměřovali více na celostátní úroveň tohoto typu voleb. Sledují tedy podobu kandidátních listin, voličské chování a výsledky voleb do obecních zastupitelstev souhrnně ve všech obcích České republiky. Soustředí se při tom na data a analýzu posledních voleb, které se v daném čase konaly, a na jejich porovnání s volbami předchozími. Takové publikace lze dohledat například pro komunální volby v roce 2002⁹ nebo pro volby konané v roce 2018¹⁰. Z těchto publikací můžeme čerpat. Inspirovat se jejich výzkumnými metodami nebo využít jejich poznatky pro určování trendů ve výsledcích voleb a voličském chování.

Při analýze komunálních voleb v roce 2018 bylo zjištěno, že existuje stabilní počet kandidujících subjektů. Poprvé od prvních komunálních voleb v roce 1994 došlo k úbytku kandidátů oproti předcházejícím volbám. Autoři zaznamenali také úpadek některých tradičních politických subjektů, zejména ČSSD a KSČM, a nedostatečné etablování se nových subjektů ve formě SPD a Pirátů, kteří mají zisky téměř výhradně ve velkých městech. Výše uvedené okolnosti, mimo jiné, znamenaly úbytek kandidátů na kandidátních listinách a také stárnutí kandidátů. Výrazný úspěch v počtu získaných mandátů nezávislími kandidáty ukázal na malé propojení komunální politiky s krajskou a parlamentní úrovní, kde dominují velké politické subjekty. Z těchto politických stran a hnutí získala významný počet mandátů pouze ODS, zatímco ostatní velké subjekty zaznamenaly ztráty, ať už KSČM nebo KDU-ČSL. Vlivným faktorem na nižší počet mandátů pro některé strany, například pro TOP 09, však bylo také tvoření předvolebních koalic.¹¹

Další dvě publikace vznikly po komunálních volbách v roce 2006 a vycházejí z dat z těchto voleb. V první z nich se věnují problematice lokálního politického stranictví a úloze politických stran na komunální úrovni. Data však získávají znovu ze všech obcí v České republice. Charakterizují politické strany a hnutí jako stabilní a vývojově kontinuální subjekty oproti sdružení nezávislých kandidátů a dalším formám sestavování

⁹ KRUTÍLEK, Ondřej; BALÍK, Stanislav; ROJČÍK, Ondřej a VILÍMEK, Petr. Komunální volby v České republice v roce 2002. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2003. ISBN 80-210-3211-1.

¹⁰ HÁJEK, Lukáš. BALÍK, Stanislav. Komunální volby v roce 2018. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2020. ISBN 978-80-210-9602-8.

¹¹ Tamtéž, s. 193-198

kandidátních listin., které bývají proměnlivé a často vznikají pouze pro jedny určité volby. Blíží se však problematice voleb v obcích s rozšířenou působností, protože autoři podíly získaných mandátů v roce 2006 specifikovali pro města, což jsou výsledky, které mohou korespondovat s daty v ORP. Ve městech při těchto volbách téměř 70% mandátů obsadily tehdejší parlamentní subjekty a zhruba 19% patřilo nezávislým kandidátům. Zbylou část tvořily zastupitelé za neparlamentní politické subjekty.¹²

Poslední publikace, jejíž poznatky si přiblížíme, se již zabývá pouze komunální politikou v obcích s rozšířenou působností. Zkoumaným vzorkem obcí je tedy nejbližší k naší práci, porovnává sice výsledky komunálních voleb z let 2002 a 2006, ale mimo jiné sleduje také konkrétně výsledky ve všech ORP Královéhradeckého kraje. Z významných stran, které účinkují ve srovnání těchto volebních let a zároveň v porovnávaných letech naší práce, tedy 2018 a 2022, vycházejí jako nejstabilnější účastníci komunální politiky ODS, KDU-ČSL, ČSSD a KSČM. Z výsledků v ORP celé republiky se v případě ODS v roce 2006 jednalo o ukončení krize z předchozích dvou voleb, protože v zisku mandátů dominovala nad ostatními stranami. KDU-ČSL je označena jako strana silná v menších obcích, ačkoliv u ní došlo od voleb v roce 1998 k poklesu počtu mandátů. Podobně byl zaznamenán i výrazný propad u ČSSD a mízný také v počtu mandátů pro KSČM.¹³ V ORP Královéhradeckého kraje v letech 2002 a 2006 taktéž jednoznačně dominovala ODS, jelikož v drtivé většině královéhradeckých ORP byla vítězem voleb. Mezi dalšími stranami se však jednalo o vyrovnanější boj, ze kterého v mnoha městech získala nejvíce mandátů ČSSD, následovaná KSČM. Z toho vyplynulo, že nejméně úspěšný z této čtveřice byla KDU-ČSL, která se v některých ORP Královéhradeckého kraje ani nedostala do zastupitelstva.¹⁴

¹² ČMEJREK, Jaroslav; BUBENÍČEK, Václav a ČOPÍK, Jan. *Demokracie v lokálním politickém prostoru*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3061-5. s. 65-76.

¹³ BALÍK, Stanislav. *Česká komunální politika v obcích s rozšířenou působností: koalice, voličské vzorce a politické strany na místní úrovni v letech 1994-2006*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2008. Politologická řada. ISBN 978-80-7325-144-4. s. 75-80.

¹⁴ Tamtéž, s. 119-131.

2. Obce s rozšířenou působností

Všechny obce mají působnost samostatnou, kterou mohou obce vykonávat samy v souvislosti se zájmy obce. Patří do ní pravomoci obecního zastupitelstva a rady obce, které jsou sepsány v § 84, 85 a 102 zákona č. 128/2000 Sb. zákon o obcích (obecní zřízení)¹⁵. Obce však mají také působnost přenesenou, která souvisí s přesunem některých úkonů státní správy řízených státem na obce. K posilování přenesené působnosti na vybrané obce začalo docházet v roce 2003, což souviselo s novou reformou veřejné správy. Reforma přesunula některé části výkonu státní správy ze zrušených okresních úřadů na úroveň krajskou a některé části na vybrané větší obce. Na obce s rozšířenou působností, tzv. obce třetího stupně, kterých je v České republice 205, a na obce s pověřeným obecním úřadem, neboli obce druhého stupně, kterých nalezneme v Česku 388. Tyto dva typy obcí, ale zejména obce s rozšířenou působností, tvoří pro okolní menší obce, které spadají do jejich správního obvodu, blízké zázemí s některými správními funkcemi. Tato zátěž správních úkonů v obcích s rozšířenou působností ovlivňuje komunální politiku v těchto obcích, protože práce politiků na této úrovni se neodráží jen v činnosti pro obec v rámci jejích vlastních zájmů, ale také v chodu institucí státního aparátu v dané obci.¹⁶

Obce s přenesenou působností oproti obcím prvního stupně, což jsou obce bez pověřeného úřadu a bez rozšířené působnosti, navíc například vydávají řidičské průkazy, vedou registry motorových vozidel, jsou silničním správním úřadem pro silnice II. a III. třídy, zajišťují ochranu kulturních památek ve správním obvodu, zajišťují sociálně-právní ochranu dětí a rozhodují o poskytování věcných a peněžitých dávek a služeb, vydávají občanské průkazy a cestovní doklady, vedou registry obyvatel, vykonávají státní správu lesů, rozhodují na úseku rybářství a myslivosti, jsou vodoprávním úřadem s vydáváním souhlasů k vodním stavbám, jsou povodňovým orgánem s řízením ochrany před povodněmi, podílejí se na hospodaření s odpady, zpracovávají evidenci odpadů, udělují souhlas k nakládání s odpady, jsou orgánem ochrany zemědělského půdního fondu a jsou živnostenským úřadem.¹⁷

¹⁵ Zákon č. 128/2000 Sb. zákon o obcích (obecní zřízení). In: *Zákony pro lidi*. [online]. AION CS, 2010–2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>

¹⁶ BALÍK, Stanislav. *Česká komunální politika v obcích s rozšířenou působností: koalice, voličské vzorce a politické strany na místní úrovni v letech 1994-2006*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2008. Politologická řada. ISBN 978-80-7325-144-4. s. 16-20.

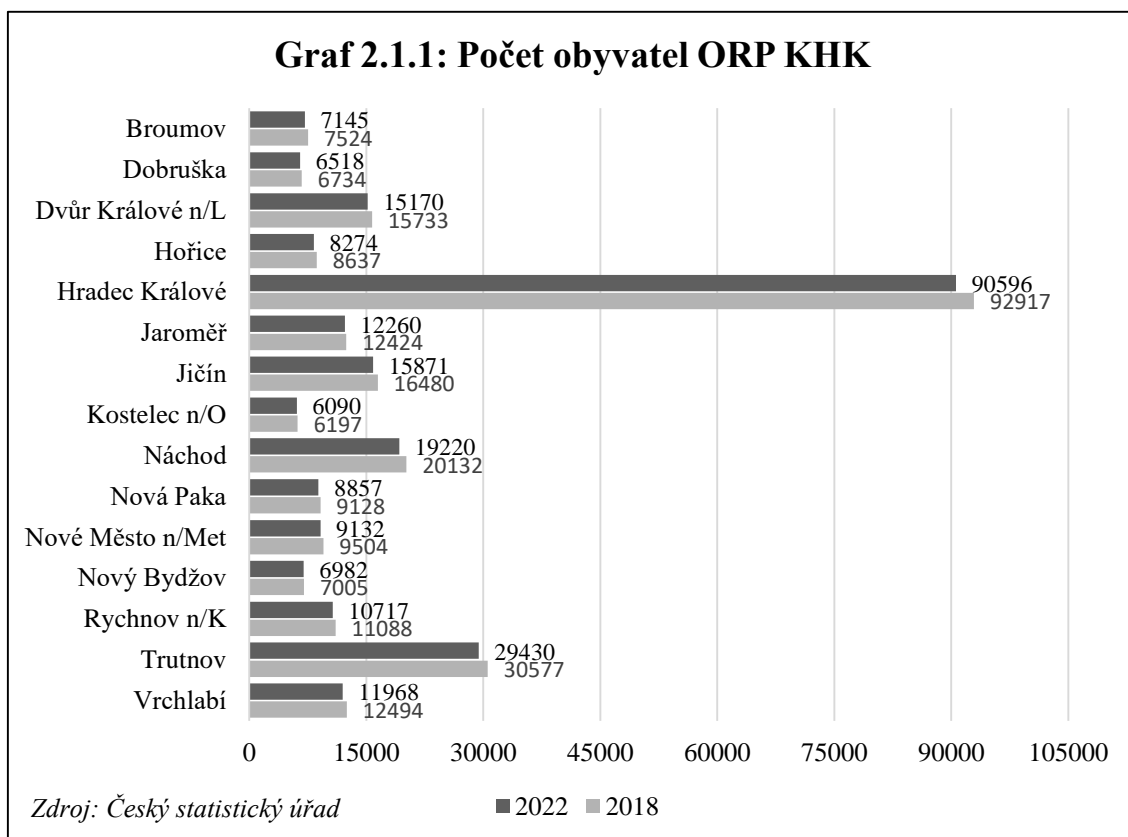
¹⁷ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Veřejná správa v České republice*. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra ČR, 2005. s. 31.

2.1 ORP Královéhradeckého kraje

Do sledovaného vzorku obcí s rozšířenou působností v Královéhradeckém kraji spadá 15 měst. Jsou to: Broumov, Dobruška, Dvůr Králové nad Labem, Hořice, Hradec Králové, Jaroměř, Jičín, Kostelec nad Orlicí, Náchod, Nová Paka, Nové Město nad Metují, Nový Bydžov, Rychnov nad Kněžnou, Trutnov a Vrchlabí. Z těchto měst mělo pět dříve působnost s okresními úřady: Hradec Králové, Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou a Trutnov. Z těchto počtů vychází, že po vytvoření instituce obcí s rozšířenou působností se počet obcí s větším objemem státní správy ztrojnásobil.

2.1.1 Počet obyvatel

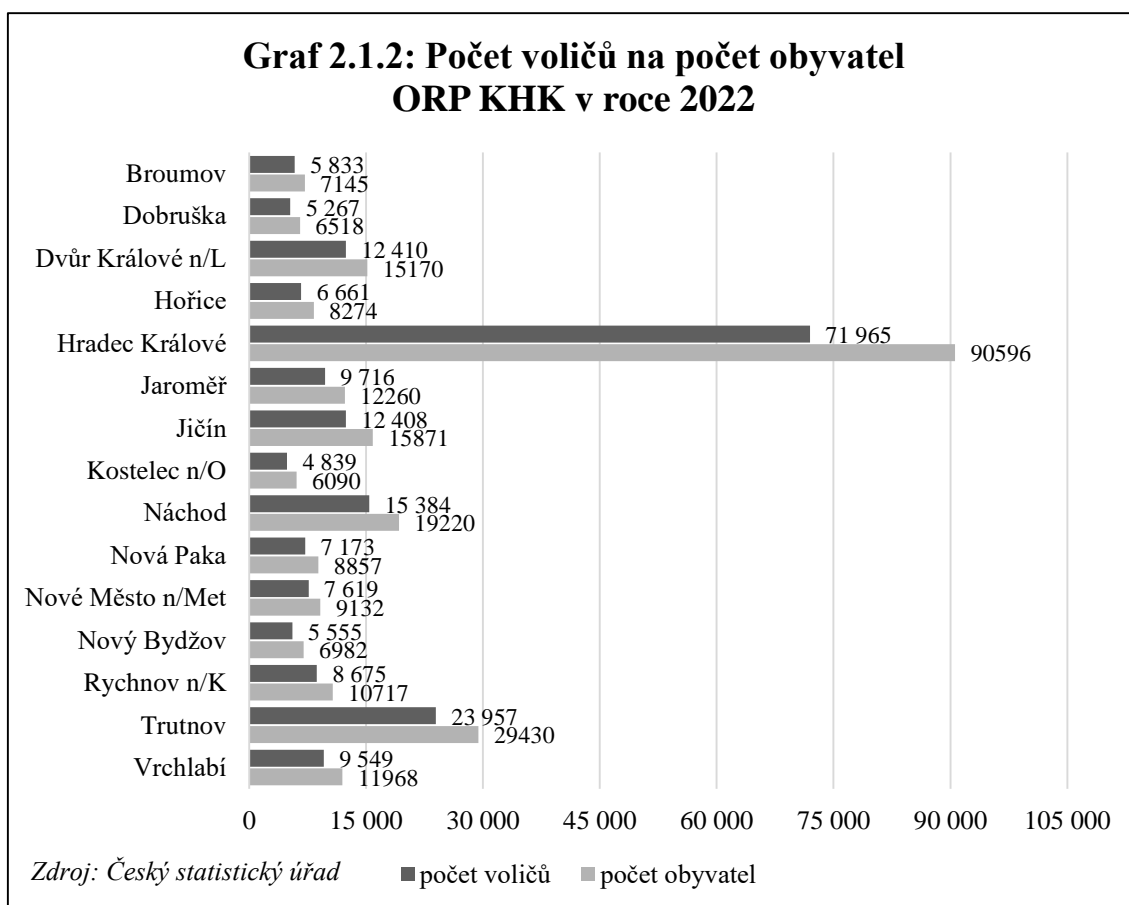
Ve všech těchto městech na začátku volebního roku 2022 žilo celkem 258 230 obyvatel. Průměr na jednu obec s rozšířenou působností činí tedy 17 215,3 obyvatel. Největším městem je krajské město Hradec Králové s 90 596 obyvateli, které nad ostatními obcemi s rozšířenou působností vyčnívá, protože v něm bylo evidováno o více než 60 tisíc obyvatel více než v druhém nejlidnatějším Trutnově, který obývalo 29 430 lidí. Nejmenší obcí z našeho vzorku je Kostelec nad Orlicí, který má oproti krajskému městu pouhých 6 090 obyvatel. Pod 10 tisíc obyvatel se vešli také Broumov, Dobruška, Hořice, Nová Paka a Nový Bydžov. Mezi 10 tisíci a 14 tisíci obyvatel měli obce Vrchlabí a Jaroměř.

Okolo průměrné hodnoty, mezi 14 tisíci a 20 tisíci obyvatel, se vyskytovala 3 města: Dvůr Králové nad Labem, Jičín a Náchod. Přesné počty obyvatel zahrnuje Graf 2.1.1.¹⁸ V Grafu 2.1.1 jsou uvedeny i počty obyvatel z roku 2018¹⁹, kdy se konaly předchozí komunální volby. Z dat lze vyčíst, že se počet obyvatel v ORP Královéhradeckého kraje mezi těmito dvěma volebními lety snížil, a to ve všech sledovaných městech. Od voleb 2018 do voleb 2022 byl úbytek obyvatel v průměru 3,22%.

2.1.2 Počet voličů

Důležitější hodnotou, než je počet obyvatel, je pro tuto práci počet voličů, protože právě oni ovlivňují výsledky voleb. Jedná se o obyvatele obce, kteří nejpozději druhý den voleb dosáhnou plnoletosti. V ORP Královéhradeckého kraje bylo na voličských seznamech v roce 2022 zapsáno 207 011 lidí. Průměrně jde o 13 801 voliče na město. Porovnání počtu obyvatel a počtu voličů ukazuje Graf 2.1.2. Srovnání nevychází ze stejného data, protože počet voličů je z termínu voleb, zatímco počet obyvatel je k začátku roku.

¹⁸ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Počet obyvatel v obcích – k 1. 1. 2022 [online]. 2022 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112022#>

¹⁹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Počet obyvatel v obcích – k 1. 1. 2018 [online]. 2018 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-see2a5tx8j>

V roce 2018 se voleb mohlo aktivně účastnit 213 416 občanů, průměrně 14 228 na ORP. Oproti komunálním volbám v roce 2018 se tedy snížil počet voličů o 6 405. Průměrný úbytek byl 427 voličů, ale pro výstižnější výsledek využijeme procentuální průměrný úbytek, který činí 3,02%. Jelikož mezivolební procentuální úbytek obyvatel v daných městech byl průměrně 3,22%, je zřetelně vidět, že oba úbytky jsou si velmi podobné, takže můžeme konstatovat, že k úbytku voličů pravděpodobně došlo kvůli úbytku obyvatel v ORP Královéhradeckého kraje.²⁰

2.1.3 Velikost zastupitelstva

Počet členů zastupitelstva obce určuje zastupitelstvo obce na základě pravidel, které jsou založeny na počtu obyvatel, uvedených v *zákoně o obcích*. Tato pravidla zachycuje Tabulka 2.1.3.²¹

Tabulka 2.1.3: Pravidla pro počet členů zastupitelstva obce podle počtu obyvatel obce	
Počet obyvatel obce	Počet členů zastupitelstva
do 500 obyvatel	5 až 15 členů
nad 500 do 3 000 obyvatel	7 až 15 členů
nad 3 000 do 10 000 obyvatel	11 až 25 členů
nad 10 000 do 50 000 obyvatel	15 až 35 členů
nad 50 000 do 150 000 obyvatel	25 až 45 členů
nad 150 000 obyvatel	35 až 55 členů.
<i>Zdroj: Zákon č. 128/2000 Sb.</i>	

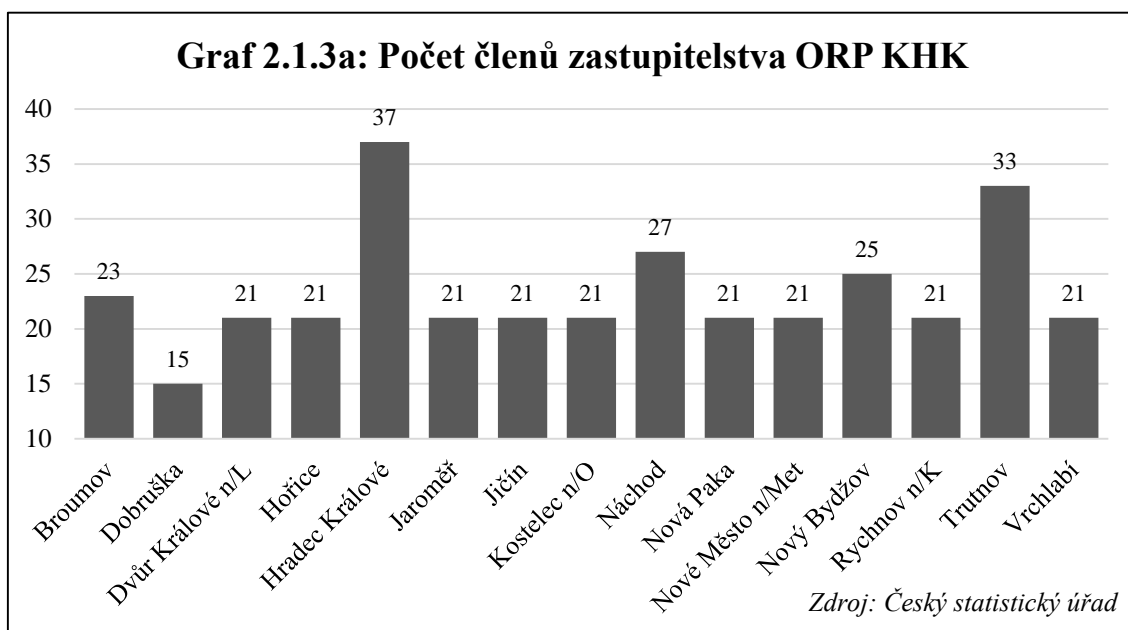
Podle těchto pravidel spadají obce s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje do 3 kategorií. 7 ORP, nad 3 000 do 10 000 obyvatel, mohou mít od 11 do 25 členů zastupitelstva, dalších 7 ORP, nad 10 000 do 50 000 obyvatel, převážně bývalá okresní města, mohou mít 15 až 35 zastupitelů a jediný Hradec Králové, krajské město, spadá do kategorie nad 50 000 do 150 000 obyvatel a má mít od 25 do 45 členů zastupitelstva.

Průměrně tvoří zastupitelstva obcí s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje 23,3 členů a celkový počet zastupitelů v těchto obcích je 349. U měst nejmenších se nejčastěji objevuje zastupitelstvo o 21 členech, ve 4 případech. Jednou méně, pouze 15, a ve dvou případech více, 23 a 25 členů. Průměrně mají zastupitelstva 7 obcí v této

²⁰ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

²¹ Zákon č. 128/2000 Sb. zákon o obcích (obecní zřízení). In: *Zákony pro lidi*. [online]. AION CS, 2010–2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>

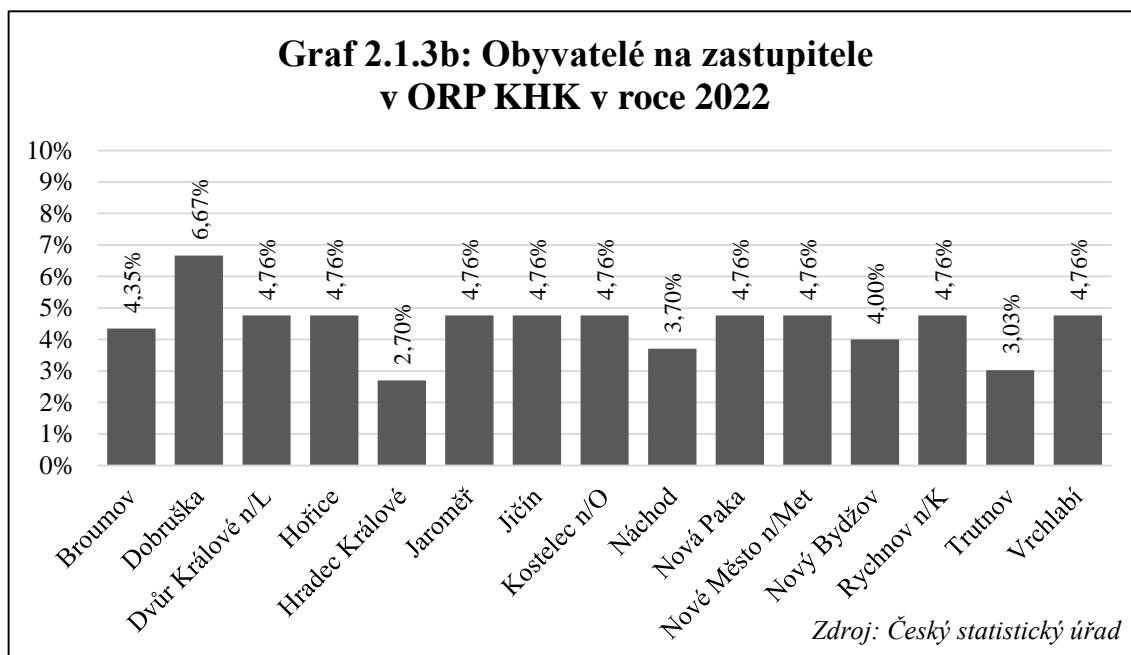
velikostní kategorii 21 členů, což se přesně shoduje s nejčtenější velikostí těchto orgánů v dané kategorii. U ORP mezi 3 a 10 tisíci obyvateli má také největší zastoupení jednadvacetičlenné zastupitelstvo, a to dokonce v 5 případech ze sedmi. V jednom městě je 27 a v jednom dokonce 33 zastupitelů. V této kategorii je průměrně na obec 23,6 člena v zastupitelstvu, což se velmi blíží průměrné hodnotě všech 15 zkoumaných zastupitelstev. Samostatnou kategorií je Hradec Králové, protože jako jediný má možnost mít více jak 35 zastupitelů a jeho zastupitelstvo má 37 členů. Přehled velikosti zastupitelstev je vidět v Grafu 2.1.3a.²²

V souvislosti s velikostí zastupitelstva se zaměříme i na počet obyvatel na zastupitele daného města. V souhrnu ORP Královéhradeckého kraje průměr vychází 650,63 obyvatele na jedno zastupitelské křeslo. Nejmenší počet obyvatel na jednoho zastupitele má s 279,28 obyvatele na mandát Nový Bydžov, kde je 25 členů zastupitelstva, největší počet v kategorii ORP do 10 000 obyvatel, přestože mají 3. nejmenší počet obyvatel. Naopak nejvyšší počet obyvatel na zastupitele drží výrazně Hradec Králové, jehož číslo v tomto porovnávání je 2448,54 obyvatele na zastupitelské místo. Podle počtu obyvatel by si tedy krajské město zasloužilo rozšířit zastupitelstvo o několik dalších členů. I kdyby však zastupitelé odhlasovali rozšíření svého orgánu na 45 členů, což je nejvyšší možné číslo v dané velikostní kategorii, byl by Hradec Králové stále vysoko nad průměrem ostatních měst. Když počet obyvatel na mandát překlopíme do procent, zjistíme, že Hradci Králové na jeden zastupitelský post vychází pouze 2,70% obyvatel, zatímco Dobruška, která měla počet obyvatel na zastupitele jasně

²² ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

pod průměrem, je v procentuálním vyjádření s 6,67% na prvním místě. Procentuální vyjádření počtu obyvatel na jednoho člena zastupitelstva ukazuje Graf 2.1.3b.

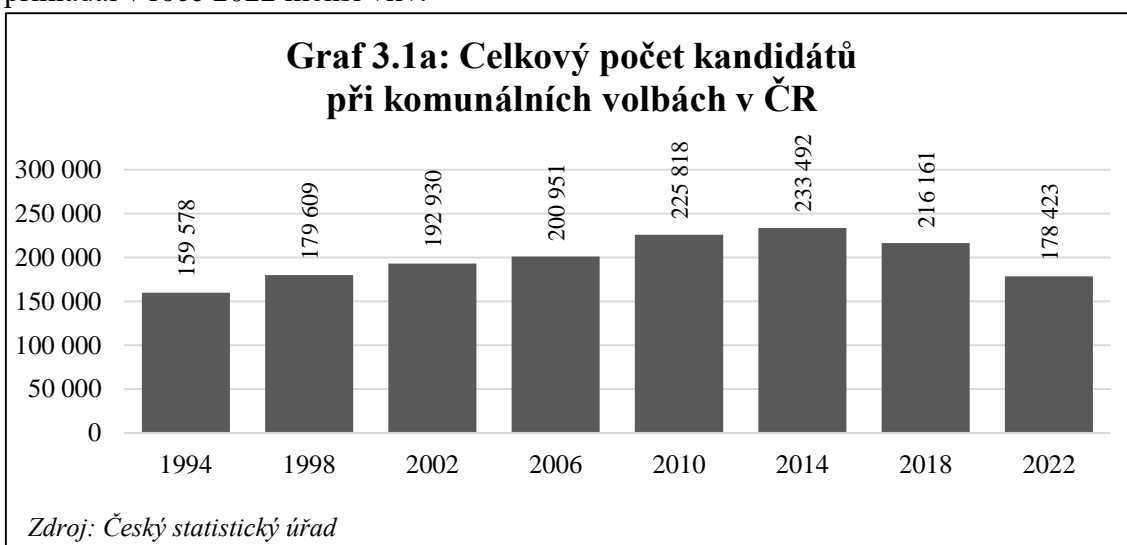

3. Kandidátní listiny

3.1 Počet kandidátů

Celkem v České republice v roce 2022 kandidovalo do obecních zastupitelstev 178 423 lidí.²³ Pokračuje se tak v trendu poklesu kandidátů, protože v roce 2018 kandidovalo celkem 216 161 zájemců o post. Od prvních komunálních voleb v roce 1994 se počet kandidátů, výchozí počet z roku 1994 byl 159 579 kandidátů, do roku 2014 vždy zvyšoval. Celkový nárůst do vrcholu v roce 2014 vystoupal na 39,9 %, v průměru 7,98 % na volební období. Největší nárůsty zaznamenaly roky 1988 a 2010, a to více než 12 %, ale v roce 2014 se nárůst výrazně zpomalil na 3,4 %. Tento trend pokračuje v dalších dvou volebních obdobích, protože se počet kandidátů snižoval. Souhrnně se v letech 2018 a 2022 snížil počet kandidátů o 24,88 %. Významně k tomuto poklesu přispěl volební rok 2022, kdy od předchozích voleb počet kandidátů poklesl o výrazných 17,46 %. Zvýšení počtu kandidátů do roku 2014 a následný pokles následujících dvou voleb znázorňuje Graf 3.1a.

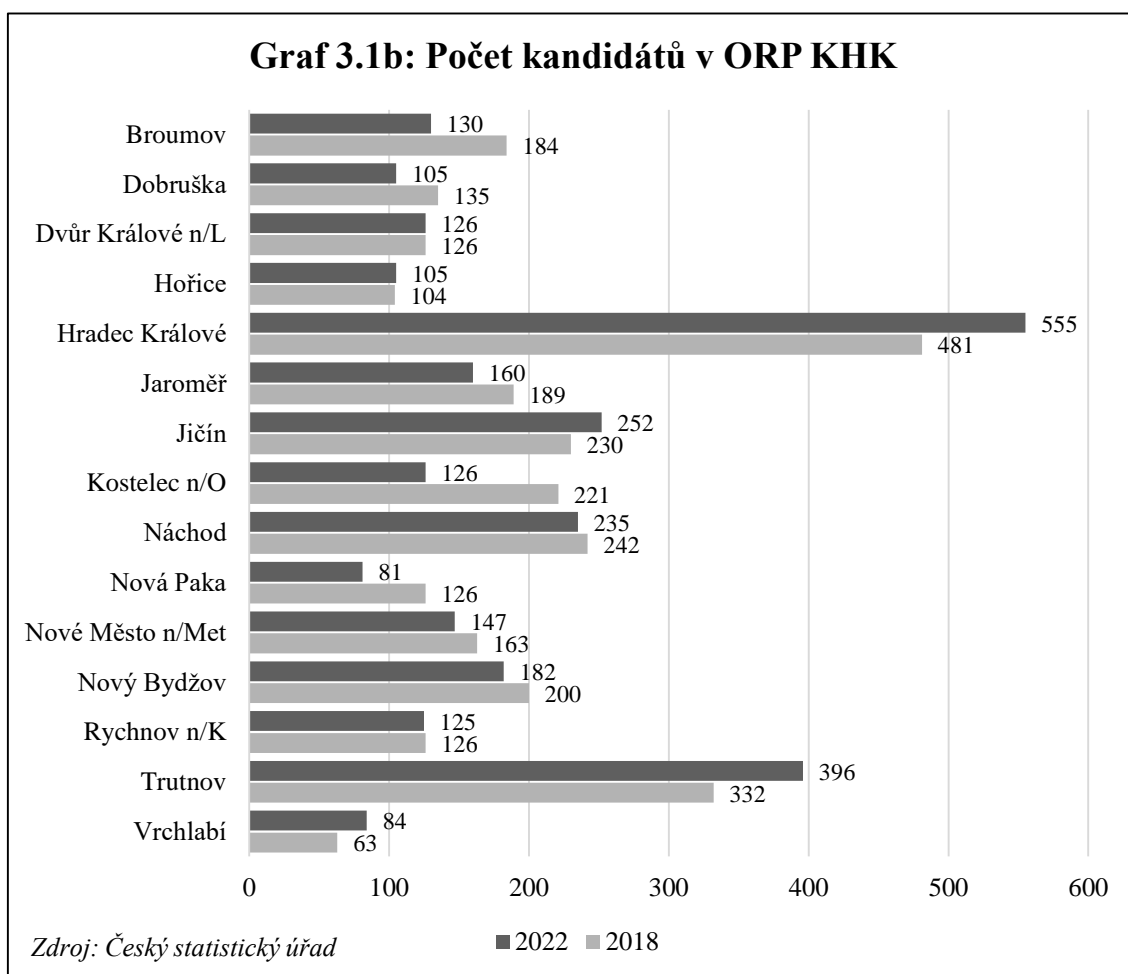
Trend ve snižování počtu kandidátů, a tedy i míry soutěživosti, od roku 2014 byl popsán politiky již v publikaci o komunálních volbách v roce 2018. Jako možné důvody uvedli stárnutí kandidátů aktivních z 90. let a úpravy zákona o povinném zveřejňování majetku starostů.²⁴ Do roku 2022 se pravděpodobně stárnutí stálých kandidátů projevilo ještě výrazněji, proto může být i pokles počtu kandidátů znatelnější. Úpravě zákona bych tedy přikládal v roce 2022 menší vliv.

²³ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

²⁴ HÁJEK, Lukáš. BALÍK, Stanislav. Komunální volby v roce 2018. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2020. ISBN 978-80-210-9602-8. s. 17-20.

V Královéhradeckém kraji kandidovalo v roce 2022 do obecních zastupitelstev obcí s rozšířenou působností celkem 2809 občanů. Průměrně jde o 187,3 kandidáta na OPR. Míst v zastupitelstvech bylo k dispozici v souhrnu všech zkoumaných obcí 349, v průměru tedy 23,3 mandátů. O jedno místo v zastupitelstvu se průměrně ucházelo 8 zájemců. O čtyři roky dříve, v roce 2018, kandidovalo do ORP Královéhradeckého kraje 2922 lidí, což je průměrně 194,8 kandidáta na město. Průměrně 8,4 kandidáta bojovalo o jeden post v zastupitelstvu. Počty kandidátů v jednotlivých letech zachycuje Graf 3.1b.²⁵

Při porovnání počtu kandidátů z posledních dvou komunálních voleb se ukázalo, že celkový počet kandidátů i průměrný počet kandidátů na jedno místo v zastupitelstvu se snížily, což koresponduje i s úbytkem obyvatel, protože průměrný úbytek kandidátů je 5,97 %, a také s pokračováním trendu celkového úbytku kandidátů v České republice od roku 2014. Nejedná se ale o celoplošný úbytek ve všech ORP Královéhradeckého kraje, jak tomu je u počtu obyvatel, protože některé ORP mají v roce 2022 kandidátů více

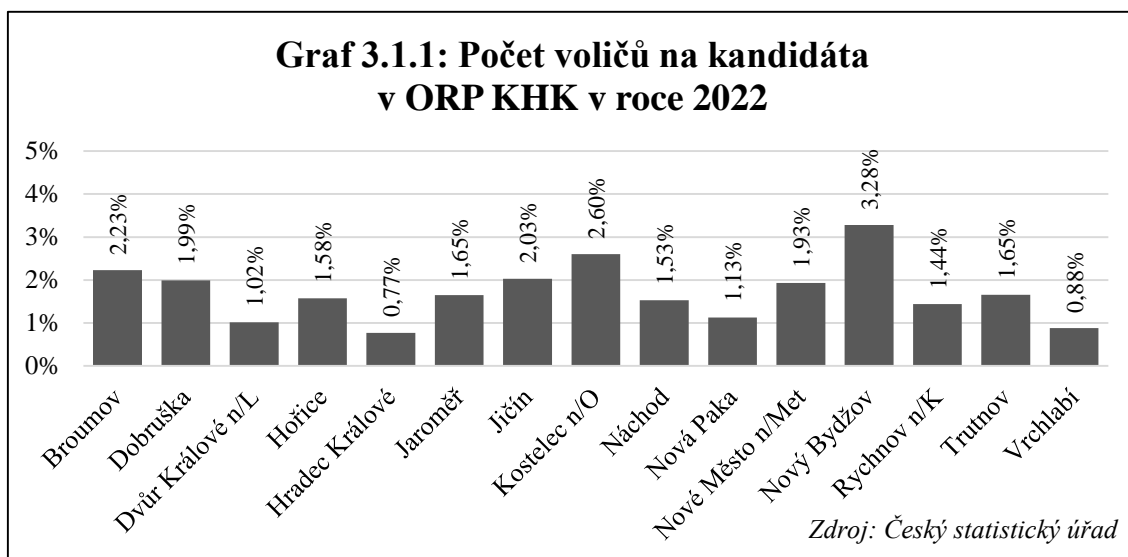
²⁵ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

než při předešlých volbách. V některých městech se pravděpodobně našlo více nových kandidátů oproti odchodu starších. Proto jde o úbytek nižší, než je na celorepublikové úrovni. Důvodem pro nižší počty kandidátů může být menší zájem lidí o účast v politickém dění, i když tato příčina by se měla snižovat, čím menší jsou obce, protože v menších obcích může každý občan vidět práci zastupitelů na každém kroku.

3.1.1 Počet voličů na kandidáta

Jelikož každý občan obce, který dosáhl věku 18 let, může volit a rovněž v tomto druhu voleb kandidovat, pro porovnávání s počtem kandidátů nevyužijeme počet obyvatel, ale počet voličů v obcích s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje. Srovnání by nám mělo přesněji ukázat, z kolika lidí se kandidáti rekrutují.

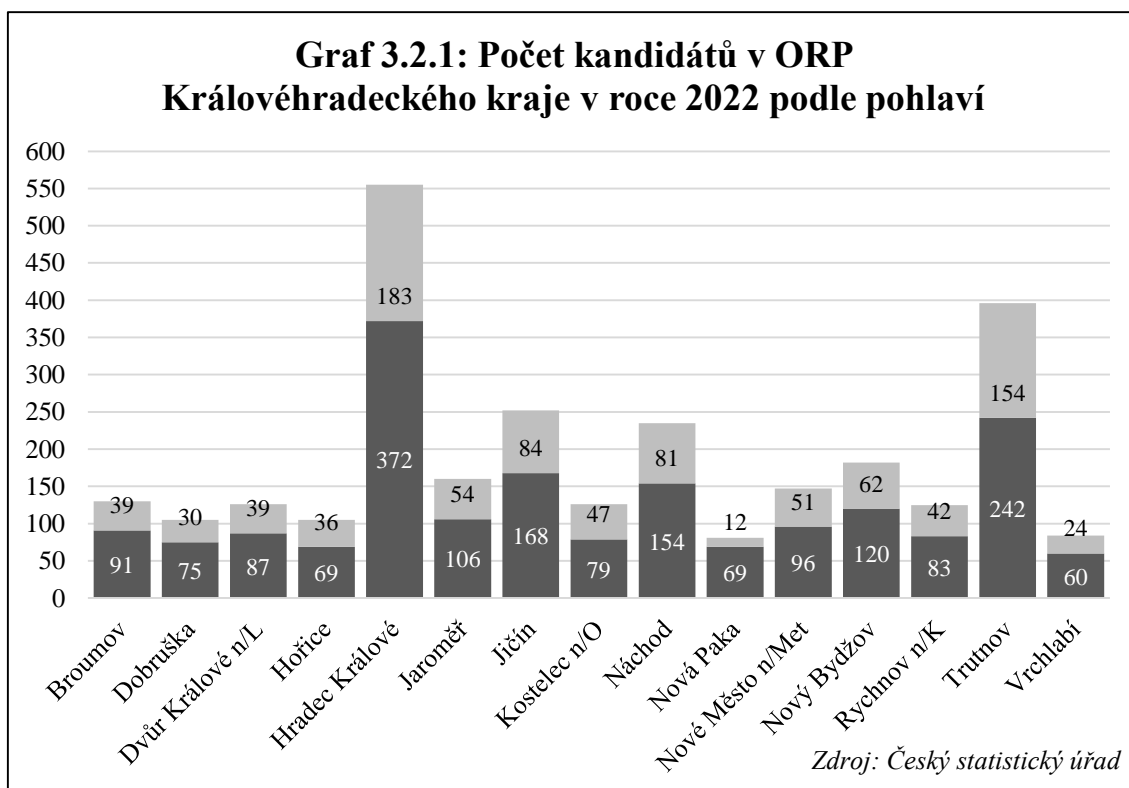
Do voleb v roce 2022 šel 1 kandidát z průměrně 67,66 voličů. Procentuálně se jedná o 1,71 % voličů na kandidáta. Procenta u jednotlivých měst jsou zachycena v Grafu 3.1.1. Lze vyčíst, že více voličů na jednoho kandidáta připadá v menších městech. Naopak v Hradci Králové je procento nejmenší.

3.2 Demografické charakteristiky kandidátů

3.2.1 Pohlaví kandidátů

Komunální politice se převážně věnují muži, to platí už od prvních komunálních voleb v roce 1994. Přestože podíl žen v populaci se po celou dobu drží v těsném okolí 50 %, na kandidátních listinách se voleb do obecních zastupitelstev účastní oproti mužům pouze výrazná menšina žen. Jejich podíl na kandidátních listinách se však v průběhu let zvyšoval. Zatímco při prvních volbách jich bylo 19,7 %, v roce 2018 se jejich podíl zvýšil na 32,3 %. Zaznamenán byl tedy nárůst o 12,6 %, průměrně o 2,1 % na jedny volby. Procento podílu kandidujících žen se sice pokaždé zvyšovalo, ale rozdíl oproti minulým volbám se vždy tenčil, od nárůstu 5,8 % v roce 1998 po slabý nárůst 0,6 % v roce 2018.²⁶ V roce 2022 kandidovalo ze 178 423 lidí 59 448 žen. Jedná se tedy o podíl 33,32 % žen na 66,68 % mužů.²⁷ Vidíme tedy znovu mírné zvýšení podílu oproti minulým volbám, o 1%. Procento nárůstu se tedy zvýšilo o 0,4 % a může to znamenat rychlejší zvýšení zájmu žen o vstup do komunální politiky. Pokud se tento trend potvrdí, měl by být podíl žen, které budou kandidovat do dalších komunálních voleb v roce 2026 alespoň na hodnotě 34,33 %.

²⁶ HÁJEK, Lukáš. BALÍK, Stanislav. Komunální volby v roce 2018. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2020. ISBN 978-80-210-9602-8. s. 28-29.

²⁷ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

V obcích s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje v roce 2022 kandidovalo 2 809 lidí. Z toho 1 871 mužů a 938 žen.²⁸ Průměrně se jedná o 124,73 kandidujícího muže a 62,52 kandidující ženy na ORP. Převědeme-li tato čísla na procenta, podíl kandidujících žen do zastupitelstev ORP při volbách v roce 2022 činí 33,39 %. Podíl žen je tedy o zanedbatelných 0,07% vyšší než v celorepublikových číslech. V porovnání s podílem žen v roce 2018 už však rozdíl vypadá zajímavější. Z 2 904 kandidátů se jednalo o 909 žen, takže podíl činil 31,3 %.²⁹ V ORP Královéhradeckého kraje se tedy podíl kandidujících žen zvýšil o 2,09 %. V těchto obcích je zvýšení podílu žen dvakrát vyšší než v datech pro celou Českou republiku, což dává naději, že podíl žen by se mohl i nadále zvyšovat.

3.2.2 Věk kandidátů

Celorepublikový věkový průměr kandidátů se od komunálních voleb v roce 1994 drží okolo hranice 45 let. V prvních volbách byl průměrný věk všech kandidátů na hodnotě 44,9 let a do roku 2018 se zvýšil pouze o dva roky, na hodnotu 47 let, přestože průměrný věk celé populace se za stejnou dobu zvýšil o více než 5 let. Do roku 2010 docházelo k mírnému zvýšení, stagnaci, nebo i k mírnému poklesu průměrného věku kandidátů, ale výraznější navýšení přišlo mezi lety 2010 a 2018, kdy se hodnota průměrného věku zvedla o 1,8 let, což téměř dosahuje hodnoty zvýšení průměrného věku v celé historii komunálních voleb v České republice do roku 2018. Otázkou zůstává, zda k tomu přispívá snižování počtu kandidátů.³⁰ Při volbách v roce 2022 byl průměrný věk kandidátů v celé České republice 47,49 let. Takže sledujeme další zvýšení průměrného věku, ačkoliv se trend oproti předchozí dvěma volbám zpomalil na 0,49 roku nárůstu.³¹

Při volbách do obecních zastupitelstev v roce 2022 dosáhl průměrný věk kandidátů v obcích s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje hodnoty 49,83 let. Oproti minulým volbám v těchto obcích v roce 2018 se průměrný věk kandidátů z hodnoty 49,36 let zvýšil o 0,47 let.

Protože se však komunální volby konají vždy po 4 letech, musíme mít na vědomí, že za předpokladu účasti pouze stejných kandidátů a ve stejném počtu jako v předchozích

²⁸ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

²⁹ Tamtéž

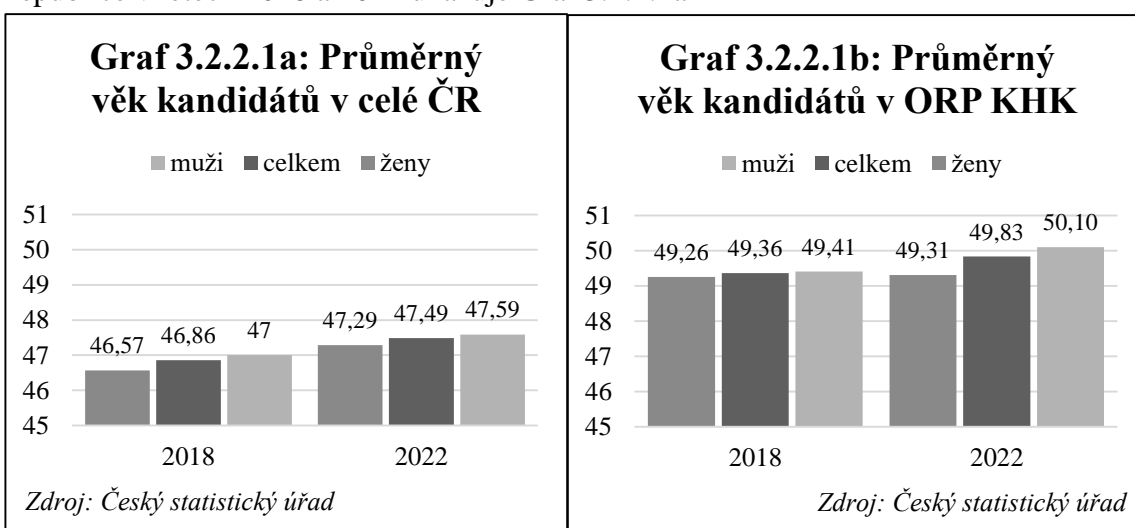
³⁰ HÁJEK, Lukáš. BALÍK, Stanislav. Komunální volby v roce 2018. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2020. ISBN 978-80-210-9602-8. s. 28-30.

³¹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

volbách, by se zvýšil průměrný věk o 4 roky. Průměrný nárůst 0,47 let je tedy ovlivněn menším počtem kandidátů a pravděpodobně i jejich obměnou. Jelikož se ale stále jedná o nárůst průměrného věku, potvrzuje se nám stárnutí kandidátů, kteří kandidují opakovaně, ale také dochází k zapojení kandidátů nových, které tempo nárůstu průměrného věku zpomalují. Zpomalení nárůstu může také znamenat, že nejstarší kandidáti, kteří se pravidelně zapojovali do komunálních voleb, se v roce 2022 již do kandidatury příliš nehrnuli a nechali prostor mladším. Nejpravděpodobněji se jeví kombinace více aspektů. Důvod, proč se příliš mladých lidí do komunální politiky nehrne, může být v jejich nezájmu v společenské a politické dění kolem nich, protože mnoho mladých lidí se snaží užívat si života, cestovat a bavit se, než založí rodinu. A do tohoto životního stylu mandát zastupitele úplně nezapadá.

3.2.2.1 Průměrný věk z hlediska pohlaví kandidátů

Když se podíváme na průměrný věk z hlediska pohlaví kandidátů, zjistíme, že celorepublikový průměrný věk mužů na kandidátních listinách v komunálních volbách v roce 2022 je 47,59 let a u žen je tato hodnota 47,29 let. Mužští kandidáti jsou tedy v průměru o slabých 0,3 roku starší než ženy. V roce 2018 byl průměrný věk u mužů 47 let a u žen 46,57 let. Sledujeme tedy zvýšení průměrného věku kandidátů o 0,59 let v podání mužů a o 0,72 let u žen. V tomto roce byly v průměru muži starší o 0,43 let než ženy a můžeme tedy pozorovat jen nepatrné navýšení rozdílu v průměrném věku mezi pohlavími o 0,13 let. Porovnání průměrného věku z hlediska pohlaví v celé České republice v letech 2018 a 2022 ukazuje Graf 3.2.2.1a³²

³² ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

V ORP Královéhradeckého kraje je průměrný věk kandidujících mužů v roce 2022 na hodnotě 50,1 roku a na hodnotě 49,31 roku u žen. Kandidáti mužského pohlaví jsou tedy o 0,79 roku starší než ženy. Zatímco v roce 2018 činily tyto hodnoty 49,41 roku u mužského pohlaví a 49,26 roku u ženského, mužští kandidáti byly tedy v průměru starší o pouhých 0,15 roku než kandidátky ženského pohlaví. Zaznamenáváme tedy u mužů zvýšení hodnoty průměrného věku o 0,69 roku, zatímco u žen jen o nepatrných 0,06 roku. Mužští kandidáti oproti ženám zestárli o 0,64 roku. Porovnání průměrného věku z pohledu pohlaví u kandidátů v ORP Královéhradeckého kraje v posledních dvou komunálních volbách zobrazuje Graf 3.2.2.1b.³³ V těchto městech sledujeme výraznější stárnutí mužů, což může být způsobeno nezapojení se nejstarších kandidátek z minulých voleb do těch v roce 2022 nebo větším zájmem o kandidaturu u mladších žen. Samozřejmě může jít i o kombinaci více faktorů.

Porovnáme-li hodnoty průměrného věku kandidátů při posledních dvou volbách do zastupitelstev obcí v ORP Královéhradeckého kraje s hodnotami v celé České republice, zjistíme, že v obou případech došlo ke zvýšení průměrného věku kandidátů. Zvýšení v ORP Královéhradeckého kraje velmi koresponduje se zvýšením průměrného věku kandidátů v celé České republice, protože rozdíl mezi nárůstem v roce 2018 a v roce 2022 je nepatrných 0,02 let, přičemž větší rozdíl je v celorepublikovém věkovém průměru. Zaměříme-li se na porovnání průměrného věku z hlediska pohlaví, vyčteme navýšení průměrného věku mužů v ORP Královéhradeckého kraje o 0,1 roku vyšší, než je celorepubliková hodnota. U žen je nárůst znatelně vyšší v celkovém počtu kandidátů v České republice, a to o 0,66 let, než je navýšení v ORP Královéhradeckého kraje. Nárůst rozdílu v navýšení průměrného věku mezi muži a ženami je o 0,51 let vyšší ve sledovaných městech oproti celorepublikovému nárůstu.³⁴

3.2.2.2 Věkové kategorie kandidátů

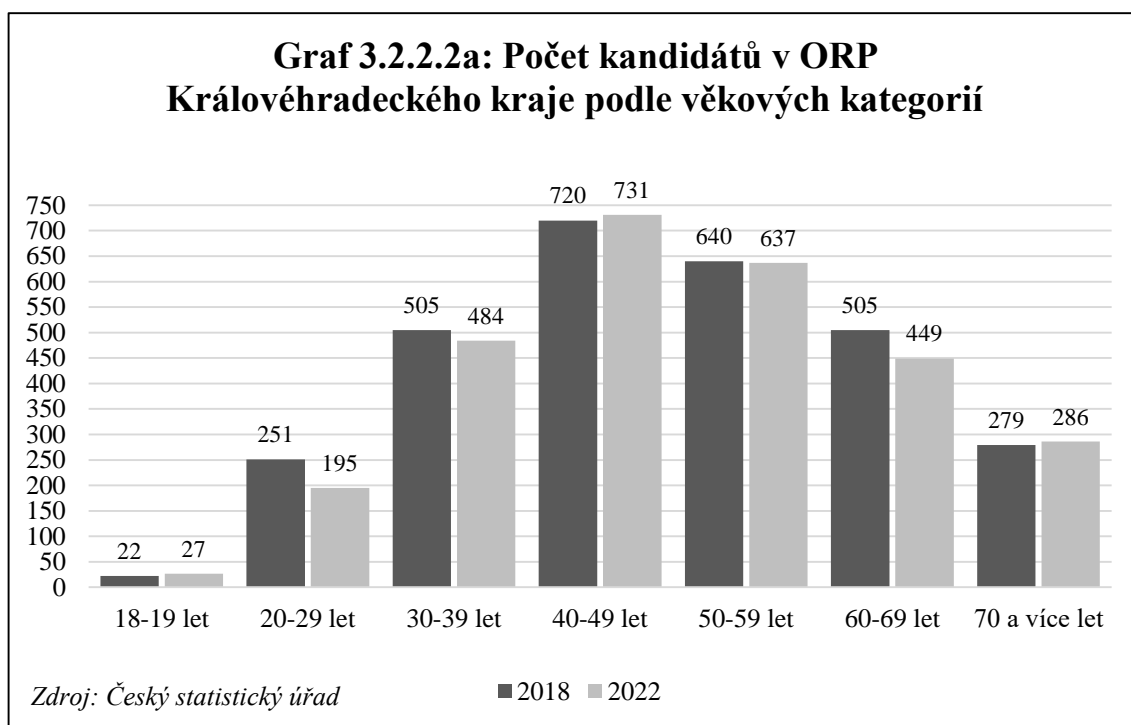
Věkové rozložení kandidátů si můžeme ukázat s pomocí rozdělení kandidátů do věkových skupin. Kandidáty roztrídíme do kategorií po deseti letech věku, jedná se o věkové skupiny: 18-19 let, 20-29 let, 30-39 let, 40-49 let, 50-59 let, 60-69 let, 70 a více let. Nejmladší skupina má věkové rozmezí nejmenší, což způsobuje hranice 18 let pro pasivní volební právo, a nejstarší skupina naopak nemá vrchní hranici a zahrnuje

³³ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

³⁴ Tamtéž

všechny kandidáty, kteří dosáhli v termínu voleb věku minimálně 70 let. Nejprve porovnáme počty kandidátů v jednotlivých věkových kategoriích v roce 2018 s rokem 2022.

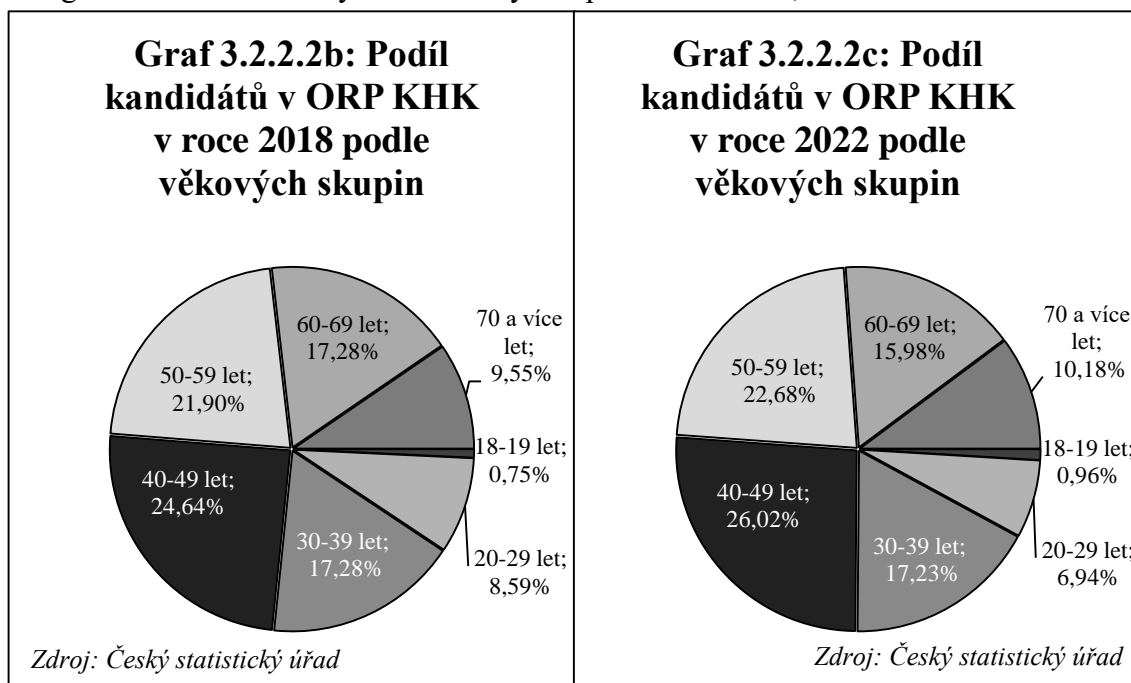
Počet kandidátů pod 20 let se od roku 2018, kdy kandidovalo 27 lidí z této nevyšší věkové skupiny, o 5 kandidátů snížil na počet 22 v roce 2022. V kategorii 20-29 let se na kandidátních listinách v roce 2018 objevilo 251 jmen, avšak v roce 2022 již pouze 195 lidí. Tato kategorie se tedy ztenčila o 56 kandidátů. Počet kandidujících se snížil i ve věkové skupině mezi 30 a 39 lety, a to o 21 jedinců z počtu 505 v roce 2018 na počet 484 kandidátů o čtyři roky později. Do věkové skupiny čtyřicátníků spadalo v roce 2018 720 lidí a v roce 2022 731 kandidujících, v této věkové kategorii tedy vidíme nárůst jedinců o 11 lidí. Následující skupina od 50 do 59 let čítala 640 zástupců v roce 2018 a v následujících volbách se počet kandidátů v této kategorii nepatrně snížil o 3 jedince na 637 kandidátů. Ke snížení množství zájemců o zastupitelský post došlo i ve věkové

skupině 60-69 let. Zatímco v roce 2018 bylo kandidujících šedesátníků 505, v roce 2022 jich 6 ubylo na počet 449. V nejstarší kategorii, nad 70 let, se počty navýšili o 7 jedinců, protože v roce 2018 kandidovalo 279 lidí v tomto věku a v roce 2022 dokonce 286. Počty kandidátů v jednotlivých věkových kategoriích shrnuje Graf 3.2.2.2a.³⁵

³⁵ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

Snižování počtu zástupců v jednotlivých věkových skupinách souvisí se snižováním počtu všech kandidátů bez ohledu na věk, překvapivé je proto zjištění, že ve věkové kategorii mezi 40 a 49 lety došlo ke zvýšení počtu kandidátů, zatímco u všech ostatních

věkových skupin došlo k poklesu počtu kandidujících jedinců, nepočítáme-li nejstarší skupinu. Největší úbytky kandidátů jsou ve věkových skupinách od 20 do 39 let, v těchto kategoriích dohromady se snížil počet kandidátů o 77 jedinců. Naproti tomu ve věkových skupinách od 50 do 69 let ubylo pouze 9 kandidátů, navíc v kategorii nad 70 let kandidáti oproti roku 2018 dokonce přibyli. Tyto výsledky nám tedy ukazují, že průměrný věk kandidátů v ORP Královéhradeckého kraje stoupá. Navíc, oddělíme-li od nejstarší věkové skupiny kandidáty, kteří jsou starší 80 let, zjistíme, že jejich počet vzrostl o 18 lidí z počtu 28 kandidátů v roce 2018 na 46 jedinců v roce 2022.

V Grafu 3.2.2.2b a Grafu 3.2.2.2c jsou zakresleny podíly jednotlivých věkových kategorií na tvoření kandidátních listin v komunálních volbách v ORP Královéhradeckého kraje v roce 2018 a v roce 2022. Analýzou těchto podílů eliminujeme vliv celkového snížení počtu kandidátů. U nejmladší věkové skupiny se podíl v obou letech pohybuje pod hranicí jednoho procenta, 0,75 % v roce 2018 a 0,96 % při volbách následujících. Podíl tedy stoupl o 0,21 %. V dalším věkovém rozmezí, 20-29 let, se podíl z hodnoty 8,59 % v roce 2018 naopak snížil o 1,65 % na 6,94 % v roce 2022. Ke snížení podílu došlo také v následující kategorii od 30 do 39 let, kde se hodnoty posunuly ze 17,28 % při volbách v roce 2018 na 17,23 % ve volebním roce 2022, podíl však spadl o nepatrných 0,05 %. Věková kategorie 40-49 let zvětšila svůj podíl kandidátů o 1,38 %, když měla v roce 2018

podíl 24,64 % a po čtyřech letech dokonce 26,02 %, více než čtvrtinu kandidátů. Ve věkové skupině padesátníků podíl stoupal také. Z hodnoty 21,9 % v roce 2018 na hodnotu 22,68 % v roce 2022, tedy o 0,77 %. Podíl kandidátů ve věku 60-69 let naopak klesl ze 17,28 % v roce 2018 na 15,98 % v roce 2022. Došlo tedy k mezivolebnímu snížení podílu o 1,3 %. Nejstarší kategorie nad 70 let držela v roce 2018 podíl 9,55 % a pro následující volby ho zvýšila o 0,63 % na hodnotu 10,18 %.³⁶

Z porovnání podílů věkových skupin kandidátů ORP Královéhradeckého již stárnutí zájemců o zastupitelský post není pak jednoznačné, protože ke snížení podílu dochází jak u mladších věkových kategorií, tak u starších. Zisky zaznamenaly kategorie 18-19 let, 40-49 let, 50-59 let a rovněž 70 a více let. Z nich nejvýraznější posun o 1,38 % získala věková skupina čtyřicátníků. Naopak největší úbytek 1,65 % zasáhl kategorii 20-29 let. Zvolíme-li jako předěl mezi mladými a starými věkovou kategorií 40-49 let tvořící zhruba čtvrtinu kandidátů, můžeme porovnat změnu podílů u dvou vzniklých velkých skupin. Jednu lze označit jako mladí kandidáti pod 40 let, kteří při obou volbách tvoří zhruba čtvrtinu kandidátů a druhou jako starší kandidáti nad 50 let, ti v obou letech mají podíl skoro 50 % z celkového počtu kandidátů. Podíl mladých kandidátů mezi lety 2018 a 2022 spadl o 1,49 %, zatímco u starších kandidátů podíl mírně vzrostl o 0,11 %, což nám potvrzuje, že kandidáti v obcích s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje stárnou.

3.2.3 Vzdělání kandidátů

Úroveň vzdělání můžeme u kandidátů určit pouze podle akademického titulu, který se uvádí u jména na kandidátních listinách. Zájemce o zastupitelské posty tedy rozdělíme pouze na kandidáty s vysokoškolským vzděláním a na kandidáty se vzděláním nižším.

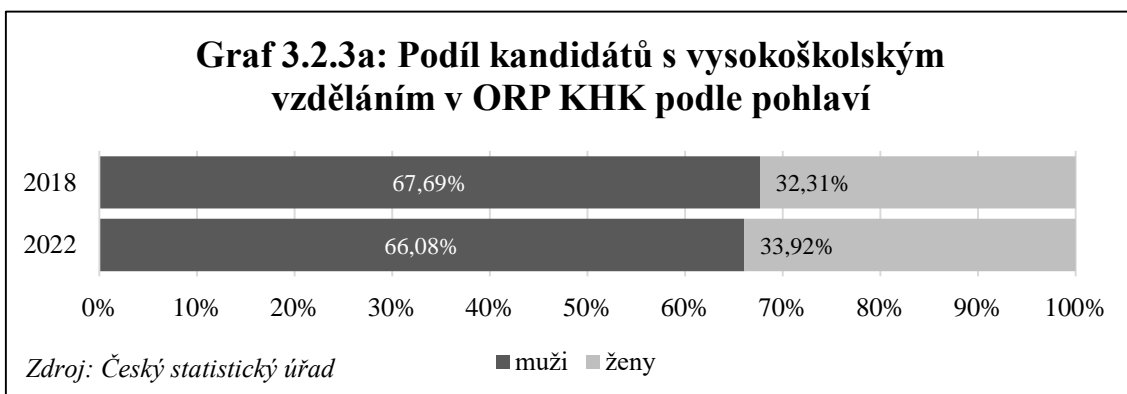
Od prvních komunálních voleb v roce 1994 vzrostl podíl vysokoškolsky vzdělaných kandidátů v celé České republice z 15,3 % na 29,9 % v roce 2018, podíl se tedy skoro zdvojnásobil, protože jeho hodnota se navýšila o 14,6 %. Průměrně se podíl kandidátů s vysokoškolským titulem mezi jednotlivými volbami od roku 1994 do roku 2018 zvedl o 2,44 %.³⁷

³⁶ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

³⁷ HÁJEK, Lukáš. BALÍK, Stanislav. Komunální volby v roce 2018. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2020. ISBN 978-80-210-9602-8. s. 28-29.

V obcích s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje v roce 2018 bylo z 2922 kandidátů 1238 s vysokoškolským titulem. Jedná se tedy o podíl 42,37 % vysokoškolsky vzdělaných kandidátů, což je hodnota o 12,47 % vyšší než u celorepublikového podílu. Na jednu ORP připadlo průměrně 82,53 kandidáta s vysokoškolským vzděláním. V posledních volbách v roce 2022 se počet kandidátů s vysokoškolským titulem v daných městech snížil o 53 jedinců na 1185 kandidátů z celkového počtu 2809 kandidátů. Podíl v roce 2022 se tedy snížil jen lehce o 0,18 % na podíl 42,19 % vysokoškolsky vzdělaných kandidátů v ORP Královéhradeckého kraje. Průměrný počet kandidátů s vysokoškolským titulem v jedné obci s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje je v roce 2022 přesně 79 jedinců, což je o 3,53 kandidáta méně než při předchozích volbách.³⁸

Když se na vysokoškolsky vzdělané kandidáty v ORP Královéhradeckého kraje podíváme z hlediska pohlaví, zjistíme, že v roce 2018 byl počet mužů s vysokoškolským titulem 838 a 783 v roce 2022. Došlo tedy ke snížení o 55 mužů, kteří dokončili vysokou školu. Žen s vysokoškolským vzděláním kandidovalo v roce 2018 přesně 400, zatímco o 4 roky později dokonce 402.³⁹ Zde tudíž sledujeme zvýšení hodnoty o 2 ženy s vysokoškolským titulem. Jelikož se však mezi těmito dvěma volbami snížil celkový počet kandidátů i počet těch vysokoškolsky vzdělaných, můžeme konstatovat větší zájem vysokoškolsky vzdělaných žen v posledních volbách, oproti volbám minulým. Abychom eliminovali vliv úbytku kandidátů, zaměříme se na podíl mužů a žen s vysokoškolským vzděláním. Zatímco ve volbách v roce 2018 z celkového počtu vysokoškolsky vzdělaných kandidátů v ORP Královéhradeckého kraje se jednalo o 67,69 % mužů a 32,31 % žen, o 4 roky později vychází tento poměr na 66,08 % pro muže a 33,92 % pro ženy. Podíl žen s vysokoškolským titulem se tedy zvýšil o 2,61 %. Jedná se o zvýšení podílu, které je o 0,52 % větší, než bylo celkové zvýšení podílu žen nehledě na úroveň vzdělání ve

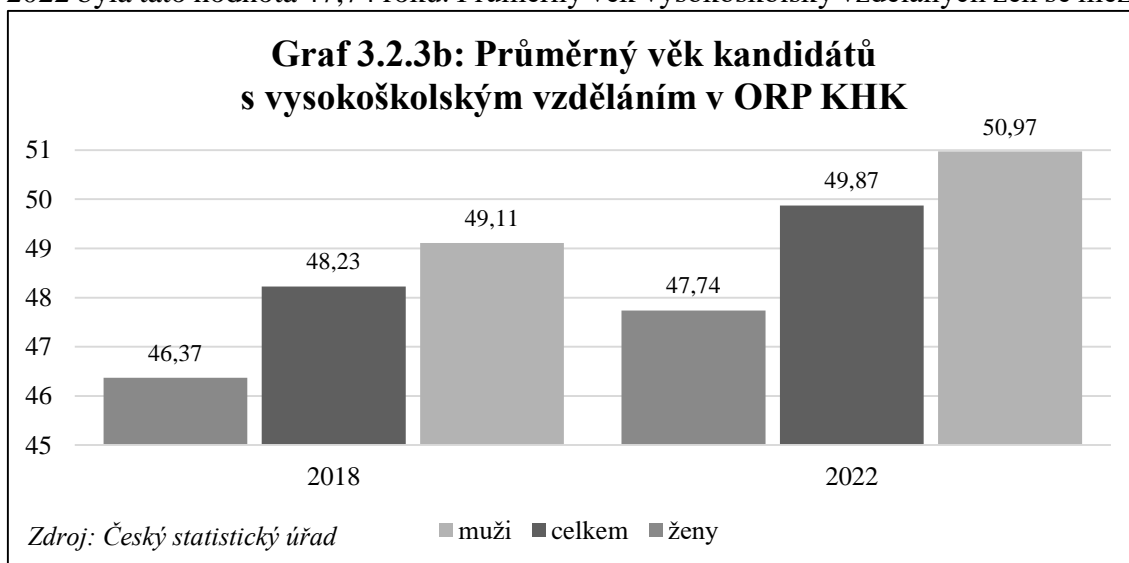

³⁸ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

³⁹Tamtéž

sledovaných městech. Mělo by to tedy znamenat větší zájem vysokoškolsky vzdělaných žen o kandidaturu do obecních zastupitelstev v obcích s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje. Podíly v obou letech zobrazuje Graf 3.2.3a.

Podíváme-li se na věkový průměr kandidátů s vysokoškolským vzděláním v ORP Královéhradeckého kraje, dozvíme se, že v roce 2018 se pohyboval na hodnotě 48,23 roku, zatímco v roce 2022 měli kandidáti s vysokoškolským titulem průměrně 49,87 roku. Jejich průměrný věk se tedy zvýšil o 1,64 roku. V porovnání s průměrným věkem všech kandidátů v daných městech vidíme rychlejší průměrné stárnutí vysokoškolsky vzdělaných kandidátů o 1,17 roku. V případě, že do analýzy věkového průměru zapojíme aspekt pohlaví, zjistíme, že vysokoškolsky vzdělaní muži byli v roce 2018 ve věku průměrně 49,11 roku. V roce 2022 se hodnota průměrného věku mužů s vysokoškolským vzděláním zvedla o 1,86 roku na 50,97 roku. U žen, které úspěšně dokončili vysokou školu, se průměrný věk v roce 2018 pohyboval na hodnotě 46,37 roku, zatímco v roce 2022 byla tato hodnota 47,74 roku. Průměrný věk vysokoškolsky vzdělaných žen se mezi

posledními komunálními volbami zvedl o 1,37 let, což je o 0,49 let pomalejší stárnutí než u mužů na stejné úrovni vzdělání v ORP Královéhradeckého kraje. Můžeme tedy konstatovat, že o kandidaturu v obcích s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje se zajímá více mladších vysokoškolsky vzdělaných žen než mužů. Data průměrného věku kandidátů s vysokoškolským vzděláním shrnuje Graf 3.2.3b.

3.3 Kandidáti podle navrhujičích politických subjektů

Kandidáti na kandidátních listinách musí mít zadáno, jaký politický subjekt je navrhuje, a také, zda jsou přímo členem některé politické strany nebo hnutí. V této kapitole budeme brát jako hlavní indikátor napojení kandidátů na politický subjekt právě navrhujičí stranu. Zaměříme se analýzu kandidátů v ORP Královéhradeckého kraje pouze z let 2018, kdy v daných obcích kandidovalo 2922 kandidátů, a 2022, kdy bylo zájemců o zastupitelský post v těchto městech 2809.

Pro komunální politiku je však typické, že se voleb účastní mnoho kandidátů, kteří jsou vedeni jako nezávislí kandidáti (NK). Ti jsou často součástí kandidátních listin různých sdružení nezávislých kandidátů, případně jsou jejich navrhujičím subjektem různé zaregistrované platformy, které zaštiťují danou kandidátní listinu a zjednodušují její podávání a registrování. Jedná se například o Nestraníky nebo Nezávislé, ale všechny tyto platformy budou zahrnuty v souhrnu méně významných politických subjektů.

Voleb do zastupitelstev obcí se samozřejmě účastní i politické subjekty, jejichž prioritou jsou jiné typy voleb v České republice. Přesněji řečeno, politické strany a hnutí, které aspirují o své zastoupení v nejvyšších patrech české politické scény, v komorách Parlamentu České republiky. Zde mají subjekty největší šanci získat moc a ovlivňovat život v celé zemi. "

My se ale zaměříme na zapojení pouze těch politických subjektů, které měli zastoupení v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky v době sledovaných komunálních voleb. Doplnujeme i zkratky, pod kterými jsou známy. Mezi tyto politické strany a hnutí patří ANO 2011 (ANO), Česká strana sociálně demokratická (ČSSD), Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (KDU-ČSL), Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM), Občanská demokratická strana (ODS), Česká pirátská strana (Piráti), Svoboda a přímá demokracie (SPD), Starostové a nezávislí (STAN) a TOP 09. Z těchto politických subjektů dva, ČSSD a KSČM, v době konání komunálních voleb v roce 2022 nebyly součástí dolní komory Parlamentu České republiky, protože ztratily svá křesla v Poslanecké sněmovně ve volbách v roce 2021. Strany ČSSD a KSČM jsou také významné z pohledu historického, protože se jedná o 2 strany, které se zapojovaly do voleb od prvních komunálních voleb v roce 1994. Dalšími stranami, které mají stejně

dlouho tradici na komunální scéně, jsou ODS a KDU-ČSL. Ostatní strany vznikly a zapojovaly se až v průběhu let.

Kromě nezávislých kandidátů a devíti politických subjektů s parlamentními ambicemi shrneme ostatní kandidáty, které navrhují menší politické subjekty, pod pojem *ostatní*. V obcích s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje se pod pojem schovávají strany jako například tradičnější Zelení a Svobodní, či novější subjekty jako Přísaha či PRO 2022. Další subjekty, které se zde skryjí, jsou specifické pro určitá města, zejména v krajském městě, příkladem je Hradecký demokratický klub. Nebo subjekty založené a pevně spojené s oblastí východních Čech. Jedná se o Východočechy a Volbu pro město. Právě politická strana Volba pro město se počtem kandidátů vymyká, a proto bude zaznamenána jako samostatný subjekt. Celkem tedy budeme analyzovat kandidáty 10 politických subjektů, nezávislé kandidáty a souhrnně ostatní málo významné strany.

3.3.1 Nezávislí kandidáti

Z 2922 kandidátů zúčastněných na kandidátních listinách v ORP Královéhradeckého kraje v roce 2018 jich 494 kandidovalo jako nezávislí kandidáti, což odpovídá 16,91 % z celkového počtu kandidátů. Jedná se o největší procento i absolutní počet ze všech 12 sledovaných navrhujících subjektů. Podíl nezávislých kandidátů na tvoření kandidátních listin se v roce 2022 výrazně zvedl. Kandidovalo 771 nezávislých kandidátů z celkových 2809 s podílem 27,45 %. Při celkovém snížení počtu kandidátů toto navýšení o 277 nezávislých kandidátů znamená, že podíl jejich účasti na kandidátních listinách ORP Královéhradeckého kraje vzrostl o 10,54 %.⁴⁰ Můžeme tedy soudit, že se tvoří více kandidátních listin, které vystupují jako sdružení nezávislých kandidátů, a dochází tedy ke snížení počtu kandidátních listin spojených s politickými stranami a hnutími.

Podíváme-li se však na počet kandidátů bez politické příslušnosti (BEZPP), zjistíme, že jich v roce 2018 bylo 2072, to je velmi vysokých 70,91 % všech kandidátů. Tento počet znamená, že mnoho kandidátů bez politické příslušnosti bylo navrženo politickými subjekty. Pouze 492 kandidátů bez politické příslušnosti bylo nezávislými kandidáty, což činí slabých 23,75 % a skoro to odpovídá počtu nezávislých kandidátů. Číslo nezávislých kandidátů je však o dva kandidáty nižší než kandidátů bez politické příslušnosti, z čehož vyplývá, že dva kandidáti, kteří kandidovali na nezávislých

⁴⁰ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

kandidátních listinách, byli členem nějakého politického subjektu. 1580 kandidátů bez politické příslušnosti, 76,25 %, bylo navrženo nějakým politickým subjektem. O 4 roky později kandidovalo 2103 kandidátů bez politické příslušnosti, což se shoduje se 74,87 % všech kandidátů. Navzdory snižování počtu kandidátů mezi volebními roky 2018 a 2022 se počet kandidátů bez politické příslušnosti zvýšil o 31 jedinců, jejich podíl se však zvedl o 3,96 %. Z kandidátů bez politické příslušnosti jich 724 kandidovalo jako nezávislí kandidáti, 34,43 %. Několik nezávislých kandidátů bylo i v roce 2022 členy politických subjektů, konkrétně 47 jedinců, takže i tento jev se zvýraznil.⁴¹ Zvýšení podílu nezávislých kandidátů mezi kandidáty bez politické příslušnosti o 6,98 % také potvrzuje fakt, že se zvyšuje podíl kandidátních listin sdružení nezávislých kandidátů oproti kandidátním listinám navržených politickými subjekty.

Mezi nezávislými kandidáty podíl žen z 30,97 % v roce 2018 vzrostl o 5,73 % na 36,71 % v roce 2022. Průměrný věk nezávislých kandidátů se mezi těmito volebními lety zvýšil o 1,73 roku ze 46,85 roku na 48,57 roku. Z nezávislých kandidátů bylo v roce 2018 50,4 % vysokoškolsky vzdělaných, zatímco v roce 2022 jen 45,4 %, jejich podíl se tedy snížil o celých 5 %.⁴²

3.3.2 ANO 2011

Hnutí ANO 2011 vyslalo do komunálních voleb v ORP Královéhradeckého kraje v roce 2018 220 kandidátů, tedy 7,53 % ze všech kandidujících, a v roce 2022 jen 205, odpovídajících 7,3 %. Vidíme tedy mírné snížení podílu kandidátů ANO o 0,23 %. Lze tedy soudit, že ANO se odliv kandidátů na nezávislé kandidátní listiny příliš nedotkl a zapojení hnutí do komunálních voleb v daných městech je stabilní.

Podobnou stabilitu můžeme sledovat i v počtu členů hnutí ANO, kteří se zapojili do voleb o posty zastupitelů v ORP Královéhradeckého kraje. V roce 2018 kandidovalo 46 členů hnutí, zatímco o 4 roky později o 10 jedinců méně, 36 členů. Podíl členů ANO zapojených do voleb se snížil lehce z 1,57 % všech kandidátů na 1,28 %. Podíl tedy klesl o slabých 0,39 %.

Podíl žen, které navrhlo hnutí ANO, byl v roce 2018 35,91 %, zatímco v roce 2022 se zapojilo 31,22 % kandidátek. Došlo ke snížení podílu žen na kandidátních listinách

⁴¹ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

⁴²Tamtéž

ANO o 4,69 %. Průměrný počet lidí kandidujících za hnutí ANO byl 48,08 roku v roce 2018 a 50,69 roku o 4 roky později, zvýšil se tedy o 2,61 roku. Podíl kandidátů s vysokoškolským vzděláním byl u ANO v roce 2018 39,9 % a do dalších voleb v roce 2018 se snížil o významných 8,85 % na 30,24 %.⁴³

3.3.3 Česká strana sociálně demokratická

V roce 2018 navrhla ČSSD pro volby do zastupitelstev obcí v ORP Královéhradeckého kraje 305 kandidátů, ale o 4 roky později jich vyslala jen 173. Zaznamenáváme tedy pokles o 182 jedinců. Z pohledu podílu celkového počtu kandidátů měla ČSSD v roce 2018 10,44 % kandidátů, zatímco v roce 2022 už jen 4,38 %. Došlo k úpadku počtu kandidátů o 6,06 %.

Kandidujících členů České strany sociálně demokratické bylo 173 v roce 2018 a při posledních komunálních volbách v roce 2022 se jejich počet snížil na hodnotu 97. Sledujeme tedy snížení o 182 kandidátů s členstvím v ČSSD. Jedná se o snížení podílu členů o 2,47 % z 5,92 % v roce 2018 na 3,45 % v roce 2022. V případě členů je pokles nižší než u kandidátů, které byly stranou ČSSD navrženy. Jako důvod tohoto rozdílu můžeme brát zvýšení počtu kandidátů bez politické příslušnosti navržených ČSSD, ale v tomto případě je třeba zmínit i fakt, že 32 členů strany se voleb účastnilo jako nezávislí kandidáti. Společně se celkovým snížením podílu kandidátů navržených ČSSD tento fakt potvrzuje úpadek strany.

Za ČSSD kandidovalo v roce 2018 33,11 % žen, zatímco v roce 2022 26,02 %. Podíl se zmenšil o 7,10 %. Průměrný věk kandidátů ČSSD se zvýšil o 2,06 roku z 50,6 roku v roce 2018 na 52,67 roku v následujících volbách. Kandidátů s vysokoškolským vzděláním za ČSSD kandidovalo 37,38 % v roce 2018 a 36,59 % v roce 2022, což znamená snížení o 0,79 %.⁴⁴

3.3.4 Křesťanská demokratická unie – Československá strana lidová

Kandidátů za KDU-ČSL bylo 231 v roce 2018 a o 4 roky později kandidovalo 165 jedinců navržených touto stranou v ORP Královéhradeckého kraje. Došlo ke snížení počtu

⁴³ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

⁴⁴Tamtéž

o 66 kandidátů. Podíl kandidátů, kteří byli navrženi KDU-ČSL, vycházel v roce 2018 na 7,91 % všech kandidátů, pro rok 2022 se podíl snížil o 2,03 % na 5,57 %.

Členstvím v KDU-ČSL disponovalo v roce 2018 78 kandidátů a v roce 2022 o 20 méně, tedy 58 jedinců. V tomto pohledu se podíl kandidujících členů KDU-ČSL ze všech kandidátů snížil jen o 0,6 % ze 2,67 % v roce 2018 na 2,06 % o 4 roky později.

Z kandidátů navržených KDU-ČSL bylo ženského pohlaví 28,14 % v roce 2018 a 29,7 % v roce 2022. Podíl žen se tedy zvýšil o 1,56 %. Průměrný věk kandidátů KDU-ČSL se v roce 2018 pohyboval na hodnotě 48,72 roku, zatímco v roce 2022 se hodnota ustálila na 50,64 roku. Zaznamenali jsme tedy zvýšení o 1,92 roku. Kandidátů s vysokoškolským titulem se objevilo mezi jedinci navrženými KDU-ČSL 52,81 % v roce 2018 a 62,42 % v roce 2022. Sledujeme výrazné zvýšení podílu vysokoškolsky vzdělaných kandidátů KDU-ČSL o 9,61 % mezi dvěma sledovanými komunálními volbami.⁴⁵

3.3.5 Komunistická strana Čech a Moravy

Komunistická strana Čech a Moravy vyslala v roce 2018 do komunálních voleb v ORP Královéhradeckého kraje celkem 299 kandidátů, zatímco v roce 2022 byl počet jimi navržených kandidátů 197, došlo tedy k poklesu o 102 kandidátů. Tyto hodnoty znamenaly v roce 2018 podíl 10,23 % a v roce 2022 7,01 % absolutního počtu kandidátů v těchto městech. Podíl tedy klesl o 3,22 %.

Členů KSČM, kteří v daných městech kandidovali, bylo 172 v roce 2018 a 116 v roce 2022, o 56 méně. U kandidujících členů této strany sledujeme snížení podílu o 1,76 %, z 5,89 % v roce 2018 na 4,13 % ze všech kandidátů v následujících komunálních volbách

Podíl žen kandidujících za KSČM se mírně snížil o 0,58 % ze 37,12 % v roce 2018 na 36,55 % ve volbách v roce 2022. Průměrná hodnota věku kandidátů KSČM byla v roce 2018 61,69 roku a v roce 2022 63,97 roku. Průměrný věk těchto kandidátů se zvýšil o 2,28 roku. Opačný trend vidíme v počtu kandidátů KSČM s vysokoškolským titulem. Jejich podíl lehce spadl o 0,69 %, když oproti 13,38 % v roce 2018 kandidovalo o čtyři roky později 12,69 % vysokoškolsky vzdělaných kandidátů KSČM.⁴⁶

⁴⁵ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

⁴⁶ Tamtéž

3.3.6 Občanská demokratická strana

V roce 2018 kandidovalo 316 lidí navržených ODS, což bylo o 28 více než v roce 2022, kdy jich bylo 288. Z pohledu podílů ze všech kandidujících se jednalo o 10,81 % kandidátů ODS v roce 2018 a 10,25 % v roce 2022. Podíl se tedy snížil o 0,56 %.

Členové ODS se pasivně účastnili voleb do komunálních zastupitelstev v ORP Královéhradeckého kraje v počtu 151 členů v roce 2018 a v roce 2022 v počtu 142 členů. Došlo k jejich snížení o 9 jedinců. Občanští demokraté se tak na celkovém počtu kandidátů podíleli 10,81 % v roce 2018 a podílem 10,25 % o čtyři roky později. Snížení podílu kandidujících členů ODS se zmenšil jen nepatrně o 0,11 %.

Občanská demokratická strana měla z navržených kandidátů 25,95 % žen v roce 2018 a 25,69 % v roce 2022, takže se jejich podíl za 4 roky trochu zvedl o 0,25 %. Kandidáti ODS průměrně mezi sledovanými volbami zestárli o 1,43 roku z průměrného věku 47,96 roku v roce 2018 na 49,39 roku v roce 2022. Absolventů vysokých škol kandidovalo za ODS 50,63 % v roce 2018 a 52,78 % ve volbách následujících. Podíl se tedy zvýšil o 2,14 %.⁴⁷

3.3.7 Česká pirátská strana

V roce 2018 se voleb účastnilo 88 kandidátů navržených Piráty. Toto číslo se pro volby v roce 2022 zvýšilo o 18 jedinců na 106 kandidátů. Zvýšil se i podíl pirátských kandidátů o 0,76 % z hodnoty 3,01 % v roce 2018 na 3,77 % v roce 2022.

O trochu méně stoupl také podíl členů České pirátské strany, kteří se do komunálních voleb ve sledovaných městech zapojili. V roce 2018 kandidovalo 21 členů, což odpovídá 0,72 % z absolutního počtu kandidátů, zatímco v roce 2022 se komunálních voleb účastnilo 30 pirátských členů, kteří tvořili podíl 1,07 %. Počet členů Pirátů se tedy zvedl o 9 jedinců a jejich podíl se zvýšil o 0,35%.

Piráti vyslali do voleb v roce 2018 29,55 % žen a v roce 2022 se jejich podíl navýšil o 5,36 % na hodnotu 34,91 % v roce 2022. Kandidáti navržení Piráty v roce 2018 měli průměrný věk 38,05 roku a tato průměrná hodnota se zvedla o 0,95 roku na 38,99 roku v následujících komunálních volbách. Pirátů s vysokoškolským titulem se do voleb v roce

⁴⁷ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

2018 zapojilo 43,18 % a v roce 2022 byl jejich podíl 46,23 %. Podíl vysokoškolsky vzdělaných pirátských kandidátů v komunálních volbách v ORP Královéhradeckého kraje mezi volbami stoupl o 3,04 %.⁴⁸

3.3.8 Svoboda a přímá demokracie

Kandidátů navržených SPD se voleb do zastupitelstev obcí s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje v roce 2022 účastnilo 138. Oproti roku 2018 se jejich počet zvýšil z 93 jedinců o 45. V podílu absolutního počtu kandidátů tato hodnota rozdílu odpovídá 1,73 %, protože v roce 2018 byl podíl kandidátů SPD 3,18 % a o čtyři roky později zaznamenáváme podíl 4,91 %.

Z členské základny SPD bylo na kandidátních listinách zapsáno 49 členů v roce 2018 a 55 členů v roce 2022. Jejich počet se tedy zvedl o 6 jedinců. Z celkového počtu kandidátů se jedná o podíl 1,68 % v roce 2018 a o 0,28 % více v roce 2022, tedy 1,96 %.

Podíl žen navržených za SPD byl v roce 2018 33,33 % a o čtyři roky později se zvýšil o nemalých 8,70 % na 42,03 %. Věk těchto kandidátů se pohyboval v roce 2018 na průměrné hodnotě 50,32 roku a v roce 2022 stoupl o 1,92 roku na 52,25 roku. Naopak podíl vysokoškolsky vzdělaných kandidátů u SPD spadl o 0,98 % z hodnoty 9,68 % v roce 2018 na 8,70 % v následujícím roce komunálních voleb.⁴⁹

3.3.9 Starostové a nezávislí

Starostové navrhli 81 kandidátů do komunálních voleb ve sledovaných městech v roce 2018. Pro volby v roce 2022 zvýšili tuto hodnotu o 58 kandidátů na číslo 139, což odpovídá podílu 2,77 % v roce 2018 a pro rok 2022 o 2,18 % více, tedy 4,95 % všech kandidátů v ORP Královéhradeckého kraje.

Hnutí STAN vyslalo do boje o zastupitelská místa pouze 5 svých členů v roce 2018, o čtyři roky později už se zapojilo 21 jejich členů, tedy o 16 členů více. V podílu ze všech kandidátů se jednalo o 0,17 % ve volbách roku 2018 a v nadcházejících komunálních volbách se zvýšil podíl o 0,58 % na 0,75 %. Malý počet zapojených členů je u tohoto hnutí způsoben velkým zapojením nezávislých kandidátů za něho kandidujících.

⁴⁸ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

⁴⁹ Tamtéž

Podíl žen na kandidátních listinách byl u Starostů 35,80 % v roce 2018 a pro volby v roce 2022 se zvedl na 38,13 %. Navýšení zde činí 2,33 %. Muselo dojít také k obměně kandidátů za Starosty, protože věkový průměr se mezi sledovanými volbami výrazně snížil, a to o 4,71 roku. V roce 2018 byl na hodnotě 47,88 roku, zatímco v roce 2022 spadl na 43,17 roku. Zmenšil se také podíl kandidátů STAN s vystudovanou vysokou školou. Z 51,85 % se snížil o 2,93 % na 48,92 %, což by mohlo souviset s omlazením řad jejich kandidátů v komunálních volbách v ORP Královéhradeckého kraje.⁵⁰

3.3.10 TOP 09

Poslední parlamentní stranou ve výčtu je TOP 09. V roce 2018 vyslala do voleb ve sledovaných městech 212 kandidátů, což odpovídalo podílu 7,26 % z celkového počtu kandidátů v těchto obcích. O čtyři roky později se komunálních voleb účastnilo 146 kandidátů navržených stranou TOP 09 a tato hodnota znamenala podíl 5,2 %. Snížení o 66 jedinců korespondovalo se ztrátou 2,06 % podílu všech kandidátů.

Z členské základny TOP 09 se místa v zastupitelstvech ORP Královéhradeckého kraje pokusilo získat 62 členů v roce 2018 a 38 členů při následujících volbách. Došlo ke snížení o 24 zapojených členů. V podílech z absolutního počtu kandidátů ve sledovaných městech tato čísla znamenala hodnotu 2,12 % v roce 2018, která se pro rok 2022 snížila o 0,77 % na 1,35 %.

Z navržených kandidátů TOP 09 bylo 27,83 % ženského pohlaví v roce 2018 a 31,51 % v roce 2022. Podíl žen se tedy zvýšil o 3,68 %. Věkový průměr kandidátů TOP 09 se v roce 2018 pohyboval na hodnotě 46,74 roku a pro rok 2022 se zvýšil o 0,53 let na 47,27 roku. Také stoupl podíl kandidátů TOP 09 s dokončeným vysokoškolským vzděláním o 5,52 % z 48,58 % v roce 2018 na 54,11 % v roce 2022.⁵¹

3.3.11 Volba pro město

Jediným subjektem v našem výběru, který nemá dlouhodobě ambice na účast v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky, je strana Volba pro město, která se zaměřuje na komunální politiku. Do výběru se dostala díky tomu, že se v počtech kandidátů řadí mezi výše zmiňované politické subjekty.

⁵⁰ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

⁵¹ Tamtéž

Volba pro město pro volby do obecních zastupitelstev v obcích s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje navrhla 185 kandidátů v roce 2018 a o 43 lidí méně v roce 2022, tedy 142 jedinců. Jednalo se o podíl 6,33 % ze všech kandidátů v roce 2018, který se snížil o 1,28 % na 5,06 % v roce 2022.

Svých členů Volba pro město zapsala na kandidátní listiny zanedbatelné množství pohybující se pouze v jednotkách členů. V roce 2018 se zapojili 4 její členové, což odpovídá 0,14 % všech kandidátů, a v roce 2022 přibyli 2 členové a jejich počet se zvýšil na 6. Podíl se tedy pro rok 2022 zvedl o 0,08 % na 0,21 %.

Podíl žen navržených Volbou pro město byl 32,97 % v roce 2018 a v roce 2022 se snížil o 4,80 % na 28,17 %. Naopak se zvýšil průměrný věk kandidátů za Volbu pro město o 2,66 roku ze 49,61 roku v roce 2018 na 52,27 roku o čtyři roky později. U této strany se také zvětšilo procento kandidátů, kteří úspěšně absolvovali vysokou školu. V roce 2018 jich bylo 50,81 % a v roce 2022 54,23 %, podíl se tedy zvýšil o 3,41 %.⁵²

3.3.12 Ostatní subjekty

Abychom zkompletovali všechny kandidáty ve volbách do zastupitelstev ORP v Královéhradeckém kraji, navrhuující subjekty, které měli oproti výše rozebraným subjektům nízké hodnoty v počtu kandidátů, shrneme pod pojem „ostatní subjekty“. Souhrnné hodnoty těchto menších subjektů však nejsou příliš podstatné také proto, že ve dvou sledovaných komunálních volbách se tyto subjekty obměňovali.

Ostatní subjekty navrhly v roce 2018 398 kandidátů, zatímco v následujících komunálních volbách jich bylo o 9 méně, tedy 389. Procentuálně se jedná o hodnoty 13,62 % z absolutního počtu kandidátů v daných obcích v roce 2018 a 13,84 % v roce 2022. Procento kandidátů rozmělněných mezi kandidátní listiny menších uskupení se zvýšilo o 0,22 %.

V roce 2018 bylo 89 kandidátů členy některé z menších politických stran či hnutí a pro rok 2022 se toto číslo naopak zvětšilo o 18 jedinců na 107 členů. Tyto hodnoty odpovídají 3,05 % v roce 2018 a 3,81 % v roce 2022. Došlo ke zvýšení o 0,76 %.

⁵² ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

Na kandidátních listinách těchto subjektů se v roce 2022 objevilo 33,42 % žen, oproti 28,14 % o čtyři roky dříve. Podíl žen se tedy zvýšil o 5,28 %. Naopak ke snížení o 3,58 % došlo u procenta vysokoškolsky vzdělaných kandidátů, jelikož v roce 2018 jich bylo 45,48 % a při dalších komunálních volbách v roce 2022 jen 41,9 %. Průměrný věk kandidátů menších subjektů téměř stagnoval, když se zvýšil pouze o 0,05 roku. V roce 2018 byl 48,33 roku a v roce 2022 48,38 roku.⁵³

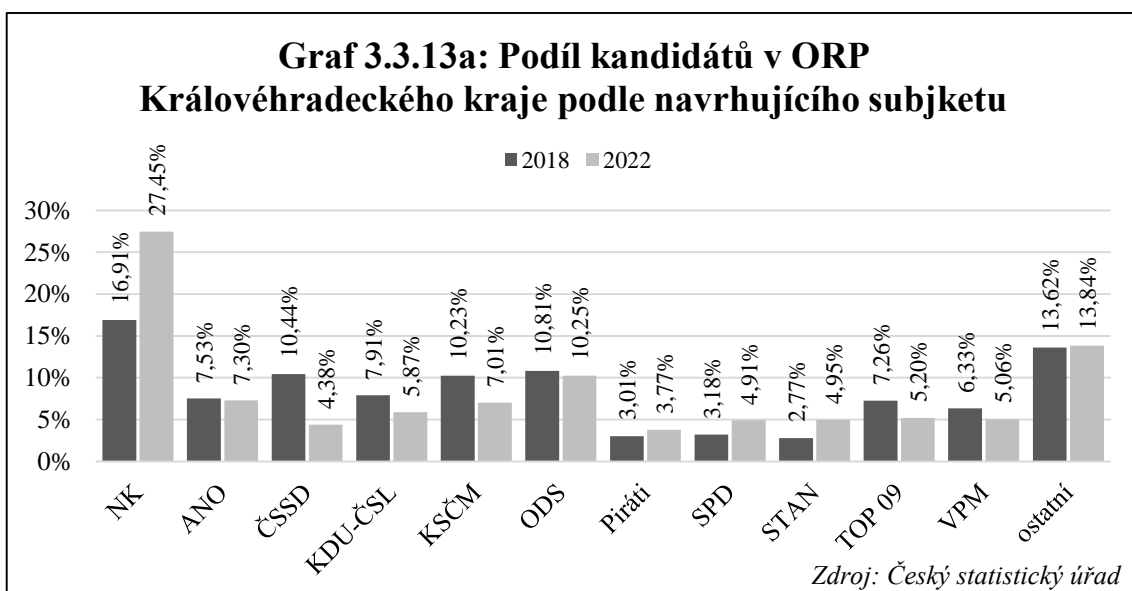
3.3.13 Srovnání všech navrhujiících subjektů

Pro přehlednější vyjádření porovnáme všechny hodnoty uvedené výše u jednotlivých politických subjektů zapojených do komunálních voleb v obcích s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje. Důraz bude kladen na vybrané politické strany nebo hnutí a nezávislé kandidáty. Subjekty schované pod pojmem „ostatní“ budou porovnávání opět pouze doplňovat. Při srovnávání se již nebudeme zaměřovat na počty kandidátů, ale na podíly z absolutního počtu kandidátů v daných městech.

V obou sledovaných volbách drželi nejvyšší procento kandidátů nezávislí kandidáti, kteří měli v roce 2022 jako jediní výrazný nárůst podílu, a to cca 10 %. Pravděpodobně se tedy v roce 2022 tvořilo více sdružení nezávislých kandidátů na úkor samostatných kandidátek politických subjektů nebo jejich koalic. Zvýšení podílu kandidátů mezi lety 2018 a 2022 zaznamenaly pouze subjekty, které jsou na politické scéně krátce. U jednoho se dokonce jednalo v roce 2018 o premiérové volby na této úrovni. Dalo se tedy předpokládat jejich větší zapojení v roce 2022. Jedná se o Českou pirátskou stranu, Starosty a nezávislé a nejmladší Svobodu a přímou demokracii. Tyto subjekty zaznamenaly nárůst, avšak pouze v jednotkách procent, od 0,76 % u Pirátů po 1,73 % u SPD, respektive 2,18 % u STAN. Z děle působících stran a hnutí se jen nepatrný propad objevil u hnutí ANO a ODS, jejichž podíl kandidátů se propadl mírně o 0,23 %, respektive 0,56 %. U ostatních se jednalo o výraznější pokles. Vládní strany z roku 2022 TOP 09 a KDU-ČSL snížily svůj podíl o zhruba 2 %, ale tyto hodnoty odrážejí jejich častou koaliční spolupráci na kandidátních listinách. Podobné, ale o trochu mírnější, snížení měl podíl i u Volby pro město. Největší ústup v počtu kandidátů navržených do komunálních voleb v roce 2022 však zaznamenaly ČSSD a KSČM, kteří po vyklizení pozic v dolní komoře Parlamentu ČR snížili své stavy i na kandidátních listinách v roce 2022. KSČM se propadla o cca 3 % a ČSSD dokonce o 6 % podílu jejich kandidátů na kandidátních

⁵³ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

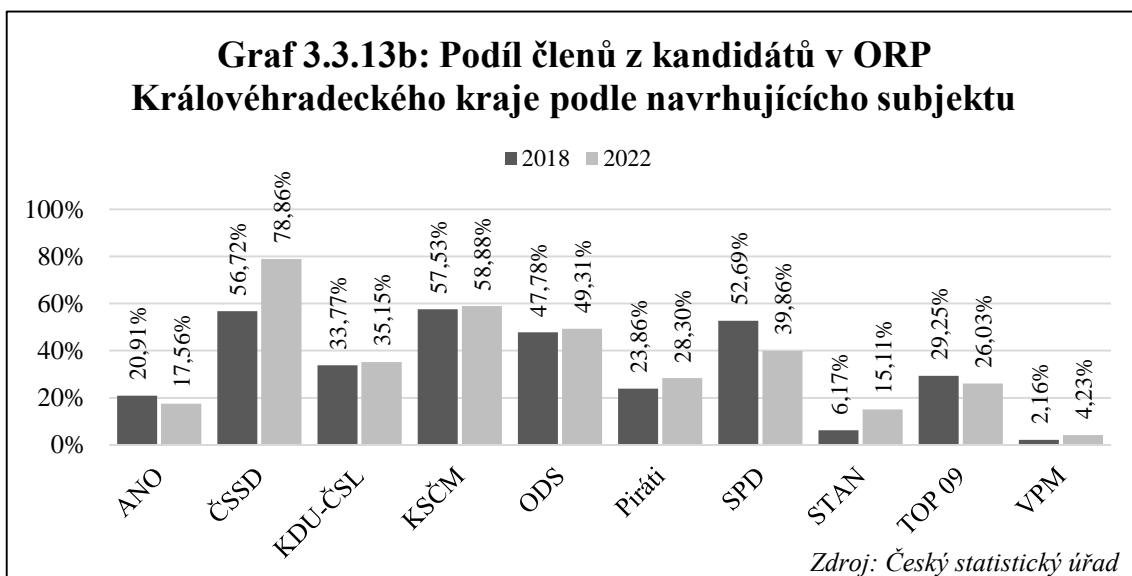
listinách. Podíly navržených kandidátů mezi lety 2018 a 2022 ukazuje Graf 3.3.13a. Nárůst podílu u nezávislých kandidátů je do jisté míry způsoben nedostatečnou aktivitou významných politických subjektů v lokálním prostoru. Až na některé výjimky se tyto subjekty málo soustředí na lokální sféru a většinu energie svých členů vkládají do celostátní politiky. Mnohdy jim tak chybí dostatečné zázemí na regionální úrovni, což nahrává do karet místním sdružením nezávislých kandidátů.

Podíly členů daných subjektů, kteří kandidovali do zastupitelstev obcí s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje, korespondují s podíly všech kandidátů. V těchto hodnotách také došlo ke zvýšení podílu, v řádu desetin procenta, jen u novějších subjektů, tedy Pirátů, SPD, STAN a zanedbatelně u Volby pro město. Výrazný propad v účasti svých členů naopak zaznamenaly ČSSD s KSČM, okolo 2 %. Do porovnávání podílu členů politických subjektů nezařazujeme kandidáty bez politické příslušnosti, protože jejich procento téměř 71 % výrazně vybočuje z podílů ostatních subjektů. Důvodem této obrovské většiny je účast mnoha kandidátů bez politické příslušnosti na kandidátních listinách, které navrhovaly určité politické subjekty.

Zájem členů vybraných politických subjektů na účasti v komunálních volbách v daných letech lze lépe sledovat podle podílu členů z navržených kandidátů subjektu, protože nám ukazuje kolik procent kandidátů politického subjektu je zároveň i členy navrhujičí poltické strany nebo hnutí. Z tohoto pohledu má výrazně největší zvětšení podílu mezi lety 2018 a 2022 Česká strana sociálně demokratická, která podíl zvýšila o 22,14 %. Pravděpodobným důvodem takto vysokého čísla je menší zapojení strany v komunálních volbách v roce 2022 a tím způsobená větší koncentrace členů. Za zmínku stojí také nárůst

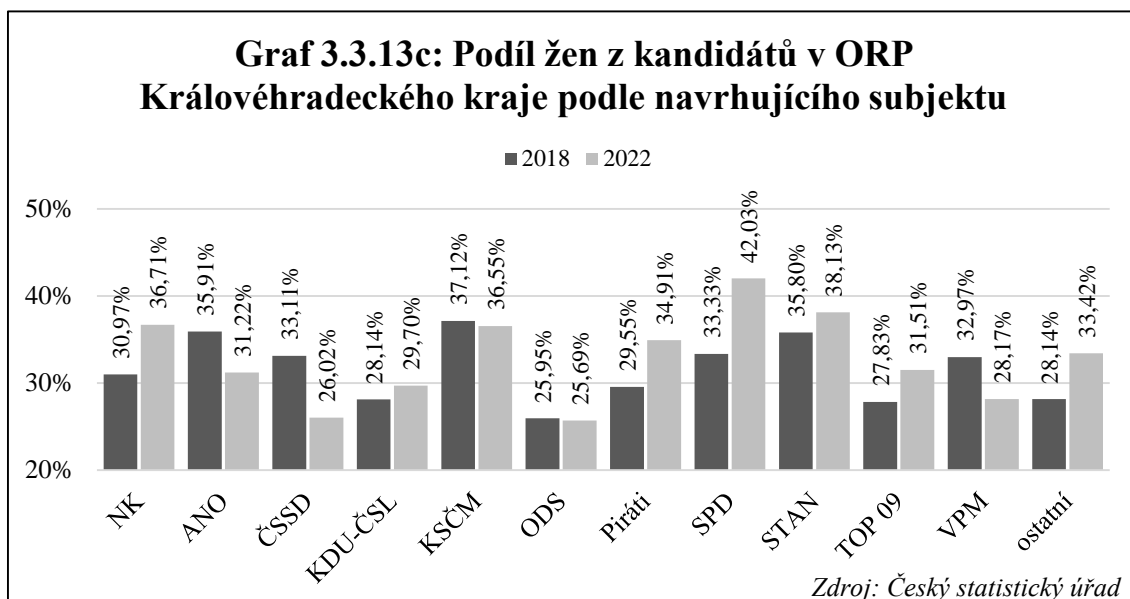
tohoto podílu u hnutí STAN o téměř 9 % a u Pirátů o 4,44 %. Zde může být příčinou nárůst elánu členů relativně nových subjektů na politické scéně a jejich budování si pozic tzv. „odspodu“, tedy od účasti na politickém dění v základních správních jednotkách

nejblíže voličům. Této hypotéze se však vymyká Svoboda s přímá demokracie, která ztratila necelých 13 % podílu svých členů na kandidátních listinách. Ostatní zavedené politické strany se v těchto hodnotách pohybovaly mezi přibližně 3 % zisku a 2 % ztráty podílu členů. Podíly můžeme sledovat v Grafu 3.3.13b. Podíl členů na kandidátních listinách souvisí s mírou toho, jak subjekty kladou důraz na regionální politiku. Politické strany a hnutí, kteří jsou v lokálním prostoru zavedeny, mají k dispozici větší množství svých členů z regionálních základen. Druhým důvodem, který zvyšuje podíly kandidujících členů, je celkové snížení počtu kandidátů, které vede k větší koncentraci členů na listinách.

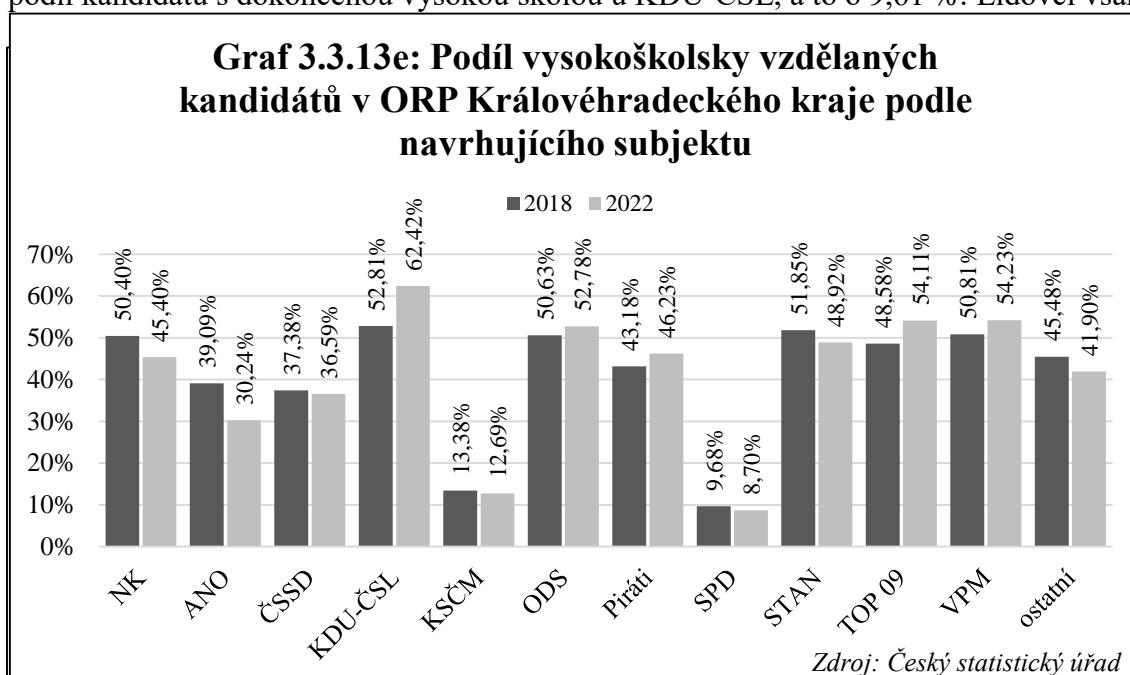
Podíváme-li se na podíly žen navržených jednotlivými subjekty ve volbách do zastupitelstev daných měst v roce 2018 a porovnáme je s odpovídajícími hodnotami v roce 2022, zjistíme, jaký ze sledovaných subjektů dal ženám větší šanci. Procento žen na kandidátních listinách se nejvýrazněji zvýšilo u hnutí SPD o 8,7 %, za ním se s více jak pěti procenty nárůstu umístili nezávislí kandidáti a Piráti. V plusových číslech se nacházejí také TOP 09, STAN a KDU-ČSL. Naopak podíl žen klesl mírně, do 1 %, u ODS a KSČM, výrazněji, o necelých 5 % spadl podíl u ANO a Volby pro město. Největší propad podílu žen zaznamenala ČSSD, která snížila procento žen na svých kandidátních listinách o 7,1 %. Ženské zastoupení na kandidátních listinách přibližuje Graf 3.3.13c.

Rozdíl věku kandidátů se u sledovaných subjektů většinou zvýšil, nejvíce o 2,66 roku u kandidátů Volby pro město, výrazně nad 2 roky se dostalo také hnutí ANO, nejmenší

zvýšení průměrného věku zaznamenala TOP 09 s nárůstem o 0,53 roku. Suverénně nejstaršími v obou sledovaných volbách však byli kandidáti KSČM. Jediným subjektem se snížením průměrného věku kandidátů byli Starostové a nezávislí, kteří snížili hodnotu o 4,71 roku a výrazně omladili své kandidátní listiny. Dlouhodobě jsou ale průměrně nejmladšími Piráti. Graf 3.3.13d ukazuje průměrný věk kandidátů jednotlivých subjektů.

Vzdělanost kandidátních listin sledujeme pomocí podílu kandidátů s vysokoškolským titulem. Tento podíl stoupl téměř u poloviny sledovaných subjektů. Nejvýrazněji se zvýšil podíl kandidátů s dokončenou vysokou školou u KDU-ČSL, a to o 9,61 %. Lidovci však

drželi prvenství v podílu kandidátů s absolvovanou vysokou školou již v roce 2018, takže se ostatním subjektům v tomto porovnávání více vzdálili. Za zmínku stojí také TOP 09, která podíl těchto kandidátů zvýšila o více než 5 %. Dále se tuto hodnotu podařilo zvýšit Volbě pro město, Pirátům a ODS. Naopak mírně se podíl vysokoškolsky vzdělaných kandidátů snížil u KSČM, SPD a STAN. U SPD a KSČM však byl podíl v obou sledovaných komunálních volbách nejnižší ze všech sledovaných subjektů. K většímu podílu snížení vysokoškolsky vzdělaných kandidátů došlo u nezávislých kandidátů a nejvíce se podíl propadl u kandidátů ANO. Podíl kandidátů s absolvovanou vysokou školou zobrazuje Graf 3.3.13e.

3.4 Předvolební koalice

Počty kandidátů jednotlivých politických stran a hnutí ovlivňuje také fakt, zda subjekty kandidovaly samy, anebo jestli tvořily předvolební koalice. Tento aspekt účasti politických stran a hnutí na kandidátních listinách pro komunální volby v obcích s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje sledujeme zejména u 9 subjektů, které měli zastoupení v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky v době sledovaných komunálních voleb v letech 2018 a 2022. Spolupráci subjektů při tvorbě kandidátních listin určíme pomocí údajů o navrhujiících subjektech.

Pokud se nachází v názvu kandidátní listiny pouze název politického subjektu, považujeme takovou listinu za samostatnou kandidaturu subjektu. V případě, že název listiny obsahuje názvy více politických subjektů, jedná se automaticky o koalici těchto subjektů. Pokud se na kandidátní listině objevuje výrazná menšina kandidátů, kteří nejsou navrženi žádným politickým subjektem, takovou listinu bereme jako samostatnou kandidaturu sledovaného politického subjektu, který tvoří většinu kandidátní listiny. V případě, že na kandidátní listině výrazně převažují kandidáti navrženi více sledovanými subjekty, jsou tyto listiny rovněž koaličními listinami daných subjektů. Předpokládáme, že koaličních kandidátních listin se budou účastnit pouze 2 významné politické subjekty. Koalice o více než dvou významných subjektech zaznamenáváme pouze v případě, že se jedná o spolupráci koalice s názvem „SPOLU“, která byla aktivní zejména v období komunálních voleb v roce 2022, protože v té době byla součástí vlády. Koalici SPOLU tvoří parlamentní strany KDU-ČSL, ODS a TOP 09.

3.4.1 Spolupráce na kandidátních listinách v roce 2018

V 15 městech Královéhradeckého kraje, které mají statut obce s rozšířenou působností, šlo do komunálních voleb v roce 2018 celkem 123 kandidátních listin. Průměrně se jedná o 8,2 listiny na ORP.

Nejčastěji měli významné zastoupení na jednotlivých kandidátních listinách nezávislí kandidáti. Zúčastnili se 24 kandidátních listin, což znamená, že se do voleb zapojili ve všech ORP Královéhradeckého kraje. Z toho kandidovalo 11 sdružení nezávislých kandidátů bez účasti jakékoli jiné navrhujiící strany a na dalších 13 listinách nezávislí kandidáti spolupracovali s jinými politickými subjekty. V 7 případech se jednalo o spolupráci s menšími subjekty, na ostatních 6 kandidátních listinách se však nezávislí

kandidáti spojili s parlamentními stranami. S Piráty a se Starosty spolupracovali dvakrát a jednou s KDU-ČSL a s TOP 09.

Žádný ze sledovaných politických subjektů se nezapojil do voleb ve všech ORP Královéhradeckého kraje. Nejvyšší účast, a to ve 14 městech, zaznamenala ODS. Téměř ve všech případech se jednalo o její samostatnou kandidaturu, pouze v jednom městě se spojila se Starosty. Se 13 kandidaturami se účastnila voleb ČSSD, která vždy kandidovala sama za sebe. Následovala KDU-ČSL se 12 účastmi, z nichž 9 byly samostatné kandidatury. Na 2 listinách spolupracovali s TOP 09 a na jedné s nezávislými kandidáty. 11 samostatných kandidatur zaznamenala KSČM. Stejného počtu kandidátních listin se účastnila i TOP 09, která ovšem samostatně kandidovala pouze v 7 případech, jelikož dvakrát vytvořila kandidátní listinu s KDU-ČSL a také měla po jedné spolupráci s nezávislými kandidáty a se STAN. Ve více než polovině sledovaných obcí kandidovalo už jen hnutí ANO a ve všech 9 případech samostatně.

Další subjekty již vytvořili kandidátní listiny v menšině ORP Královéhradeckého kraje. Starostové se účastnili 6 kandidátních listin, ale pouze jednou sami za sebe. Dvakrát se spojili s nezávislými kandidáty a s dalšími sledovanými subjekty vytvořili vždy po jedné kandidátní listině. Jedná se o spolupráci s ODS a TOP 09. Poslední účast spojili s méně významným subjektem, se Svobodnými. Piráti z 5 účastí na kandidátních listinách ve třech případech kandidovali samostatně a dvakrát s nezávislými kandidáty. Ze sledovaných politických stran a hnutí tvořilo nejméně kandidátních listin SPD. Ze 4 kandidatur byly 2 samostatné a 2 společně s SPOZ, kteří byli v povědomí spíše jako „Zemanovci“.

V roce 2018 nejvíce na koalice sázeli Starostové, kteří vytvořili 5 koalic ze 6 kandidatur. Ze sledovaných subjektů byly koaličně aktivnější také TOP 09 a KDU-ČSL a vzhledem k nižšímu počtu kandidatur zahrneme do aktivnějších i Piráty a SPD, protože vytvořili koalice při zhruba polovině svých účastí na kandidátních listinách. Naopak strany a hnutí, které byly v čase komunálních voleb v roce 2018 silné v zákonodárných orgánech, sázely na samostatné kandidátní listiny. Ať už se jednalo o vládní ANO a ČSSD, KSČM podporující vládu nebo ODS jako nejsilnější opoziční stranu. Sebevědomí pro samostatnou kandidaturu ODS tak nejspíše bylo důvodem, proč se v žádném

ze sledovaných měst nevytvořila předvolební spolupráce na půdorysu koalice „SPOLU“. Tuto spolupráci ve dvou případech alespoň částečně připomněly KDU-ČSL a TOP 09.⁵⁴

3.4.2 Spolupráce na kandidátních listinách v roce 2022

V roce 2022 o posty v zastupitelstvech ORP Královéhradeckého kraje bojovali kandidáti na 115 kandidátních listinách. V průměru se zapojilo voleb v každém městě přibližně 7,7 listin.

Znovu byli nejčastěji hlavní navrhující stranou nezávislí kandidáti, a to na 35 kandidátních listinách, takže teoreticky mohli vytvořit více jak 2 kandidátní listiny na město a jako jediní se zapojili do voleb ve všech městech. Z toho ve 14 případech se jednalo o sdružení nezávislých kandidátů a na 21 listinách o spolupráci s jinými subjekty. Z významných politických stran a hnutí nejčastěji spolupracovali se STAN, v 6 případech. Po dvou koalicích utvořili s ČSSD, KDU-ČSL a s Piráty. Jednou se o spolupráci pokusili s ANO a s TOP 09. Zbylých 7 koalic vytvořili s méně významnými subjekty.

Téměř ve všech ORP Královéhradeckého kraje kandidovala ODS. Se 14 účastmi na kandidátních listinách se tak stala nejvíce zapojeným sledovaným subjektem. V 10 případech kandidovali sami a ve 4 městech v koalici. Dvakrát spolupracovali se Starosty, jednu kandidátní listinu vytvořili s TOP 09 a na poslední se podíleli s méně významným subjektem, s Iniciativou občanů v Kostelci nad Orlicí. Druhým nejvíce zapojeným subjektem byla se 13 kandidátními listinami TOP 09, která se kromě 3 samostatných kandidatur zaměřila převážně na koalice. Po jedné kandidátní listině spolupracovala s nezávislými kandidáty, ODS a s Piráty. Nejčastěji však sázela na osvědčenou spolupráci z vládní koalice s KDU-ČSL, a to v 6 městech. Na 13 kandidátních listinách kandidovala strana KDU-ČSL. Pouze ve 4 případech lidovci kandidovali samostatně. Koalice vytvořili kromě 6 zmíněných spoluprací s TOP 09 také dvakrát s nezávislými kandidáty. V nadpoloviční většině sledovaných měst se do voleb zapojily ještě KSČM, která ve všech 9 obcích kandidovala samostatně, a hnutí ANO, které v 8 případech sázelo na samostatnou kandidaturu a jednou se spojilo s nezávislými kandidáty.

⁵⁴ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

Další významné politické subjekty se již zapojili do komunálních voleb v menšině sledovaných obcí. Na 7 kandidátních listinách se objevili ČSSD a Piráti. Sociální demokraté kandidovali samostatně ve 4 městech a ve třech tvořili koalice, dvakrát s nezávislými kandidáty a jednou s Piráty. Česká pirátská strana samostatně kandidovala ve třech případech a vytvořila 4 koalice. Vedle jedné spolupráce s ČSSD se spojili dvakrát s nezávislými kandidáty a jednou s TOP 09. Významným subjektem s nejméně kandidaturami je SPD, které se zapojilo v 5 obcích a vždy samostatně.

Nejvíce koalic v ORP Královéhradeckého kraje při volbách v roce 2022 vytvořila TOP 09, ze 13 kandidatur 9 koalic. Druhým subjektem s převahou koaliční spolupráce je s 8 koalicemi z 12 kandidatur KDU-ČSL. Tyto dvě strany velmi úzce spolupracovali a vytvořili 6 společných koalic, což je nejčastější spolupráce ze všech koalic významných subjektů. Částečně tak navázaly na spolupráci při volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky o rok dříve, kdy kandidovaly v koalici s ODS pod názvem „SPOLU“. Velký podíl koalic sestavili také Starostové, kteří spolupracovali na 8 kandidátních listinách z 11, a to nejčastěji s nezávislými kandidáty. Koalice tvořily více jak polovinu kandidatur také u Pirátů. Naopak KSČM a SPD byly jedinými subjekty, které neutvořili ani jednu koalici a na všech kandidátních listinách kandidovaly samostatně. Pouze 1 koalici vytvořilo hnutí ANO a ČSSD kandidovala také v nižším počtu koalic, ve 3 koalicích ze 7 kandidatur.⁵⁵

3.4.3 Porovnání spolupráce na kandidátních listinách z let 2018 a 2022

Celkový počet kandidátních listin zapojených do komunálních voleb v obcích s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje se mezi mety 2018 a 2022 snížil o 8 listin. Sledujeme tedy i snížení průměrného počtu kandidátních listin na ORP o 0,5 listiny. Pokles počtu kandidátních listin koresponduje s počtem kandidátů v daných letech, který se také snížil. V přepočtu na procenta je však snížení počtu kandidátních listin nižší než snížení počtu kandidátů, protože počet kandidátů klesl o 17,5%, zatímco počet kandidátních listin spadl pouze o 6,5%. Jedná se o zajímavý rozdíl, protože množství volených mandátů se mezi těmito dvěma volbami nezměnilo a většina zapojených kandidátních listin obsahovala plný počet kandidátů. Důvodem není ani nižší počet listin ve městech s větším počtem mandátů, protože například u dvou měst s největším počtem mandátů, Hradec Králové a Trutnov, se dokonce počet kandidátních

⁵⁵ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

listin v roce 2022 zvýšil. Odpovědnost za rozdíl tedy budou mít nejspíše ORP, u kterých došlo ke snížení počtu kandidátních listin pro volby v roce 2022. Jedná se však pouze o 4 ORP, z nichž nejvýraznější úbytek listin zaznamenal Kostelec nad Orlicí.

Z pohledu významných politických subjektů převažovalo větší zapojení ve volbách v roce 2022 než v roce 2018. Svě zapojení zvýšily o 2 kandidátní listiny, z 85 listin v roce 2018 na 87 listin o čtyři roky později. Nejvíce je však zvýšení účasti na kandidátních listinách vidět u nezávislých kandidátů., kteří navýšili svou účast o 11 listin. Samostatně, jako sdružení nezávislých kandidátů, kandidovali v roce 2022 14krát, což je o 3 kandidatury více než v předchozích komunálních volbách. Z politických subjektů parlamentního významu se nejvíce zvýšilo zastoupení hnutí STAN, a to o 5 kandidátních listin. Z toho 2 listiny navíc byly samostatné.

Počet účastí se zvýšil také u Pirátů, TOP 09 a SPD. U Pirátů a SPD můžeme zvyšování zdůvodňovat faktem, že se jedná o stále relativně nové subjekty, které rozšiřují svoji působnost postupně. Piráti se zapojili do 7 kandidátních listin, což oproti roku 2018 znamená nárůst o 2 účasti. TOP 09 se po navýšení účasti o 2 kandidátní listiny zapojila v roce 2022 do boje o mandáty skoro ve všech městech, ve 13 z 15 ORP. Posledním subjektem, který zvedl svou účast, je SPD, která měla v roce 2022 o jednu kandidátní listinu více. Ve všech případech však kandidovala samostatně.

Stagnaci v počtu účastí na kandidátních listinách sledujeme u ANO, KDU-ČSL a také ODS. Občanští demokraté však se svým zastoupením na kandidátních listinách, až na jednu výjimku, téměř ve všech ORP Královéhradeckého kraje nemají přílišný prostor na rozšiřování účastí. KDU-ČSL si také nemůže stěžovat na malý počet účastí, takže ji stagnující číslo nemusí mrzet. Naopak hnutí ANO, které bylo v době voleb nejsilnější opoziční stranou v Poslanecké sněmovně, by mělo mít snahu zvýšit počet účastí.

Opouštění pozic v komunální politice sledovaných měst vidíme u ČSSD a KSČM, důvodem může být ztráta popularity na celostátní úrovni, která vedla k vypadnutí obou stran z Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Pokles účastí na kandidátních listinách je patrný zejména u sociálních demokratů, kteří snížili účast o 6 listin. KSČM zaznamenala snížení o 2 účasti.

Nejviditelnější zvýšení počtu koalic mezi lety 2018 a 2022 pozorujeme u nezávislých kandidátů, kteří se účastnili 8 koalic navíc. Stoupla zejména spolupráce s hnutím STAN. O 5 koalic více zaznamenaly strany KDU-ČSL a TOP 09. Převažovala jejich vzájemná kooperace a snažili se tak alespoň částečně udržet jednotu parlamentní koalice „SPOLU“, která nebyla plnohodnotně naplněna ani v jednom ze sledovaných měst. Pro úplnou jednotu této koalice chyběla účast ODS, která, jako nejsilnější subjekt z dané koalice, převážně kandidovala samostatně. Přesto u ní najdeme o 3 více koalic než v roce 2018. Spolupracovala spíše s jinými subjekty, např. se STAN. I občanští demokraté si však vzpomněli na spolupráci v rámci koalice „SPOLU“ a v jednom případě spojili síly s TOP 09. 3 koalice navíc oproti roku 2018 sledujeme také u ČSSD, která si už nejspíše nevěřila na samostatné kandidatury, a alespoň částečně tak kompenzovala snížení svého zapojení ve volbách v roce 2022. Síly spojila s nezávislými kandidáty a jednou i s Piráty. Stejně zvýšení počtu koalic jako u sociálních demokratů a ODS vidíme u hnutí STAN, které rozšířilo svou spolupráci s nezávislými kandidáty. K mírnému zvýšení počtu koalic přispělo jednou koalicí s nezávislými kandidáty ANO a Česká pirátská strana spojením v jednom případě s ČSSD a v druhém s TOP 09. Nulový koaliční potenciál se prokázal u KSČM, která opět všude kandidovala sama, a také u SPD, jejichž počet koalic se jako jedinému subjektu snížil, protože se voleb neúčastnil jejich partner z roku 2018, SPOZ.

4. Zvolení zastupitelé

V další části je již dostaneme k vyhodnocení výsledků komunálních voleb v obcích s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje. Pro zobrazení trendů budeme znovu porovnávat úspěšné kandidáty z voleb v roce 2022 se zvolenými zástupci z roku 2018. Zapojíme i srovnání s celorepublikovými výsledky z voleb v roce 2018.

Zaměříme se na demografické charakteristiky zvolených členů kandidátních listin, jedná se o pohlaví, věk a vzdělání, které jsme sledovali i u všech členů kandidátních listin. Shodnost kategorií nám dovoluje porovnat demografické statistiky kandidátů a zvolených zastupitelů a také budeme sledovat jejich trend mezi volbami v roce 2018 a 2022.

Následně se budeme soustředit na úspěšnost sledovaných politických subjektů, která bude vycházet z počtu zvolených kandidátů, u kterých jsou dané subjekty zapsány jako navrhuující strana. Pro jednotnost a možnost porovnání opět zařazujeme mezi sledované subjekty politická hnutí a strany, které se významně zapojili do komunálních voleb v letech 2018 a 2022. Jedná se o nezávislé kandidáty, dále o celostátně významné subjekty, kterými jsou ANO 2011, Česká strana sociálně-demokratická, Křesťansko-demokratická unie – Československá strana lidová, Komunistická strana Čech a Moravy, Občanská demokratická strana, Česká pirátská strana, hnutí Svoboda a přímá demokracie, Starostové a nezávislí a strana TOP 09. Tyto subjekty doplní regionální Volba pro město, která měla také významnější podíl navržených kandidátů. Případné zvolené kandidáty za jiný subjekt shrneme pod označení „ostatní“.

4.1 Demografické charakteristiky zastupitelů

V roce 2022 bylo zvoleno 349 zastupitelů, což odpovídá počtu mandátů v zastupitelstvech ORP v Královéhradeckém kraji. O čtyři roky dříve byl k dispozici stejný počet zastupitelských pozic, protože mezi volbami žádné zastupitelstvo neschválilo změnu počtu mandátů ve svém městě.

4.1.1 Pohlaví zastupitelů

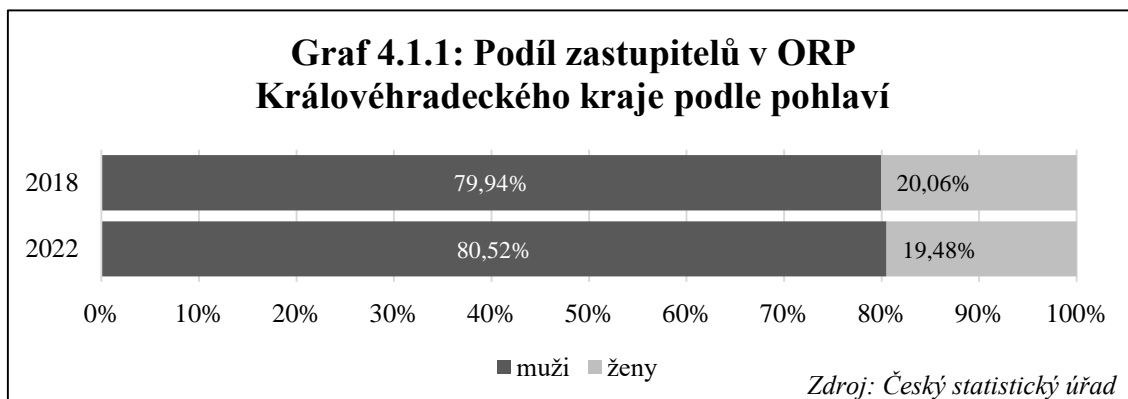
Podíl žen zvolených do zastupitelstev obcí v České republice se od prvních voleb v roce 1994 téměř zdvojnásobil, vzhledem k téměř stagnujícímu padesátiprocentnímu podílu žen v populaci se jedná o významný nárůst. Při prvních komunálních volbách byl podíl úspěšných žen na 15 %, zatímco pro rok 2018 se již pohyboval na hodnotě 27,1 % a v roce 2022 dokonce na 29,9 %. V 90. letech byl nárůst zastupitelek rychlý, mezi lety 1994 a 1998 dokonce 5,3 %, ale od roku 2006 zpomaloval a pohyboval se okolo 1 %. Vrcholem zpomalení je zvýšení nárůstu podílu žen mezi lety 2014 a 2018, který se zvedl jen o 0,8%.⁵⁶ Pro rok 2022 se úspěšnost žen zvýšila a jejich podíl v zastupitelstev obcí stoupl o 2,8 %, což je nejvyšší mezivolební nárůst od období mezi prvními dvěma volbami v 90. letech. Toto zvýšení spíše nekoresponduje s nárůstem podílu žen na kandidátních listinách, který se mezi lety 2018 a 2022 lehce zvedl ze 32,8 % na 33,3 % o 0,5 %.

V ORP Královéhradeckého kraje se v roce 2018 do zastupitelstev dostalo 279 mužů a 70 žen a v roce 2022 281 mužů a 68 žen.⁵⁷ Snížení o 2 zastupitelky znamená propad podílu žen s mandátem o 0,57 %, z 20,26 % v roce 2018 na 19,48 % po volbách následujících. Toto snížení však nesouvisí s podílem žen na kandidátních listinách, protože ten se mezi sledovanými volbami zvýšil o 2,28 %. Znamená to zvyšování potenciálu na zvolení do obecních zastupitelstev sledovaných ORP u mužů, ne u žen. Snižování podílu zastupitelek v daných městech odporuje taktéž celorepublikovému trendu, který dává

⁵⁶ HÁJEK, Lukáš. BALÍK, Stanislav. Komunální volby v roce 2018. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2020. ISBN 978-80-210-9602-8. s. 169-171.

⁵⁷ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

ženám do dalších voleb mnohem větší naději na zvolení. Podíl mužů a žen v zastupitelstvech ORP Královéhradeckého kraje ukazuje Graf 4.1.1.

4.1.2 Věk zastupitelů

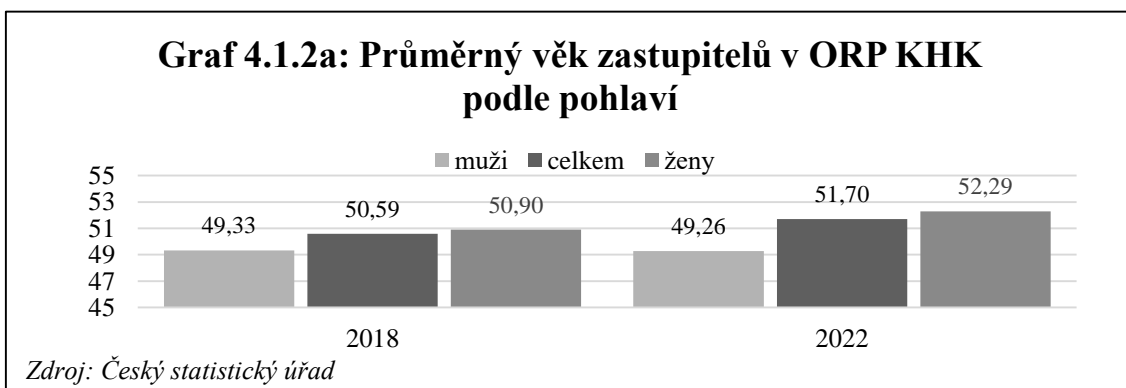
Podobně jako u kandidátů se mírně zvyšuje i věk zvolených zastupitelů, stárnutí zastupitelstev je však mírnější než stárnutí celé populace. Od roku 1994, kdy se konaly první volby do obecních zastupitelstev, se průměrný věk zastupitelů ve všech obcích České republiky zvýšil o 3,5 roku ze 44,1 roku v roce 1994 na 47,6 roku v roce 2022. Mezi jednotlivými volbami se celorepublikový průměrný věk zvolených zástupců zvedl průměrně o 0,5 roku.⁵⁸ Tato hodnota přesně odpovídá i mezivolebnímu zvýšení po volbách v roce 2018 i 2022. Také se jedná o téměř totožný nárůst věkového průměru jako u kandidátů v celé České republice mezi sledovanými roky. Hodnoty věkového průměru se přibližně shodují i s průměrným věkem kandidátů. Celorepublikově průměrný věk zastupitelů byl v obou sledovaných letech o 0,2 roku vyšší než průměrný věk kandidátů.

Hodnoty průměrného věku zastupitelů v ORP Královéhradeckého kraje byly v roce 2018 na úrovni 50,59 roku a o čtyři roky později na čísle 51,7 roku. Došlo tedy ke zvýšení o 1,11 roku. Jedná se o výraznější nárůst než u průměrného věku kandidátů, který se zvýšil o 0,47 roku. Navíc se v porovnání s průměrným věkem kandidátů průměrné hodnoty věku zastupitelů pohybovaly již v roce 2018 o více jak rok výše, což se zvýraznilo o čtyři roky později.⁵⁹ Z těchto dat tedy vychází, že větší potenciál na zvolení zastupitelem mají spíše starší kandidáti, ale přesto se zastupitelstva omlazují, protože mezi volbami uběhnou 4 roky a nárůst průměrného věku je výrazně menší než 4 roky.

⁵⁸HÁJEK, Lukáš. BALÍK, Stanislav. Komunální volby v roce 2018. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2020. ISBN 978-80-210-9602-8. s. 170.

⁵⁹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

Podíváme-li se na věk zastupitelů ve sledovaných městech z pohledu pohlaví, zjistíme, že průměrně starší zastupitelé jsou muži. V roce 2018 byl průměrný věk zastupitelů mužského pohlaví na hodnotě 50,9 roku a o 4 roky později se průměr zvýšil o 1,39 roku na číslo 52,29 roku. Jedná se o výraznější rozdíl oproti zvýšení průměrného věku mužských kandidátů, který byl o 0,69 roku. Zastupitelky držely průměrný věk 49,33 roku v roce 2018 a 49,26 roku v roce 2022. Došlo u nich tedy k nepatrnému snížení věkového průměru o 0,06 roku.⁶⁰ V porovnání se ženami na kandidátních listinách, u nichž došlo mezi lety 2018 a 2022 k podobně nepatrnému zestárnutí o 0,05 roku, se jedná o opačný trend, avšak velmi nepatrný. Znamená to, že mandáty získávají v průměru trochu mladší ženy než muži, což však koresponduje s průměrným věkem kandidátů z pohledu pohlaví, kde ženy jsou o 0,15 roku v roce 2018 a o 0,79 roku v roce 2022 mladší než muži a jejich rozdíl se zvyšuje. Hodnoty průměrného věku z pohledu pohlaví zastupitelů zobrazuje Graf 4.1.2.

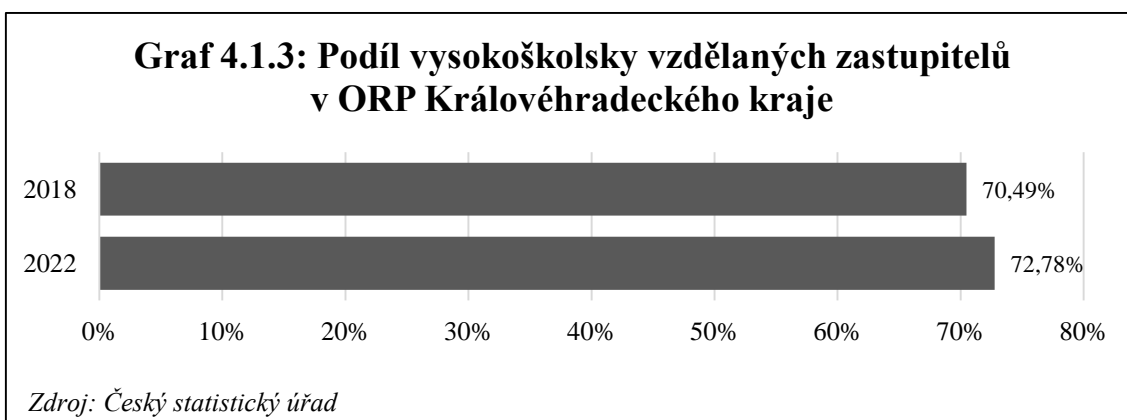
Stejně jako u kandidátů se na zastupitele podíváme z pohledu věkových skupin rozdělených po 10 letech věku na kategorie 18-19 let, 20-29 let, 30-39 let, 40-49 let, 50-59 let, 60-69 let a 70 a více let. Podobně jako u kandidátů sledujeme největší počet zastupitelů v produktivních věkových skupinách od 40 do 59 let. Porovnáme-li ale jednotlivé věkové skupiny zvolených zastupitelů v obou volebních letech, zjistíme, že se zvýšil počet zastupitelů ve dvou nejstarších kategoriích, nad 60 a nad 70 let, ale také v produktivní skupině 40-49 let. V roce 2022 se povedlo uspět jednomu kandidátovi mladšímu 20 let, oproti žádnému o čtyři roky dříve, takže jsme v této kategorii zaznamenali taktéž zvýšení počtu. V ostatních věkových skupinách se počet zastupitelů snížil. Zejména díky zvýšení počtu zastupitelů ve dvou nestarších věkových kategoriích můžeme i z tohoto pohledu potvrdit stárnutí zastupitelů a vyšší potenciál na zvolení u starších kandidátů v ORP Královehradeckého kraje v posledních letech.

⁶⁰ Tamtéž

4.1.2 Vzdělání zastupitelů

Úroveň vzdělání zastupitelů lze, stejně jako u kandidátů, sledovat pouze podle vysokoškolského titulu. Mezi lety 1994 a 2018 podíl vysokoškolsky vzdělaných zastupitelů v celé České republice vzrostl o 19,2 %, ze 17,3 % v roce 1994 na 36,5 % v roce 2018. Průměrně se v tomto období mezivolebně podíl zastupitelů s vysokoškolským titulem zvyšoval o přibližně 3,4 %. Nejvyšší nárůst připadl na volby v roce 2010 a od té doby se trend zpomaluje. Byl však v tomto období dynamičtější než u podílu vysokoškolsky vzdělané populace a také bylo zvyšování podílu zastupitelů s vysokoškolským titulem rychlejší než u kandidátů.⁶¹

Zvyšování podílu vysokoškolsky vzdělaných zastupitelů sledujeme také v ORP Královéhradeckého kraje. V roce 2018 mandáty získalo 246 kandidátů s vysokoškolským titulem, což odpovídá 70,59 %, a v roce 2022 mělo vysokoškolské vzdělání 254 zastupitelů, tedy 72,78 %. Došlo tedy z nárůstu o 2,29 %.⁶² Hodnoty podílů vysokoškolsky vzdělaných zastupitelů ukazuje Graf 4.1.3. Podíly ve sledovaných obcích výrazně odskakují od podílů celorepublikových, které jsou oproti nim zhruba poloviční, což může znamenat, že kandidáti s vysokoškolským titulem se do zastupitelstev větších obcí dostávají častěji než kandidáti s nižším vzděláním. Tuto tezi potvrzuje i rozdíl v podílu vysokoškolsky vzdělaných kandidátů a zastupitelů s totožnou úrovní vzdělání ve sledovaných ORP. Procento zvolených jedinců s vysokoškolským titulem bylo v obou sledovaných volebních letech o přibližně 30 % vyšší než u všech kandidátů v ORP Královéhradeckého kraje.

⁶¹HÁJEK, Lukáš. BALÍK, Stanislav. Komunální volby v roce 2018. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2020. ISBN 978-80-210-9602-8. s. 169-170.

⁶²ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

4.2 Zastupitelé podle navrhuje strany

Nejdříve se zaměříme na celkovou úspěšnost kandidátních listin a následně budeme sledovat úspěch jednotlivých politických stran a hnutí, které získali některý z 349 mandátů volených v obou sledovaných komunálních volbách, v roce 2018 a 2022, v obcích s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje. V této části se znovu zaměříme zejména na významné politické subjekty, ale zmíníme i menší subjekty, které zaznamenaly úspěch v podobě nějakých mandátů. Úspěch kandidátních listin je definován ziskem alespoň 5 % hlasů, což je hranice oddělující listiny, mezi které se rozdělují mandáty v zastupitelstvech, od listin, které žádného zastupitele nemají. Zastupitele do jednotlivých politických subjektů rozřazujeme podle subjektu, který jedince navrhl na kandidátní listině.

V roce 2018 se přes pětiprocentní hranici v ORP Královéhradeckého kraje dostalo 99 kandidátních listin ze 123 kandidujících. Mimo tedy zůstalo 24 listin, což znamená úspěšnost 80,49 %. Průměrně na jednu ORP ze sledovaných připadalo 6,6 úspěšných kandidátních listin z průměrných 8,2 listin zapojených do voleb. Podobně dopadly i komunální volby v roce 2022. V tomto roce kandidovalo 115 kandidátních listin, z nichž se do zastupitelstev probojovalo 89. Jedná se sice o snížený počet oproti předchozím volbám, ale úspěšnost 77,39 % je velmi podobná a bez mandátů zůstalo 26 kandidátních listin, tedy jen o 2 více. Menší hodnoty než v roce 2018 mají i průměrné počty listin na jedno město, průměr kandidujících byl 7,67 kandidátek na ORP a úspěšných vyšlo průměrně na jedno město 5,93 listin. V obou letech průměrně na jedno město na mandáty nedosáhly necelé 2 kandidátní listiny, 1,6 listiny v roce 2018 a 1,73 o čtyři roky později.⁶³ Snížení počtu úspěšných kandidátních listin úzce souvisí s poklesem počtu kandidujících listin, ale podobné procento úspěšnosti kandidátních listin v obou letech ukazuje stabilitu v potenciálu na překročení hranice úspěchu v ORP Královéhradeckého kraje.

4.2.1 Nezávislí kandidáti

Ze 349 míst v zastupitelstvech ORP Královéhradeckého kraje získali v roce 2018 73 mandátů nezávislí kandidáti, jedná se o nejvyšší počet ze všech sledovaných subjektů, který odpovídá 20,92 % ze všech zastupitelů. O čtyři roky později se počet mandátů pro nezávislé kandidáty zvedl o 17 na 90 míst v zastupitelstvech. Podíl se tedy zvýšil

⁶³ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

o 4,87 % na 25,79 % za všech zastupitelů. Budeme-li sledovat podíl zastupitelů z počtu kandidátů vyslaných do voleb, dostaneme se u nezávislých kandidátů v roce 2018 na 14,78 % a v roce 2022 na 11,37 %. V tomto případě se však podíl snížil o 3,1 %. Z těchto změn v podílech můžeme vyčíst, že mezi kandidujícími nezávislými kandidáty je vysoká konkurence, takže je složitější dostat se do zastupitelstva, přestože se počet nezávislých kandidátů s mandáty zvyšuje. Důvodem je větší zvýšení počtu kandidátů za nezávislé kandidáty, než se zvýšil počet mandátů, které nezávislí kandidáti obdrželi.

Počet zastupitelů bez politické příslušnosti, stejně jako počet kandidátů, výrazně přesahuje hodnoty nezávislých kandidátů, protože mnoho ze zastupitelů bez politické příslušnosti bylo navrženo různými politickými subjekty. V roce 2018 získalo mandáty 230 kandidátů bez politické příslušnosti, takže celkem 157 jich bylo navrženo některým ze subjektů. Pro rok 2022 se počet zastupitelů bez politické příslušnosti zvedl o 3 mandáty na 233 zastupitelů, ale 143 z nich nekandidovalo jako nezávislí kandidáti. Zastupitele bez politické příslušnosti navrženi jinými politickými subjekty budou dále analyzováni v rámci navrhuujících subjektů.

Mezi zastupiteli z řad nezávislých kandidátů dosáhlo úspěchu v podobě zisku mandátu 24,66 % žen v roce 2018 a o čtyři roky později celých 30 %, došlo tedy ze zvýšení úspěšnosti ženských kandidátek o 5,34 %, což téměř odpovídá nárůstu podílu žen mezi nezávislými kandidáty na kandidátních listinách. Průměrný věk nezávislých kandidátů v zastupitelstvech se zvýšil jen nepatrně o 0,07 roku z 50,1 roku v roce 2018 na 50,17 roku po následujících komunálních volbách. S ohledem na čtyřleté období mezi volbami a vyššímu zvýšení průměrného věku, 1,73 roku, u všech nezávislých kandidátů lze tvrdit, že bylo úspěšných více mladých nezávislých kandidátů v roce 2022. Z pohledu vzdělanosti získalo v roce 2018 mandáty 75,34 % vysokoškolsky vzdělaných nezávislých kandidátů, jejichž podíl se v roce 2022 zvedl o 5,77 % na 81,11 %. Jelikož tento podíl se v množině všech nezávislých kandidátů, kteří bojovali o mandáty mezi volbami v letech 2018 a 2022, o cca 5 % snížil, můžeme konstatovat, že vysokoškolský titul znamenal výrazně větší šanci na úspěch.⁶⁴

⁶⁴ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

4.2.2 ANO 2011

Kandidáti hnutí ANO získali v roce 2018 při komunálních volbách ve sledovaných městech 52 mandátů. Jedná o podíl 14,9 % z 349 zastupitelských míst. V roce 2022 jich ze stejného počtu volných postů obsadili 61, což odpovídá 17,48 %. Nárůst o 9, respektive 2,58 %, zastupitelů ANO může považovat za úspěch. Podíl zastupitelů z počtu kandidátů se u tohoto hnutí mezi volebními lety 2018 a 2022 zvýšil o 6,12 %, z 23,64 % na 29,76 %. Kandidáti ANO tedy měli větší šanci na zvolení v roce 2022 než v předchozích komunálních volbách.

Podíl členů mezi zastupiteli hnutí ANO měl v roce 2018 hodnotu 53,85 %, odpovídající 28 členům, a o čtyři roky později se snížil o 14,5 % na 39,34 % členů v zastupitelstvech, tedy o 4 mandáty na 24 zastupitelů. V obou letech se jedná o výrazně vyšší procento členů v zastupitelstvech než na kandidátních listinách, takže se jevílo pro vyšší potenciál zvolení do zastupitelstva za hnutí ANO lepší být jejím členem.

Po komunálních volbách v roce 2018 se za hnutí ANO do pozic v zastupitelstvech dostalo 26,92 % žen, tento podíl se však po následujících volbách snížil o 2,33 % na 24,59 %. Nepatrně méně žen se objevilo i na kandidátních listinách, ale přesto byl pokles vyšší u zastupitelek za ANO, což znamená, že měli vyšší potenciál na zvolení za hnutí muži. Průměrný věk zastupitelů hnutí ANO se zvýšil o 1,98 roku, z 50,58 roku v roce 2018 na 52,56 roku o čtyři roky později. Stárnutí zastupitelů se nachází přibližně na stejné hodnotě jako u kandidátů ANO, takže věk kandidátů za ANO pravděpodobně neměl vliv na jejich zvolení. Podíl vysokoškolsky vzdělaných zastupitelů stoupl z 51,92 % v roce 2018 na 55,74 % v roce 2022. Zvedl se tedy o 3,81 %, zvýšení nekorresponduje s daty u kandidátů hnutí, protože podíl kandidátů z hnutí ANO s vysokoškolským titulem se mezi volbami výrazně snížil. V roce 2022 bylo tedy pro vyšší možnost zvolení za ANO důležité mít absolvovanou vysokou školu.⁶⁵

4.2.3 Česká strana sociálně demokratická

Sociální demokraté v roce 2018 získali 24 zastupitelských míst, což odpovídá podílu 6,88 % ze všech 349 mandátů. V roce 2022 se však jejich počet přesně o polovinu zmenšil, takže měli 12 zastupitelů. Podíl se tedy snížil o 3,44 % na právě 3,44 % ze všech zastupitelů v roce 2022. Podíl zastupitele za ČSSD na jejich kandidáta byl v roce 2018

⁶⁵ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

na hodnotě 7,87 % a pro rok 2022 se zvýšil na 9,76 % . Mírné zvýšení tohoto podílu bylo nejspíše důsledkem výrazného snížení počtu kandidátů a současného udržení určitého počtu mandátů ve volbách v roce 2022.

Z pohledu členské základny ČSSD se v roce 2018 do zastupitelstev dostalo 15 jejích členů, tedy 62,5 % ze zastupitelů navržených ČSSD. O čtyři roky později tato hodnota však stoupla o 29,17 % na 91,67 % členů ČSSD. Sociální demokraté navrhli v roce 2022 12 zastupitelů a 11 zastupitelů bylo jejími členy. Hodnota podílu členů však není úplně přesná, protože jeden z členů ČSSD, který se dostal do zastupitelstva, kandidoval jako nezávislý kandidát. Tento trend jsme zaznamenali zejména u kandidujících členů ČSSD, ale i tento jeden člen, který se probjoval do zastupitelstva bez navržení svou stranou, potvrzuje úpadek strany. Značka ČSSD tak v roce 2022 mnohem méně zaručovala úspěch a i kandidáti si toho byli vědomi.

Podíl zastupitelek za ČSSD měl v roce 2018 hodnotu 8,33 %. O čtyři roky později se však na místo v zastupitelstvu nedostala žádná. Téměř to však koresponduje se snížením procenta žen na kandidátních listinách ČSSD, kde byl pokles podílu žen také významný. Průměrný věk zastupitelů za ČSSD se zvýšil o 2,88 roku ze 48,63 roku v roce 2018 na 51,5 roku v roce 2022. Jedná se o vyšší nárůst než u průměrného věku zastupitelů, takže u sociálních demokratů platilo, že se do zastupitelstev dostali spíše starší kandidáti. Zajímavé je, že stagnoval podíl vysokoškolsky vzdělaných zastupitelů ČSSD. V obou volebních letech se udržel na hodnotě 58,33 %. V porovnání se vzdělaností kandidátů však můžeme konstatovat mírně větší šanci na zvolení kandidátů s vysokoškolským titulem, protože u kandidátů ČSSD se podíl lidí s vysokoškolským titulem mezi lety 2018 a 2022 snížil o necelé jedno procento.⁶⁶

4.2.4 Křesťanská demokratická unie – Československá strana lidová

KDU-ČSL se v roce 2018 podílela na složení zastupitelstev ORP Královéhradeckého kraje 19 zastupiteli a v roce 2022 získali její kandidáti 15 mandátů. V procentech se jednalo o 5,44 % v roce 2018 a 4,3 % ve volbách následujících. Došlo tedy ke snížení podílu mandátů o 1,15 %. Z počtu kandidátů KDU-ČSL se však v roce 2022 na zastupitelské posty dostalo 9,09 %, tedy o 0,87 % více než v roce 2018, kdy tato hodnota činila 8,23 %. Důvodem bylo velké zapojení strany do předvolebních koalic,

⁶⁶ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

které sice snížilo počet zastupitelů, ale procentuálně zvýšilo úspěšnost kandidátů KDU-ČSL.

Stejně jako počet navržených kandidátů KDU-ČSL v zastupitelstvech se lehce snížil i počet členů s mandáty, o 2 jedince. V roce 2018 získalo mandát 9 členů a o čtyři roky později 7. Podíl členů KDU-ČSL z navržených kandidátů v zastupitelstvech tak lehce klesl o 0,7 % na 46,67 % v roce 2022 ze 47,37 % v předchozích volbách. V případě KDU-ČSL bylo pro zvolení více žádoucí členství ve straně, přestože počty členů opět ovlivňovala účast v koalicích.

U zastupitelů za KDU-ČSL se podíl žen mírně snížil o 1,05 % z 21,05 % v roce 2018 na přesně 20 % v roce 2022. O trochu větší šanci na zvolení měli muži, protože u kandidátů KDU-ČSL se procento žen dokonce zvýšilo. Průměrný věk zastupitelů KDU-ČSL se pro rok 2022 zvedl jen lehce o 0,38 roku. V roce 2018 se jednalo o průměr 49,68 roku a o čtyři roky později 50,07 roku. Oproti zvýšení průměrného věku kandidátů je nárůst u zastupitelů mnohem nižší, takže lze předpokládat vyšší potenciál na zvolení pro mladší kandidáty. Z pohledu podílu vysokoškolského vzdělání u zastupitelů se strana KDU-ČSL držela na vysokých procentech. V roce 2018 měli všichni kandidáti, kteří mandát získali, vysokoškolský titul, v roce 2022 se tato hodnota sice snížila o 6,67 %, ale stále zůstala vysoko na 93,33 %. Vysokoškolské vzdělání však nemělo velký vliv na zvolení kandidátů KDU-ČSL, protože u kandidátů se podíl vlastnictví vysokoškolských titulů výrazně zvedl.⁶⁷

4.2.5 Komunistická strana Čech a Moravy

Komunisté v roce 2018 získali 16 mandátů, což odpovídá 4,58 % z 349 míst v zastupitelstvech sledovaných měst. O čtyři roky později obdrželi post zastupitele pouze 3 kandidáti KSČM. Podíl ze všech mandátů u nich tedy výrazně klesl o 3,72 % na 0,86 % v roce 2022. Pokud podíl zastupitelů vypočítáme z počtu kandidátů vyslaných do voleb, získáme hodnotu 5,35 % v roce 2018 a 1,52 % v roce 2022. I v tomto případě se podíl snížil o necelá 4 %.

Z 16 úspěšných kandidátů KSČM v roce 2018 bylo 9 členem strany, tedy 56,25 %. V následujících komunálních volbách byla úspěšnost členů absolutní, protože jimi byli

⁶⁷ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

všichni 3 komunističtí zastupitelé. Sledujeme proto nárůst podílu o 43,75 %. Koresponduje to se zvýšením podílu členů mezi kandidáty, ale nemůže se jednat o útěchu při obrovské ztrátě mandátů.

Z pohledu demografických statistik se data zastupitelů za KSČM mezi lety 2018 a 2022 významně změnila. Podíl žen se zvýšil z 25 % na 33,33 %. Musíme však mít na vědomí velký vliv nízkého počtu úspěšných kandidátů KSČM na tato data. Výrazně vzrostl průměrný věk komunistických zastupitelů, a to o více než 4 roky. Stoupl o 5,35 roku. V roce 2018 se jednalo o 60,31 roku, zatímco po volbách následujících 35,67 roku. Výrazné zvýšení průměrného věku zastupitelů za KSČM významně ovlivnil jejich nízký počet a úspěšní byli jen starší kandidáti. U všech kandidátů KSČM byl průměrný věk v roce 2022 vyšší jen o 2,28 let. Opačný výsledek ukázal podíl vysokoškolsky vzdělaných komunistických zastupitelů. V roce 2018 jich mandát získalo 81,25 %, ale v roce 2022 o 47,92 % méně, jen 33,33 %. Jednalo se o jednoho kandidáta s titulem z vysoké školy ze tří. Opět je zde výrazným faktorem nízký počet zastupitelů, protože u všech kandidátů za KSČM se podíl kandidátů s vysokoškolským vzděláním snížil jen nepatrně.⁶⁸

4.2.6 Občanská demokratická strana

Za ODS získalo mandáty 54 kandidátů v roce 2018 a roce 2022 jeden člověk navíc, takže 55 kandidátů. Jejich podíl ze všech zastupitelských míst se téměř nezměnil a byl v roce 2022 jen o 0,29 % vyšší. O 2,01 % se však zvedl podíl úspěšných kandidátů ODS, protože v roce 2022 měli o 28 kandidátů méně. V roce 2018 tento podíl činil 17,09 % a o čtyři roky později 19,1 %.

Počet členů ODS, kteří uspěli, se naopak o jednoho jedince snížil, ze 30 na 29 občanských demokratů. Jednalo se o snížení o 2,83 % z 55,56 % v roce 2018 na 52,73 % v roce 2022. V obou letech se jednalo o větší procento, než byl podíl členů mezi kandidáty. Členství v ODS dávalo tedy větší naději na získání mandátu. Tento rozdíl se ale mezi lety 2018 a 2022 snížil, takže na členství záleželo v roce 2022 méně.

Významně se v roce 2022 propadl i podíl zastupitelek za ODS, a to o 11,28 %. Z 20,37 % v roce 2018 na 9,09 % v následujících volbách. Výrazně se tedy zvýšily šance na zvolení pro mužské kandidáty. Věk vliv na úspěch kandidátů občanských demokratů neměl,

⁶⁸ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

protože se zvýšil u zastupitelů o pouhých 1,18 roku, podobně jako u kandidátů, z 51,87 roku v roce 2018 na 53,05 roku v roce 2022. Podíl vysokoškolsky vzdělaných zastupitelů ODS byl v roce 2022 81,82 %, zatímco po předchozích volbách se nacházel na hodnotě 77,78 %. Jedná se o nárůst o 4,04 %, vyšší než 2,14 % u kandidátů, proto můžeme zmínit větší potenciál na zvolení za ODS u kandidátů s vysokoškolským titulem.⁶⁹

4.2.7 Česká pirátská strana

Piráti byli v roce 2018 novějším politickým subjektem, přesto získali 10 zastupitelských postů v ORP Královéhradeckého kraje a stejný počet obhájili i v následujících komunálních volbách, přestože vyslali o 18 více kandidátů. V procentech to znamená, že se na zastupitelstvech v obou letech podíleli 2,87 %. V podílu z počtu navržených kandidátů se již hodnoty pozměnily. Podíl se snížil o 1,93 % z 11,36 % v roce 2018 na 9,43 % o čtyři roky později.

Naopak podíl členů pirátské strany v zastupitelstvech se zvedl o 10 %. V roce 2018 jich mandát získalo 5 z 10, tedy 50 %, a v roce 2022 60 %, díky jednomu členovi navíc. Souvisí to i se zvyšováním podílu členů mezi kandidáty, avšak mezi zastupiteli je tento podíl vyšší. Členství opět znamená větší šanci na zvolení.

Podíl pirátských zastupitelek byl v roce 2018 10 %, což znamenalo jednu ženu v zastupitelstvu. V roce 2022 se uspět ale nepodařilo ani jedné kandidátce, takže došlo ke snížení podílu o celých 10 % na nulu. Změna se neshoduje s podílem žen mezi kandidáty Pirátů, který se naopak o cca 5 % zvýšil. Průměrný věk pirátských zastupitelů, podobně jako kandidátů, zůstal výrazně nižší než u ostatních subjektů. Ze 40,7 roku v roce 2018 vzrostl na 42,7 roku v roce 2022, tedy přesně o dva roky. Oproti stárnutí kandidátů je to ale větší rozdíl, takže i u pirátů platí, že vyšší věk znamená větší šanci na zvolení, ačkoliv se pohybujeme v mladší věkové kategorii než ostatní subjekty. Z pohledu vysokoškolského vzdělání zastupitelů se Piráti v roce 2018 pohybovali na 70 % a o čtyři roky později na 80 %. Podíl se zvedl více než u kandidátů, takže vysokoškolský titul znamenal vyšší potenciál na zvolení do zastupitelstva.⁷⁰

⁶⁹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

⁷⁰ Tamtéž

4.2.8 Svoboda a přímá demokracie

Ještě čerstvějším subjektem na politické scéně je hnutí SPD, které v roce 2018 v ORP Královéhradeckého kraje nezískalo ani jeden mandát, takže jakýkoliv zisk v roce 2022 pro ně byl úspěchem. Snahu podpořilo navýšením počtu kandidátů na 138, z nich mandát získalo 11. Jedná se o 3,15 % z 349 zastupitelských míst a podíl 7,97 % z kandidátů SPD.

8 z 11 zvolených zastupitelů za SPD bylo zároveň členy tohoto hnutí, což odpovídá 72,73 % zastupitelů. Podíl členů mezi kandidáty měl hodnotu 39,86 %, takže u zastupitelů je o 32,87 % vyšší. Lze tedy konstatovat, že členství u hnutí SPD znamenalo mnohem větší šanci na zvolení.

Z 11 zastupitelů za SPD činil podíl žen 18,18 %, což je o více než 20 % oproti jejich kandidátům. Průměrný věk kandidátů, kteří získali mandát, byl 54,36 roku. Jedná se o asi 2 roky více, než měli průměrný věk kandidáti SPD. Tudíž větší potenciál na zvolení přisuzujeme starším kandidátům, přestože se zastupitelé omlazují. Podíl zastupitelů SPD s vysokoškolským titulem v roce 2022 tvořil 27,27 %. V porovnání s podílem u kandidátů jde o zvýšení téměř o 20 %, takže vysokoškolské vzdělání mělo vliv na úspěšnost kandidátů.⁷¹

4.2.9 Starostové a nezávislí

V roce 2018 Starostové získali 16 zastupitelských postů, což odpovídalo 4,58 % ze všech mandátů, o které se v ORP Královéhradeckého kraje bojovalo. O čtyři roky později obdrželi 18 mandátů, o 2 více, takže se procento zvýšilo o 0,57 % na 5,16 %. Podíl počtu zastupitelů ze všech kandidátů hnutí STAN se však v roce 2022 snížil o 6,8 % na 12,95 % kandidátů z hodnoty 19,75 % ve volbách předchozích. Pokles byl způsoben výrazně vyšším počtem navržených kandidátů v roce 2022 než v předchozím období.

V počtu členů, kteří se zapojili do komunálních voleb v roce 2018, Starostové velmi zaostávali za ostatními významnými subjekty, tudíž se to projevilo i v počtu zastupitelů s jejich členstvím. Z 16 zastupitelů na mandát dosáhli jen 2 členové, tedy 12,5 %. Pro rok 2022 se tento podíl zvýšil o 9,72 % na 22,22 %, jednalo se tedy o 4 členy s mandátem z 21 kandidujících. Rozdíl podílů členů v zastupitelstvech a kandidujících členů

⁷¹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

se mezi volbami 2018 a 2022 nepatrně zvýšil, takže se zvedla pravděpodobnost zvolení pro členy hnutí STAN.

Ze zvolených kandidátů STAN bylo v roce 2018 12,5 % zastupitelek, zatímco v roce 2022 se jejich podíl mírně snížil o 1,39 % na hodnotu 11,11 %. Tento podíl se u kandidátů Starostů zvýšil, proto se zmenšila šance kandidujících žen na mandát. Výrazně v roce 2022 stoupl průměrný věk zastupitelů STAN. Ze 47,31 roku v předchozích volbách na 53,78 roku, tedy o 6,47 roku. V porovnání se změnou průměrného věku u kandidátů, který se naopak o necelých 5 let snížil, došlo k výrazně vyšší pravděpodobnosti zvolení pro starší kandidáty. Zvyšoval se také podíl zastupitelů Starostů s vysokoškolským titulem. V roce 2018 se jednalo o 56,25 % a v roce 2022 činil tento podíl 61,11 %. Mezivolebně se tedy zvedl o 4,86 %, zatímco u kandidátů se podíl vysokoškolsky vzdělaných jedinců o necelé 3 % snížil. Kandidáti s vystudovanou vysokou školou, tak měli vyšší šanci na zvolení.⁷²

4.2.10 TOP 09

Počet zastupitelů TOP 09 v ORP Královéhradeckého kraje stoupl mezi lety 2018 a 2022 o 4 kandidáty, tedy o 1,15 % podílu ze všech 349 mandátů. V roce 2018 se jednalo o 15 úspěšných kandidátů a podíl 4,3 % a o čtyři roky později o 19 kandidátů, což činilo 5,44 %. V přepočtu na počet kandidátů vyslaných do voleb se podíl zvýšil o 5,94 %, ze 7,74% v roce 2018 na 13,01 % v roce 2022.

V podílu členů TOP 09, kteří získali zastupitelský post, se hodnota výrazně zvedla. Zatímco v roce 2018 byl podíl 20 %, o čtyři roky později vystoupal na 42,11 %, tedy o 22,11 %. Ze 3 členů v zastupitelstvech se v roce 2022 stalo 8. Důvodem je pravděpodobně umístování členů na horní místa na kandidátních listinách, protože mezi všemi kandidáty TOP 09 podíl členů zhruba o 3 % klesl. Být členem se tedy pro získání mandátu při komunálních volbách v roce 2022 velmi vyplatilo.

Mezi 15 zastupiteli TOP 09 se v roce 2018 nacházelo 6,67 % žen. Tento podíl se po následujících volbách zvedl o 3,86 % na 10,53 %. Ženy za TOP 09 měly tedy v roce 2022 mírně vyšší šanci stát se zastupitelkou než o čtyři roky dříve. Zvýšení koresponduje s podílem žen mezi všemi kandidáty strany. Zastupitelé TOP 09 průměrně lehce omládlí.

⁷² ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

V roce 2018 činil jejich průměrný věk 47,53 roku a v roce 2022 se snížil o 1,22 roku na 47,32 roku. Lze tvrdit, že dostali šanci mladší, jelikož průměrný věk kandidátů TOP 09 se naopak lehce zvýšil. Opačný trend zaznamenaly hodnoty podílu zastupitelů s vysokoškolským titulem. Zde došlo k poklesu o 6,32 % z 80 % v roce 2018 na 73,68 % v roce 2022. Snížení se neshoduje s tendencí u kandidátů TOP 09, protože u nich se podíl vysokoškolsky vzdělaných jedinců v roce 2022 zvýšil. Akademické vzdělání tedy znamenalo menší potenciál na zvolení.⁷³

4.2.11 Volba pro město

Posledním sledovaným subjektem, který měl významný podíl kandidátů v komunálních volbách ORP Královéhradeckého kraje v letech 2018 a 2022, je Volba pro město. Tato strana získala v roce 2018 27 mandátů a v roce 2022 jejich počet klesl na 22, tedy o 5 zastupitelů. To znamenalo i snížení podílu ze všech zastupitelských míst ze 7,74 % v roce 2018 o 1,43 % na hodnotu 6,3 % o čtyři roky později. U podílu z počtu kandidátů Volby pro město naopak došlo k mírnému zvýšení o 0,9 %, které bylo způsobeno poklesem množství kandidátů. Ze 14,59 % v roce 2018 se tento podíl dostal na 15,49 % v roce 2022.

Počet zastupitelů se členstvím ve Volbě pro město v obou volebních letech zůstal na čísle 2. Podíl úspěšných členů z počtu zastupitelů strany se však zvýšil ze 7,41 % na 9,09 %. Nárůst o 1,68 % způsobil pokles počtu získaných zastupitelských míst v roce 2022.

Podíl zastupitelek Volby pro město v roce 2022 stoupl o 5,05% z 22,22 % v roce 2018 na 27,27 % o čtyři roky později. Jednalo se o opačný trend než u kandidátek, tudíž měly ženy v roce 2022 větší potenciál na zvolení. Oproti změně průměrného věku kandidátů se snížilo stárnutí zastupitelů. V roce 2018 byl průměrný věk zastupitelů 53,96 roku a v roce 2022 stoupl pouze o 0,17 roku na 54,14 roku. Podíl vysokoškolsky vzdělaných zastupitelů se zvedl ze 62,96 % v roce 2022 na 81,82 % o čtyři roky později. Jednalo se o zvýšení o 18,86 %, mnohem výraznější než u kandidátů. Platí tedy větší potenciál na získání mandátu u kandidátů s vysokoškolským titulem.⁷⁴

⁷³ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

⁷⁴ Tamtéž

4.2.12 Ostatní subjekty

Pro úplnost všech dat musíme přidat ještě výsledky subjektů s nízkým podílem kandidátů v daných letech, které jsme shrnuli jako „ostatní subjekty“. Pojmenujeme z nich však úspěšnější politické strany a hnutí.

Ostatní subjekty získaly v roce 2018 43 mandátů a v roce 2022 o 10 méně, tedy 33 zastupitelských míst. Pokles činil 2,87 % podílu z 349 volených míst v ORP Královéhradeckého kraje. Z 12,32 % v roce 2018 spadl na 9,46 % o čtyři roky později. Počet kandidátů navržených těmito subjekty se nesnížil o takový počet, aby nebyl znamenán pokles podílu zastupitelů z kandidátů. Klesl o 2,32 % z 10,8 % v roce 2018 na 8,48 % v roce 2022. Číslo zastupitelů s členstvím v těchto subjektech se snížilo jen o 2. Z 16 na 14 členů s mandátem. V procentech to však znamená pokles o 5,21 % členů mezi zastupiteli, z 37,21 % v roce 2018 na 42,42 % o čtyři roky později, přestože podíl členů mezi kandidáty se nepatrně zvýšil.

Podíl žen se mezi zastupiteli z těchto menších subjektů nepatrně snížil. V roce 2018 zastupitelek bylo 16,28 % a v roce 2022 o 1,13 % méně, tedy 15,15 %. Znamená to nižší šanci na zvolení pro ženy, protože u kandidátů se tento podíl zvýšil o více než 5 %. Průměrný věk zastupitelů tzv. ostatních stran činil v roce 2022 53,21 roku a zvýšil se o 3,4 roku z hodnoty 49,81 roku po předchozích volbách. U kandidátů bylo stárnutí jen miniaturní, takže na mandát měli větší šanci spíše starší zájemci o zastupitelský post. Podíl úspěšných kandidátů s akademickým titulem se zvýšil ze 72,09 % v roce 2018 na 78,79 % v roce 2022. Nárůst o 6,69 % činil opačnou tendenci než podíl u kandidátů, který se snížil o 3,58 %, což znamená vyšší potenciál na získání mandátu pro kandidáty s vysokoškolským vzděláním.

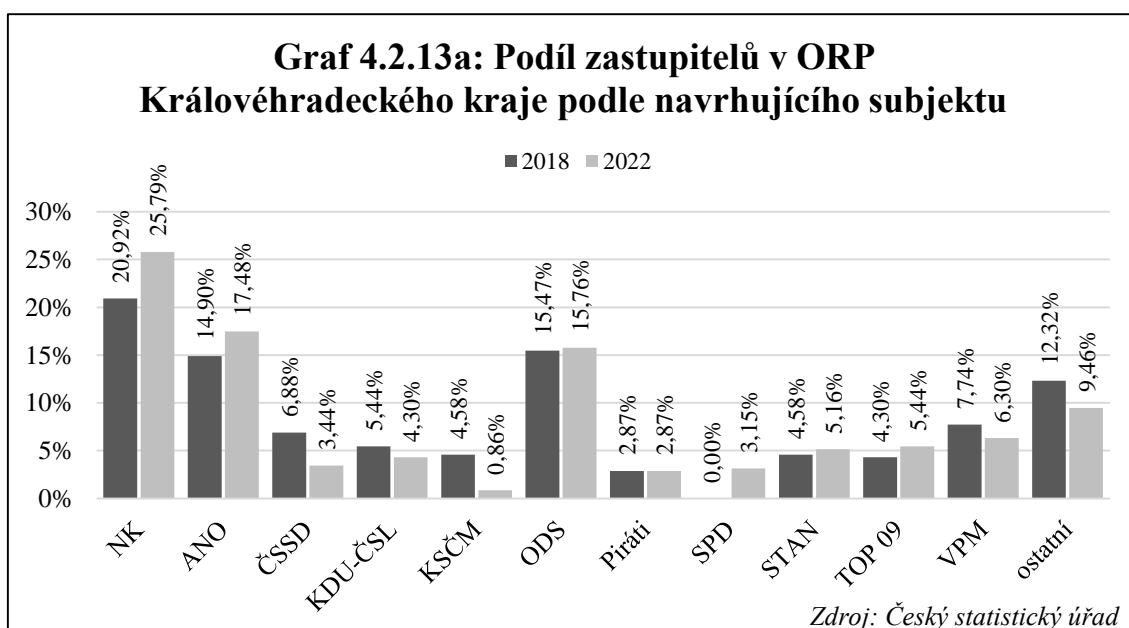
V roce 2018 získalo zastupitelské mandáty v ORP Královéhradeckého kraje 11 menších subjektů, o 4 roky později dokonce 12, ale některé se obměnily. Do obou voleb se z nich zapojilo 8, které porovnáme. Zisk jednoho mandátu navíc zaznamenali Nezávislí a SNK Evropští demokraté, u ostatních došlo většinou ke ztrátám. Na stejném počtu 6 zastupitelů zůstali pouze Zelení. Se ztrátou jednoho postu v zastupitelstvu se museli potýkat Východočeši, o 2 mandáty přišel Hradecký demokratický klub. Nestraníci

a Svobodní ztratili po 3 zastupitelích a největší ztrátu zaznamenala Iniciativa občanů, která přišla o 4 posty v zastupitelstvu.⁷⁵

4.2.13 Srovnání všech navrhujičích subjektů

Podíváme se na vzájemné porovnání dat zastupitelů zvolených v komunálních volbách v ORP Královéhradeckého kraje podle navrhujičí strany. Hodnoty byly popisovány podle jednotlivých subjektů v předchozích oddílech této části. Srovnání výsledků těchto subjektů také ukáže, které politické strany a hnutí mohou volby v roce 2022 považovat na úspěšné a které naopak odešly spíše poražené. Porovnávání, podobně jako u dat kandidátů, neproběhne v absolutních číslech, ale analyzovat budeme zejména podíly.

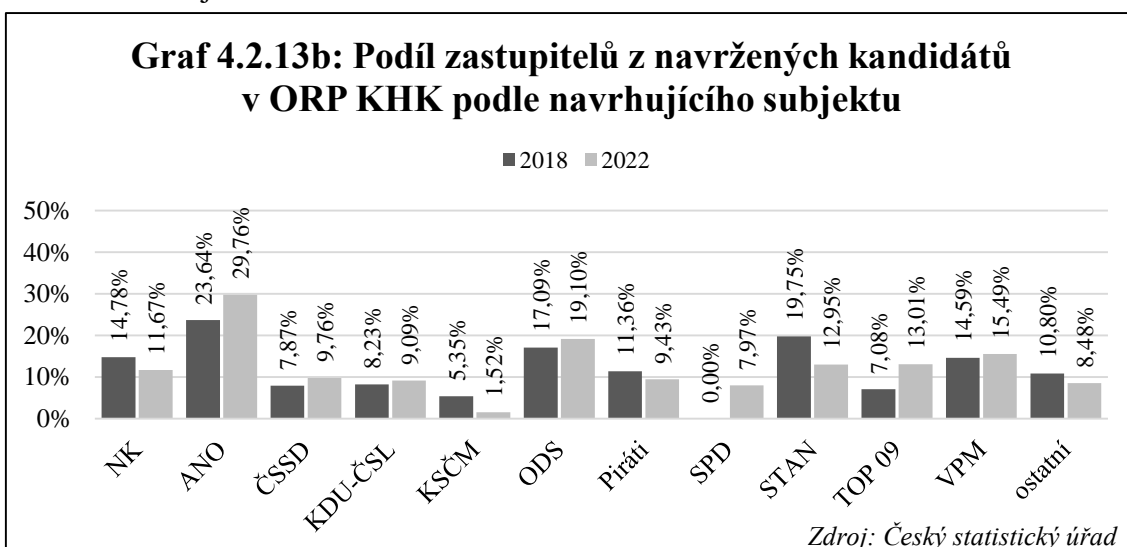
Nejvyšší podíl z obsazovaných 349 zastupitelských postů ve sledovaných městech v obou volebních letech 2018 a 2022 drželi nezávislí kandidáti. Obsadili přibližně 21 % pozic v zastupitelstvech v roce 2018, respektive 25 % v roce 2022. Nezávislí kandidáti vedou také v navýšení podílu zisku mandátů, protože jediní získali téměř o 5 % více zastupitelů, tedy o 17 mandátů. Nárůst podílu zaznamenalo už jen 5 dalších subjektů. Druhý největší zisk má s 3,15 % SPD, která se však odrážela z nuly v roce 2018. Následují ANO s přibližně 2,6 % a TOP 09 s více než 1 % zvýšení podílu. Zisky ODS a Starostů zůstaly pod jedním procentem. U Pirátů podíl zastupitelů v roce 2022 stagnoval na počtu 10 mandátů. Mírnou ztrátu zaznamenaly strany KDU-ČSL a Volba pro město, oběma klesl podíl o více než procento. Zajímavé je, že KDU-ČSL ztratila přesně tolik mandátů,

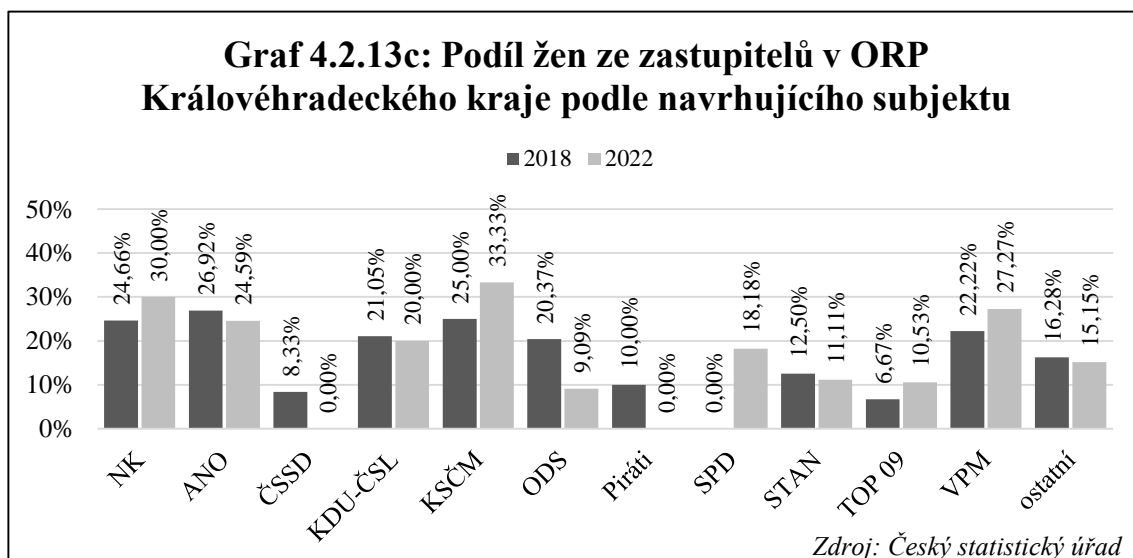
⁷⁵ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

kolik získala TOP 09. V souvislosti s faktem, že tyto dvě strany společně tvořili nejčastěji předvolební koalice, se dá tvrdit, že jejich spolupráce mohla přenést mandáty od KDU-ČSL právě do TOP 09. Jako poražené můžeme označit ČSSD a KSČM, protože obě tyto tradiční strany opustily více než 3 % mandátů. ČSSD ztratila 3,44 % a KSČM dokonce 3,72 % zastupitelů, což odpovídá úbytku o 12, respektive 13, mandátů. Podíly zastupitelů zaznamenává Graf 4.2.13a.

Další sledovanou hodnotou je podíl zastupitelů z počtu kandidátů vyslaných do voleb daným subjektem. V tomto případě nejvyšší zisk zaznamenala SPD s necelými 8 %, těsně za ní se umístilo ANO s více než šestiprocentním ziskem. Oba tyto subjekty dosáhly zvýšení tohoto podílu, přestože zvýšily i počet kandidátů. TOP 09, která zaznamenala nárůst necelých 6 %, naopak snížila množství kandidátů ve prospěch koalic. Nad dvěma procenty zisku mandátů na kandidáty se vyskytla se snížením počtu kandidátů pro rok 2022 ODS a také ČSSD, která své necelé 2 % udržela pouze z důvodu méně než polovičního počtu kandidátů vyslaných do voleb. Lehce pod jedním procentem nárůstu podílu se nacházela Volba pro město a KDU-ČSL, která také vytvořením koalic snížila počet kandidátů. Naopak necelá 2 procenta podílu zastupitelů na kandidáty ztratili Piráti, jelikož zvýšili počet kandidátů bez dopadu na počet zastupitelů. Lehce přes 3 % činil pokles podílu u nezávislých kandidátů, kteří z tohoto pohledu doplatili na velký nárůst kandidátů ze svých řad. Velký odpočet procent mandátů zaznamenali také komunisté se ztrátou necelých 4 %, přestože významně zmenšili počet kandidátů, a s největší ztrátou se setkali Starostové, kteří navýšili počet kandidátů, což neproměnili v dostatečný počet mandátů. Jejich úspěšných kandidátů se tak v roce 2022 snížil o 6,8 %. Tato data shrnuje Graf 4.2.13b.

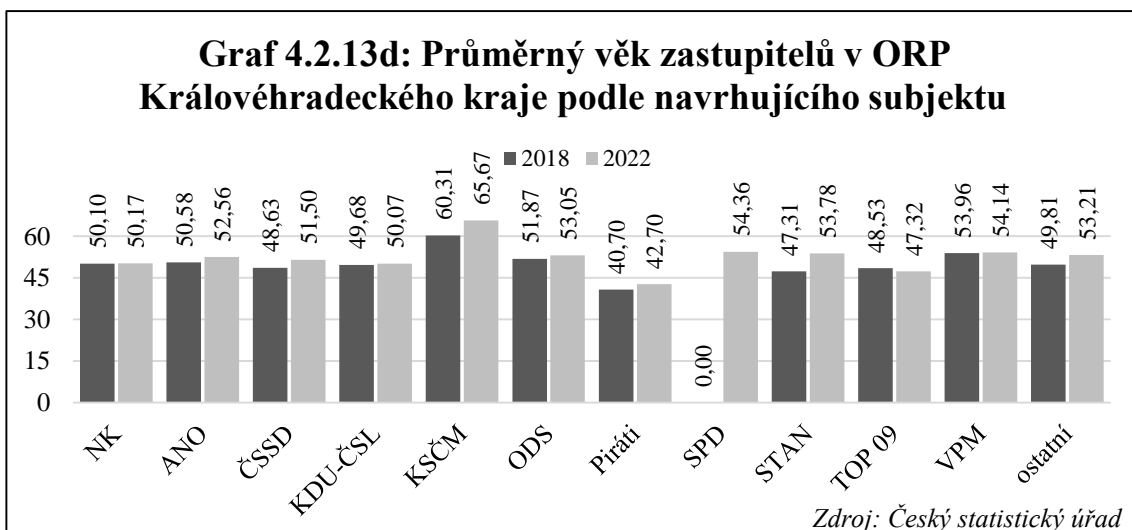

Z pohledu podílu žen mezi zastupiteli v ORP Královéhradeckého kraje se hodnota mezi komunálními volbami 2018 a 2022 nejvíce zvýšila u SPD, a to o 18,18 %. Výchozí hodnotou v roce 2018 však bylo nula zastupitelů, takže se jedná o totožné číslo zaznamenané při volbách v roce 2022. Druhý nejvyšší podíl měla KSČM, přes 8 %, zde však měl výrazný vliv velmi nízký počet úspěšných kandidátů strany a tedy fakt, že z jejich tří zastupitelů jeden mandát získala žena. Z toho důvodu měli komunisté nejvyšší podíl zastupitelek v roce 2022 ze všech sledovaných subjektů. Nárůst podílu zastupitelek sledujeme i u nezávislých kandidátů, Volby pro město a TOP 09. U prvních dvou jmenovaných se hodnota zvedla o cca 5 %, u TOP 09 o 4 %. Mírný pokles lehce přes 1 % zaznamenal podíl žen mezi zastupiteli KDU-ČSL a Starostů, přes 2 % spadl u ANO. Větší ztrátu nabrala ČSSD, které podíl žen klesl o více než 8 %, což může být způsobeno ztrátou významnějšího počtu mandátů. ČSSD neměla ani jednu zastupitelku v roce 2022, stejně tak Piráti. V řadách jejich zastupitelů se také podíl žen snížil významně, přesně o 10 %, a dokonce o více než 11 % se propadl u ODS. U těchto dvou subjektů s největší ztrátou však nelze pokles přisoudit menšímu počtu zastupitelů, proto konstatujeme větší úspěšnost mužských kandidátů. Podíl žen mezi zastupiteli jednotlivých subjektů ukazuje Graf 4.2.13c.

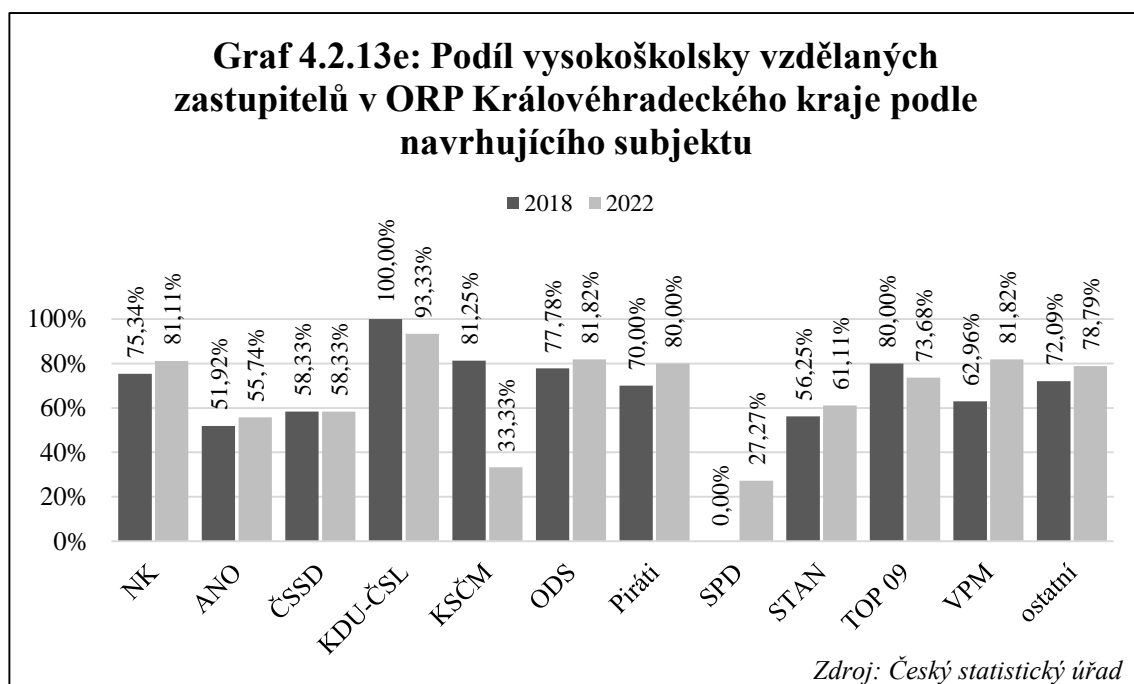
Do porovnávání průměrného stáru zastupitelů nemůžeme zařadit SPD, které se svými premiérovými zastupiteli a zvýšením jejich průměrného věku o 54,36 roku příliš vybočuje z ostatních hodnot, jelikož startovalo opět z nuly. Z ostatních sledovaných subjektů, u kterých jsme mohli srovnávat hodnoty z obou voleb, nejvíce zastárli úspěšní kandidáti Starostů, o 6,47 roku. Následovala KSČM se zvýšením průměrného věku o více než 5 let a komunističtí zastupitelé měli suverénně, téměř o 10 let, nejvyšší průměrný věk v roce

2022 ze sledovaných subjektů. Znovu ale musíme připomenout vliv velmi nízkého počtu jejich zastupitelů v roce 2022. U těchto prvních dvou subjektů s nejvyšším průměrným stárnutím vidíme vyšší zvýšení průměrného věku, než jsou 4 roky, které dělí oba termíny voleb. Již mírnější zvyšování jsme zaznamenali u zastupitelů ČSSD, kteří zestárli průměrně o necelé 3 roky, dále u Pirátů a ANO, u nichž hodnota stoupla o přibližně 2 roky. O více než rok zestárli zastupitelé ODS a stárli, i když jen nepatrně, také zastupitelé KDU-ČSL, Volby pro město a nezávislých kandidátů. U všech subjektů, které se dostali pod 4 roky průměrného stárnutí zastupitelů, lze tvrdit, že z jejich řad byli v roce 2022 voleni mladší lidé než v předchozích volbách. S určitostí tuto tezi však můžeme konstatovat u TOP 09, jejíž úspěšní kandidáti průměrně omládlí., a to o 1,22 roku. Průměrně nejmladší zastupitele v roce 2022 však měli Piráti. Průměrný věk zobrazuje Graf 4.2.13d.

Poslední sledovanou kategorií je podíl vysokoškolsky vzdělaných zastupitelů. Po volbách v roce 2022 se nejvyšší hodnotou pyšnila KDU-ČSL. 93,33 % jejích zastupitelů mělo vysokoškolský titul, přesto se jednalo o snížení procenta, jelikož v předchozích volbách byli všichni její zastupitelé vysokoškolsky vzdělaní. Nejvyšší zisk v podílu zastupitelů s vysokoškolským titulem se objevil u SPD, která však se svým nárůstem o 27,27 % není úplně relevantní, protože nesmíme zapomenout, že v roce 2018 neměla žádného zastupitele. Proto označíme jako majitele největšího zvýšení podílu Volbu pro město se ziskem 18,86 % následovanou Piráty, kteří tento podíl zvýšili o 10 %. Vyšší podíl vysokoškolsky vzdělaných zastupitelů dále zaznamenali nezávislí kandidáti s necelými 6 % ziskem, Starostové se skoro 5 % a ODS s ANO, oba se zhruba čtyřprocentním navýšením. Naprosto stejný podíl jako v roce 2018 vyšel i po následujících volbách zastupitelům ČSSD. V záporných číslech naopak nalezneme TOP 09 a KDU-ČSL, kteří

ztratili podobných 6,32 %, respektive 6,67 %. Nejvýraznější ztrátu 47,82 %, pravděpodobně způsobenou velmi nízkým počtem získaných mandátů, zaznamenala KSČM. Důvodem vysoké hodnoty podílu vysokoškolsky vzdělaných kandidátů mezi zastupiteli je jistá důvěra voličů ve spoluobčany, kteří vlastní titul, protože s ním by měla jít ruku v ruce vysoký míra vzdělanosti a zkušeností. Podíly vidíme v Grafu 4.2.13e.

4.3 Porovnání úspěšnosti významných politických subjektů s dalšími typy voleb

V období mezi komunálními volbami v roce 2018 a v roce 2022 se uskutečnily dvoje volby jiného typu, se kterými budeme výsledky sledovaných voleb do obecních zastupitelstev v obcích s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje srovnávat. V roce 2020 občané volili zástupce do krajských zastupitelstev a v roce 2021 proběhly volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Z důvodu různých typů voleb si u jednotlivých porovnávání musíme určit pravidla, podle kterých budeme úspěšnost politických subjektů srovnávat. V obou porovnáních však budou důležité procentuální podíly získaných mandátů.

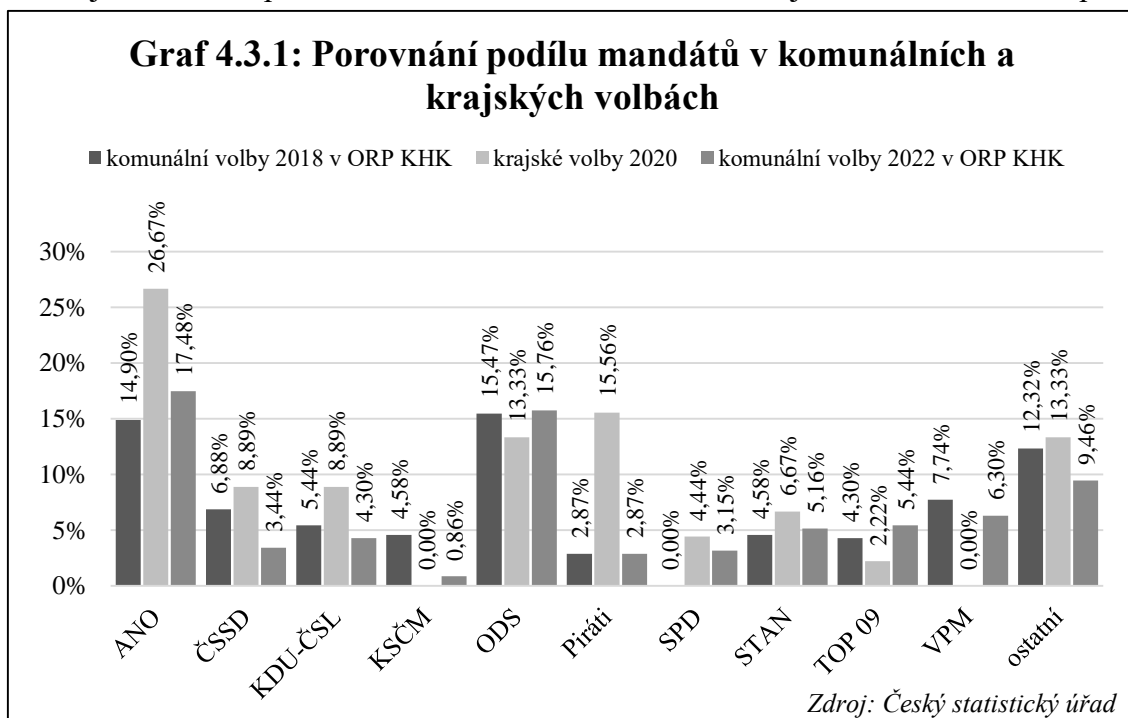
4.3.1 Porovnání s krajskými volbami v roce 2020

Pro srovnávání komunálních voleb s krajskými volbami využijeme výsledky z voleb do krajského zastupitelstva Královéhradeckého kraje. V těchto volbách všichni občané kraje mají výběr ze stejných kandidátních listin a kandidátů. Sledovat budeme podíl získaných mandátů v krajském zastupitelstvu jednotlivých subjektů. Kritériem pro rozdělení příslušnosti k politickým subjektům bude jejich navrhuje strana, protože mnoho sledovaných subjektů kandidovalo do krajských voleb v Královéhradeckém kraji v roce 2020 na koaličních kandidátních listinách, což významně ovlivnilo počty mandátů jednotlivých stran. Pro tyto volby se spojily KDU-ČSL a Volba pro město, ODS a STAN, obě tyto koalice však byly doplněné menšími subjekty. Některé z dalších méně významných politických stran a hnutí si ke spolupráci vybraly ČSSD a TOP 09. Účast těchto menších subjektů v koalicích s významnými subjekty mohla mít velký dopad na výsledné zisky sledovaných subjektů. Hnutí ANO, KSČM, Piráti a SPD šli do krajských voleb samostatně, takže se popisovanému vlivu ostatních stran vyhnuli. Těchto voleb se neúčastnili nezávislí kandidáti, takže nebudou zapojeni do porovnávání.

Krajské zastupitelstvo Královéhradeckého kraje se skládá ze 45 zastupitelských míst. Největší podíl 26,67 %, což odpovídalo 12 mandátům, získalo hnutí ANO. Piráti obdrželi 15,56 % znamenajících 7 míst a ODS zaznamenala zisk 13,33 % díky 6 mandátům. Pod deseti procenty podílu se vyskytovaly ČSSD a KDU-ČSL shodně s 8,89 %, tato hodnota se rovnala 4 zastupitelům. 3 mandáty vybojovali Starostové, a to činilo 6,67 %. SPD získala 4,44 % s 2 zastupiteli a jeden člen zastupitelstva s podílem 2,22 % patří

TOP 09, která doplatila na spolupráci s regionálně silným Hradeckým demokratickým klubem, který získal většinu mandátů z úspěšné koalice. Mimo pozice v zastupitelstvu Královéhradeckého kraje skončily KSČM a Volba pro město. Zbýlých 6 mandátů si rozdělily menší subjekty, které využily spolupráce s většími.⁷⁶

Budeme-li pro srovnání jako výchozí hodnotu využívat úspěšnost v komunálních volbách v roce 2018 v ORP Královéhradeckého kraje a finální hodnotu zisk ve volbách v roce 2022, budou krajské volby v roce 2021 tvořit jakýsi mezikrok. Žádný subjekt však nemá při krajských volbách takový podíl mandátů, který by tvořil hodnotu mezi podílem zastupitelů v ORP v roce 2018 a v roce 2022, ať už se jedná o stoupající tendenci, nebo klesající. Podíly z krajských voleb většinou výrazně vybočují z hodnot po komunálních volbách ve sledovaných obcích v obou letech. Nižší podíl krajských zastupitelů oproti obecním zaznamenaly strany, které nezískaly žádný mandát při krajských volbách, tedy Volba pro město o průměrně 7 % a KSČM o necelé 3 % v průměru. Nižší pokles, přes 2 % vidíme také u ODS a TOP 09. Naopak mírné navýšení podílu mandátů v krajském zastupitelstvu vůči ziskům po volbách komunálních sledujeme u Starostů, kteří mají vyšší hodnoty téměř o 2 %, průměrně o necelé 3 % se zvedlo SPD, které mělo výchozí hodnotu v roce 2018 na nule zastupitelů, a dále ČSSD a KDU-ČSL s podílem větším zhruba o 4 %. Přes 10 % vyššího zvýšení zisku mandátů v krajském zastupitelstvu získalo hnutí ANO a největším nárůstem oproti

⁷⁶ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

zprůměrovaným hodnotám podílu v obecních zastupitelstvech disponovali Piráti, jejichž podíl byl vyšší o 12,69 % a potvrdili tím, že jsou silnější ve volbách větších než komunálních. Všechny podíly a nárůsty podílů jsou však velmi ovlivněny tvořením různých předvolebních koalic a trochu jiným volebním systémem. Porovnání podílů mandátů v komunálních volbách a krajských volbách zobrazuje Graf 4.3.1.

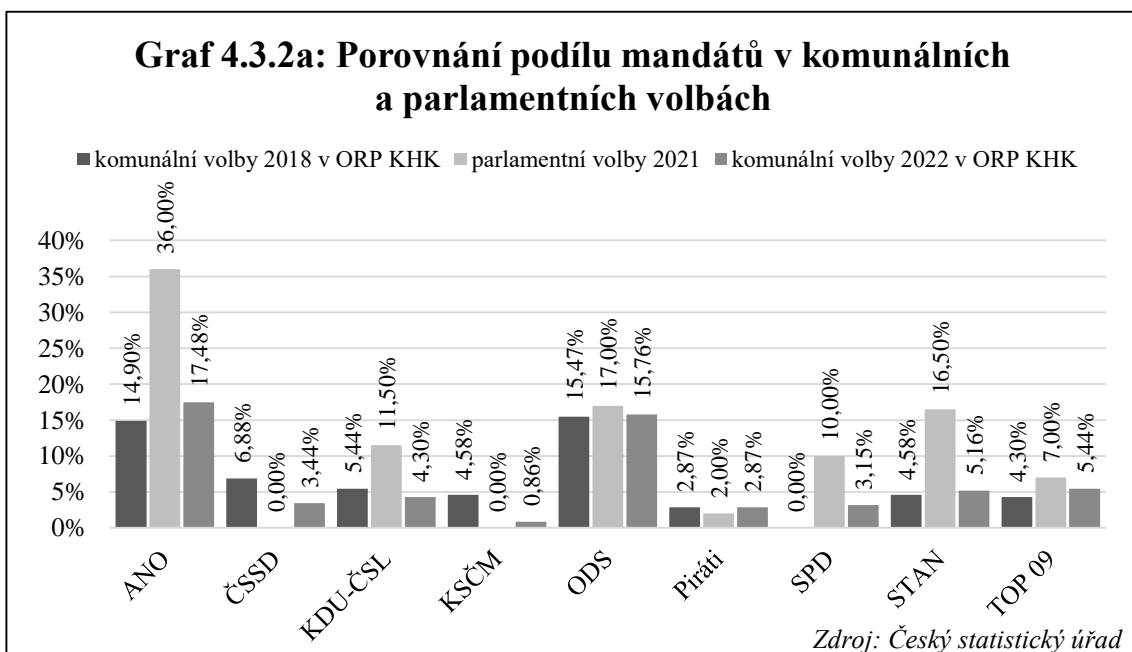
4.3.2 Porovnání s volbami do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2021

Ještě složitější bylo najít spojující data mezi komunálními volbami ve sledovaných obcích a volbami do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Důvodem je opět jiný volební systém. Jelikož jsou na kandidátních listinách kandidujících subjektů v každém kraji jiní zástupci, ačkoliv mohou voliči vybrat jen jednu listinu, využijeme k porovnávání celorepublikové výsledky parlamentních voleb v roce 2021. Výsledky z Královéhradeckého kraje, které by vzorkem voličů měli být podobné s krajskými volbami v roce 2020 a také by se mohli více blížit vzorku voličů z komunálních voleb ve sledovaných obcích, využít nelze z důvodu složitého systému přepočítávání hlasů na mandáty v Poslanecké sněmovně. Srovnání provedeme pomocí podílů získaných pozic v dolní komoře Parlamentu České republiky podle jednotlivých navrhujeících subjektů. Protože při volbách v roce 2021 se opět tvořily koalice, které také významně ovlivnily zisky mandátů jednotlivých subjektů, pokusíme se nasimulovat úspěšnost těchto koalic, pokud by v daných spolupracích kandidovaly i do obecních zastupitelstev ORP Královéhradeckého kraje a pro porovnání i do krajského zastupitelstva. Ze sledovaných politických stran a hnutí do voleb o poslanecká místa nezasáhli nezávislí kandidáti a Volba pro město. Samostatně kandidovaly ANO, ČSSD, KSČM a SPD. Ostatní subjekty vytvořily dvě předvolební koalice. KDU-ČSL, ODS a TOP 09 se spojily pod názvem SPOLU a v druhé koalici spolupracovali Piráti a hnutí STAN.

Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky obsahuje 200 křesel. Podle navrhujeících subjektů se o nejvyšší počet 72 mandátů postaralo hnutí ANO, jednalo se o podíl 36 % ze všech volených mandátů. Druhá se umístila ODS se 17 %, což odpovídalo 34 poslancům, těsně za ní byli Starostové, kterým 33 mandátů přisoudilo 16,5 %. Následovala KDU-ČSL s 11,5 % a 23 poslaneckými pozicemi. Přesně 10 %, tedy 20 poslanců, připadlo hnutí SPD. 14 mandátů znamenajících 7 % získala TOP 09

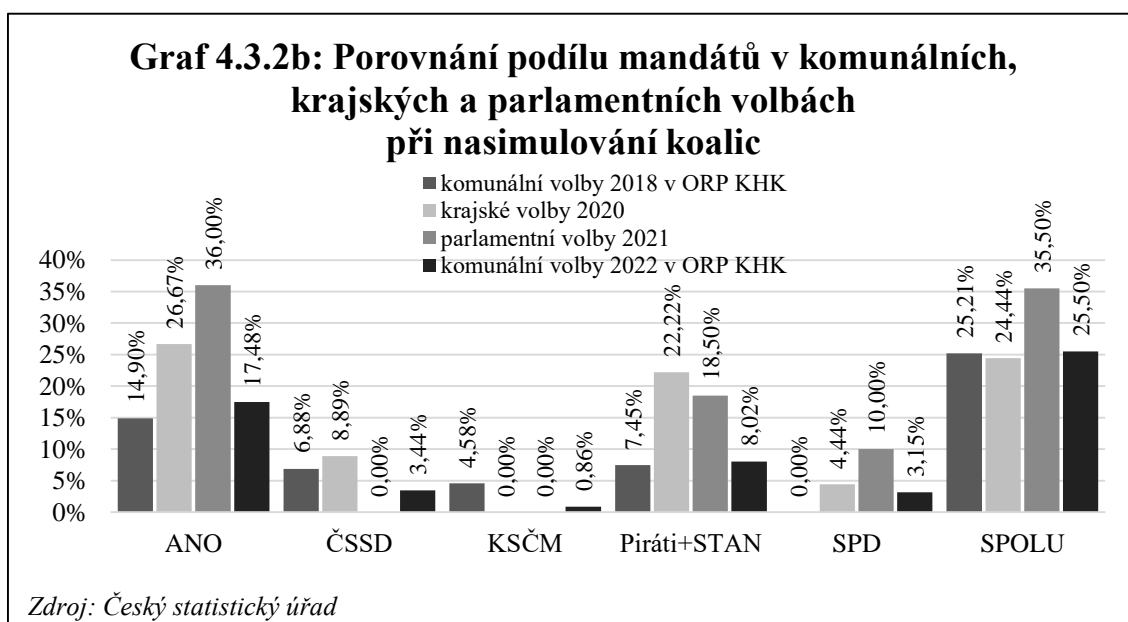
a nejméně poslaneckých křesel obsadili Piráti, kteří obdrželi 2 %, respektive 4 mandáty. Mimo pozice v poslanecké sněmovně zůstaly ČSSD a KSČM.⁷⁷

Stejně jako v krajských volbách se podíly mandátů v parlamentních volbách vymykaly podílům zastupitelů v ORP Královéhradeckého kraje v obou komunálních volbách v roce 2018 a 2022. Opět tedy jen porovnáme, jestli se podíly lišily více či méně významně od průměrné hodnoty podílů z komunálních voleb. Nejvyšší kladný rozdíl oproti výsledkům z voleb do obecních zastupitelstev zaznamenalo hnutí ANO. Jejich zisk o téměř 20 % vyšší, potvrdil, že je hnutí silné zejména na celorepublikové úrovni. Druhý zvýšený rozdíl více než 11 % překvapil u Starostů, protože ti by měli být v komunální politice zběhlejší než na parlamentní úrovni. V číslech zvýšených oproti komunálním volbám se pohybovala i SPD s nárůstem o více než 8 %, tato hodnota je ovšem velmi ovlivněna neúčastí v zastupitelstvech sledovaných obcí v roce 2018. Dále tvořila zvýšená procenta podíl u KDU-ČSL, a to 7 %, a mírně o cca 2 % u TOP 09. Podíly mandátů se velmi blížily hodnotám z komunálních voleb u občanských demokratů, jelikož byly pouze o něco více než 1 % vyšší, a u Pirátů, kteří tento podíl měli o téměř procento nižší než v případě jejich zisku v komunálních volbách. Výrazněji v záporných číslech se nacházely jen strany, které nezískaly žádný mandát v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky. Jednalo se o KSČM se ztrátou necelých 3 % a ČSSD s podílem o zhruba 5 % nižším než v komunálních volbách. Porovnání vidíme v Grafu 4.3.2a.

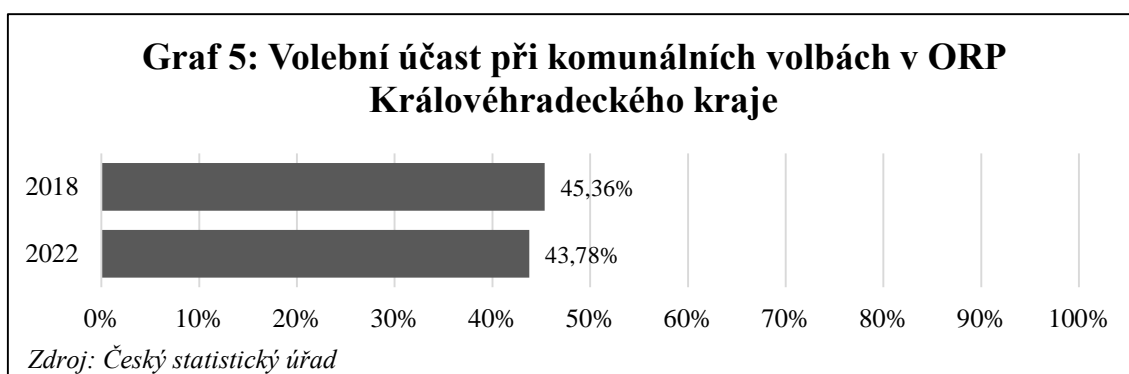
⁷⁷ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

Zkusíme-li nasimulovat situaci, ve které by subjekty i v komunálních volbách v ORP Královéhradeckého kraje kandidovaly ve stejných koalicích jako do Poslanecké sněmovny v roce 2022, vyjdou nám následující hodnoty. Koalice Pirátů a Starostů by získala v komunálních volbách v roce 2018 7,45 % mandátů a o čtyři roky později o 0,57 % více, tedy 8,02 %. V porovnání se ziskem 18,5 % v parlamentních volbách v roce 2021 se jedná o snížení o více než 10 % a ve srovnání s hypotetickými 22,22 % v krajských volbách v roce 2020 dokonce o necelých 14 %. Piráti a Starostové tedy měli výrazně nižší zisky v obou komunálních volbách, než zaznamenali v dalších dvou typech voleb mezi lety 2018 a 2022. Ve všech porovnávaných volbách by se koalice Pirátů a STAN v zisku mandátů dostala nad strany ČSSD, KSČM a nad hnutí SPD a jednalo by se o třetí nejsilnější uskupení za ANO a koalicí SPOLU. Strany KDU-ČSL, ODS a TOP 09 sdružené pod názvem SPOLU by v roce 2018 obsadily 25,21 % zastupitelských míst a v roce 2022 by mohly získat 25,29 % zastupitelů. Hodnota by se zvýšila o 0,29 %. Velmi blízká čísla by tato spolupráce generovala i v krajských volbách, a to 24,44 %. Ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky obsadili o 10 % mandátů více. Lze tedy konstatovat, že strany KDU-ČSL, ODS a TOP 09 mají v souhrnu velmi vysoký volební potenciál ve všech 3 typech voleb. Ve sledovaných komunálních volbách by koalice SPOLU získala nejvíce mandátů před ANO. V krajských volbách v roce 2020 by se umístila těsně na druhém místě za hnutím ANO, za kterým jen s nepatrnou ztrátou jednoho mandátu skončila i v parlamentních volbách v roce 2021. Ve všech čtyřech srovnávaných volbách se jednalo o souboj mezi stranami z koalice SPOLU a hnutím ANO. Graf 4.3.2b dokresluje simulaci.

5. Volební účast

V poslední části přiblížíme trend ve volební účasti v komunálních volbách v obcích s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje v roce 2022. Volební účast porovnáme s komunálními volbami ve sledovaných obcích v roce 2018. Tyto dvě volební účasti zobrazuje Graf 5. Ze stejných let využijeme ke srovnání i celorepublikové a krajské hodnoty volební účasti. Volební účast v Královéhradeckém kraji a v celé České republice přineseme i z voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2021, abychom dokreslili situaci ve volební účasti. Ke stejnému účelu bude sloužit i volební účast v Královéhradeckém kraji při krajských volbách v roce 2020.

Při komunálních volbách v roce 2022 dorazilo v ORP Královéhradeckého kraje do volebních místností průměrně 43,78 % voličů. Z pohledu voličů v komunálních volbách v roce 2022 v celém Královéhradeckém kraji se jedná o menší podíl o 3,31 %, protože v celém kraji se přišlo k volbám 47,09 % voličů, a v porovnání s celorepublikovou volební účastí se počet voličů snížil o 2,29 % na hodnotu 46,07 %.

Oproti předchozím volbám do zastupitelstev obcí v roce 2018 se hodnota volební účasti ve sledovaných ORP v roce 2022 snížila o 1,58 % na 45,36 %. Pokles je o procento nižší než u procenta volební účasti ve všech obcích Královéhradeckého kraje, který mezivolebně spadl o 2,56 % ze 49,65 % v roce 2018 na 47,09 % v roce 2022. Velmi podobně jako volební účast při komunálních volbách v ORP Královéhradeckého kraje se snížila účast voličů při těchto volbách na celorepublikové úrovni, která z hodnoty 47,34 % v roce 2018 klesla o 1,27 % na 46,07 %.

V porovnání s krajskými volbami v Královéhradeckém kraji v roce 2020 jsou procenta volební účasti ve všech porovnávaných kategoriích při komunálních volbách v obou sledovaných letech vyšší o 4-9,5 %. Při volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky se hodnota volební účasti pohybovala na téměř 68 %

v Královéhradeckém kraji a celorepubliková hodnota byla více než 65 %. V obou případech rozdíl od komunálních voleb činil okolo 10 %.⁷⁸

Porovnání všech hodnot volební účasti potvrzuje tezi, že čím je větší obec, tím nižší je zájem voličů o komunální volby. ORP Královéhradeckého kraje patří mezi obce s nejvyšším počtem obyvatel v kraji, ale tvoří jen zlomek obcí na území celého kraje. Ostatní obce jsou většinou mnohem menší a mají pravděpodobně mnohem vyšší volební účast než ORP. Toto tvrzení nám může dokázat právě rozdíl mezi volební účastí v ORP Královéhradeckého kraje a volební účastí ve všech obcích tohoto kraje. U všech obcí kraje je účast voličů vyšší o 2,56 %.

Dále je vidět, že volební účast v komunálních volbách, ať už se podíváme na hodnoty ORP Královéhradeckého kraje, samotného kraje nebo celé České republiky, je vyšší než u krajských voleb ve sledovaném kraji, ale také naopak výrazně nižší než v parlamentních volbách. Můžeme tedy konstatovat, že pro voliče jsou komunální volby atraktivnější než krajské, ale mnohem více je zajímají volby do Poslanecké sněmovny.

⁷⁸ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Volby.cz [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

Závěr

V této diplomové práci jsme se soustředili na volby do obecních zastupitelstev v obcích s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje. Stěžejní bylo porovnávání komunálních voleb v roce 2018 a 2022, ale v některých datech jsme se ponořili do celé historie tohoto typu voleb konaných v samostatné České republice od roku 1994. Hlavním cílem práce bylo popsat trendy ve voličském chování při těchto volbách, v úspěšnosti politických subjektů a demografických charakteristikách kandidátů a zastupitelů.

V úvodních dvou částech, které by se daly označit také jako teoretická část, jsme charakterizovaly systém komunálních voleb a jeho specifika oproti jiným typům voleb v České republice. Největším rozdílem jsou volné kandidátní listiny, což znamená, že všechny kandidátní listiny se nachází na jednom volebním archu a voliči mohou vybírat kandidáty napříč kandidátními listinami. Přiblížili jsme také poznatky odborné literatury, při jejichž shrnutí jsme zjistili, že se většinou věnují celorepublikovým výsledkům. Pouze jedna publikace se zaměřila přímo na výsledky komunálních voleb v ORP, a dokonce zaznamenala i určitá data z jednotlivých měst, takže i Královéhradeckého kraje. Věnují se však volbám v letech 2002 a 2006, což bylo relativně vzdáleno od sledovaných let v naší práci. Dále jsme se snažili popsat, v čem spočívá statut obcí s rozšířenou působností. Jedná se o města, na které je přenesena část státní správy. V Královéhradeckém kraji se nachází 15 ORP, jež jsme v této části stručně popsali z pohledu počtu obyvatel a s tím související velikosti jejich zastupitelstev.

Třetí část, která tvoří významnou část práce, je zaměřena na charakteristiku kandidátů kandidujících do komunálních voleb v roce 2018 a 2022. Zaznamenali jsme pokračování trendu v poklesu počtu kandidátů, které se navíc zrychluje. Neplatí to však pro všechny ORP Královéhradeckého kraje. Z pohledu sledovaných demografických charakteristik kandidátů se oproti celorepublikovým datům v našem vzorku měst zvyšuje podíl žen na kandidátních listinách, ve srovnání se čtyřletým mezivolebním obdobím dochází jen k mírnému stárnutí kandidátů, což by mělo znamenat zapojování mladších kandidátů, a oproti celé České republice, kde se objevil nárůst, sledujeme snížení podílu vysokoškolsky vzdělaných kandidátů. Následoval výběr významných politických subjektů, které navrhly kandidáty. Kromě politických stran a hnutí, které byly ve sledovaných letech součástí Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, se do výběru díky svému podílu kandidátů dostala Volba pro město, ačkoliv se na jejich místě dalo očekávat

například Východočechy, Zelené nebo SNK ED. V roce 2022 zaznamenali významný nárůst zastupitelů nezávislí kandidáti. Nárůst byl viděn i u novějších subjektů na politické scéně, tedy u STAN, SPD a Pirátů. Naopak úpadek v počtu kandidátů se ukázal u ČSSD. V rámci politických subjektů byly také popisovány demografické charakteristiky jejich kandidátů. V rámci této části rovněž došlo na analýzu tvorby předvolebních koalic. Největší aktivitu v tomto pohledu vyvinuly KDU-ČSL a TOP 09, a dokonce nejčastěji ve vzájemné spolupráci. Naopak nulový koaliční potenciál se v roce 2022 projevil u SPD a KSČM.

V následující části jsme se ze stejných úhlů pohledu jako u kandidátů podívali na zvolené zastupitele v ORP Královéhradeckého kraje, kde byl v obou letech k dispozici stejný počet mandátů. Podíl žen se na rozdíl od podílu v rámci kandidátů snížil. Zastupitelé také měli vyšší průměrný věk než kandidáti. Podíl vysokoškolsky vzdělaných zastupitelů výrazně převyšoval hodnoty podílu u navržených kandidátů. Z politických subjektů dosáhli nejvyššího počtu mandátů nezávislí kandidáti, ale úspěch v podobě vyššího počtu mandátů v roce 2022 než v roce 2018 zaznamenaly i ANO, SPD a TOP 09. Naopak jako prohru musí brát komunální volby v roce 2022 strany ČSSD a KSČM.

V posledních oddílech jsme se zaměřili na porovnání výsledků komunálních voleb v ORP Královéhradeckého kraje v roce 2018 a 2022 s výsledky krajských voleb v tomto kraji v roce 2020 a parlamentních voleb v roce 2021. V rámci těchto srovnání bylo nejsložitější určit, která data budou pro porovnání nejčitelnější, protože subjekty do těchto voleb chodili často v koalicích. Z toho důvodu došlo k simulování výsledků, pokud by takové koalice kandidovaly ve v ostatních sledovaných volbách. Nejstabilnějšího výsledku v tomto porovnávání dosáhla koalice SPOLU tvořená ODS, KDU-ČSL a TOP 09. Dále jsme porovnávali také volební účast v jednotlivých volbách a zjistili jsme, že v zájmu voličů o volby stojí v ORP Královéhradeckého kraje komunální volby mezi výrazně odskočenými parlamentními volbami, kde je účast mnohem vyšší, a krajskými volbami, při kterých volební účast oproti komunálním volbách trochu zaostává.

Problematika komunálních voleb v obcích s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje by mohla být dále zkoumána například v oblasti tvorby vedení obcí po volbách, případně po několika uplynulých letech od voleb i z pohledu stability zastupitelstev. S ohledem na pomalu se blížící komunální volby v roce 2026 je zde potenciál potvrdit

nebo vyvrátit sledované trendy pomocí dat z voleb, které následují po analyzovaných komunálních volbách v roce 2022.

Seznam literatury a dalších zdrojů

BALÍK, Stanislav. *Česká komunální politika v obcích s rozšířenou působností: koalice, voličské vzorce a politické strany na místní úrovni v letech 1994-2006*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2008. Politologická řada. ISBN 978-80-7325-144-4.

BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada, 2009. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-2908-4.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby.cz* [online]. 2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Počet obyvatel v obcích – k 1. 1. 2018* [online]. 2018 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-see2a5tx8j>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Počet obyvatel v obcích – k 1. 1. 2022* [online]. 2022 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112022>

ČMEJREK, Jaroslav; BUBENÍČEK, Václav a ČOPÍK, Jan. *Demokracie v lokálním politickém prostoru*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3061-5

HÁJEK, Lukáš. BALÍK, Stanislav. *Komunální volby v roce 2018*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2020. ISBN 978-80-210-9602-8.

KRUTÍLEK, Ondřej; BALÍK, Stanislav; ROJČÍK, Ondřej a VILÍMEK, Petr. *Komunální volby v České republice v roce 2002*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2003. ISBN 80-210-3211-1.

MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Veřejná správa v České republice*. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra ČR, 2005.

Zákon č. 128/2000 Sb. zákon o obcích (obecní zřízení). In: *Zákony pro lidi*. [online]. AION CS, 2010–2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>

Zákon č. 491/2001 Sb. zákon o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů. In: *Zákony pro lidi*. [online]. AION CS, 2010–2023 [cit. 2023-10-27]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-491>